

Ako chápať trestné činy z nenávisťi motivované antisemitizmom a riešenie bezpečnostných potrieb židovských komunít

praktická príručka

Vydavateľ: Úrad OBSE pre demokratické inštitúcie a ľudské práva (ODIHR)
Ul. Miodowa 10
Varšava, Poľsko

www.osce.org/odihr

© OSCE/ODIHR 2018

Všetky práva vyhradené. Obsah tejto publikácie sa môže voľne používať a reproduko-
vať na vzdelávacie a iné nekomerčné účely pod podmienkou, že pri každom takomto
použití sa ako zdroj uvedie OBSE/ODIHR.

ISBN 978-83-66089-11-2

Návrh obálky: Nona Reuter
Grafický dizajn: Nona Reuter

Preklad: Tatiana Hičárová
Jazyková úprava: Eva Poláková

Vytlačené v Poľsku Poligrafus Jacek Adamiak

Ako chápať trestné činy z nenávisti motivované antisemitizmom a riešenie bezpečnostných potrieb židovských komunít

praktická príručka

Pod'akovanie

Úrad OBSE pre demokratické inštitúcie a ľudské práva (ODIHR) by rád vyjadril poďakovanie Lige proti hanobeniu (Anti-Defamation League – ADL). K vzniku tejto príručky tiež významne prispeli viacerí experti a expertky, menovite:

- ▶ Rabin Andrew Baker, osobný zástupca úradujúceho predsedu OBSE na Úrade pre boj s antisemitizmom, Spojené štáty americké;
- ▶ Stacy Burdett, viceprezidentka, Odbor pre vzťahy s vládnymi inštitúciami, advokáciu a zapájanie komunit, Liga proti hanobeniu (Anti-Defamation League – ADL), Spojené štáty americké;
- ▶ Jakub Cygan, hlavný odborník Ministerstva vnútorných záležitostí a správy, Poľsko;
- ▶ Paul Giannasi, vedúci medzirezortného programu pre trestné činy z nenávisťi, Ministerstvo spravodlivosti, Veľká Británia;
- ▶ Gabriela Jirásková, konzultantka v oblasti krízového manažmentu, Svetový židovský kongres, Česká republika;
- ▶ Robin Sclafani, riaditeľka, CEJI – Jewish Contribution to an Inclusive Europe, Belgicko;
- ▶ Michael Whine, riaditeľ, Vládne a medzinárodné záležitosti, Community Security Trust (CST), Veľká Británia;

Obsah

Predslov	vii
Zhrnutie	ix
Úvod	1
ČASŤ PRVÁ: PRED AKOU VÝZVOU STOJÍME?	5
I. Kontext trestných činov z nenávisti motivovaných antisemitizmom v krajinách OBSE	5
II. Trestné činy z nenávisti motivované antisemitizmom v krajinách OBSE: kľúčové charakteristiky	8
III. Rôzne dosahy trestných činov z nenávisti motivovaných antisemitizmom v krajinách OBSE	11
ČASŤ DRUHÁ: TYPY ÚČINNÝCH OPATRENÍ, KTORÉ MÔŽU PRIJAŤ VLÁDY	17
I. Závazky a povinnosti vyplývajúce z medzinárodných dohovorov	17
II. Kľúčové princípy	23
1. <i>Založený na právach</i>	23
2. <i>Zameraný na obeť</i>	23
3. <i>Nediskriminačný</i>	24
4. <i>Participačný</i>	24
5. <i>Zdielaný</i>	24
6. <i>Kooperatívny</i>	25
7. <i>Empatický</i>	25
8. <i>Rodovo citlivý</i>	25
9. <i>Transparentný</i>	25
10. <i>Holistický</i>	26
III. Praktické kroky	26
1. <i>Identifikácia problému</i>	26
2. <i>Posúdenie bezpečnostných rizík a prevencia útokov</i>	29
3. <i>Zvyšovanie povedomia</i>	31
4. <i>Budovanie dôvery medzi vládou a židovskými komunitami</i>	33
5. <i>Poskytnutie ochrany židovským komunitám a miestam, vrátane ochrany počas výnimočných udalostí</i>	36
6. <i>Spolupracovať so židovskými komunitami pri vytváraní systému krízového manažmentu</i>	37

7. <i>Identifikácia a zaznamenávanie antisemitského motívu v prípade trestných činov z nenávisťi</i>	38
8. <i>Poskytnúť dôkazy o bezpečnostných potrebách židovskej komunity formou spolupráce pri zbere údajov o trestných činoch z nenávisťi</i>	43
9. <i>Uistenie komunity v prípade útoku</i>	45
10. <i>Podpora obetiam útokov motivovaných antisemitizmom</i>	47

PRÍLOHY	49
Príloha č. 1: Prehľad ukazovateľov zaujatosti	51
Príloha č. 2: Prípadové štúdie	56
Príloha č. 3: Zhrnutie	59
Príloha č. 4: Community Security Trust: Sprievodca judaizmom pre potreby polície	66
Príloha č. 5: Židovské sviatky 2017-2022	74
Príloha č. 6: Pracovná definícia antisemitizmu prijatá Medzinárodnou alianciou na pamiatku obetí holokaustu (International Holocaust Remembrance Alliance - IHRA)	77

Predslov

V nedávnej minulosti došlo v Toulouse, Bruseli, Paríži, Kodani a na ďalších miestach k smrteľným útokom na židovské komunity, ktoré v nich vzbudili strach a pocit neistoty. Spomínané udalosti podčiarkujú nevyhnutnú potrebu intenzívnejšie reagovať na otázku antisemitizmu.

Násilné skutky páchané proti židovským komunitám, jednotlivcom alebo osobám domnelého židovského pôvodu spochybňujú hodnoty slobodných, demokratických a inkluzívnych spoločností. Trestné činy ako hanobenie cintorínov, útoky na synagógy, židovské kultúrne centrá, pamätníky obetiam holokaustu či izraelské inštitúcie môžu ovplyvniť život židovských komunít v celom regióne OBSE. V niektorých účastníckych krajinách bolo následkom trestných činov z nenávisťi poškodených alebo zničených niekoľko posledných stôp židovskej kultúry, ktorá prežila holokaust.

Mandátom Úradu pre demokratické inštitúcie a ľudské práva OBSE (ďalej „ODIHR“) je podporovať účastnícke štáty v snahe čeliť antisemitizmu. V roku 2014 vyzvalo zasadnutie Ministerskej rady OBSE v Bazileji prostredníctvom *Declaration on Enhancing Efforts to Combat Antisemitism ODIHR* (Deklarácie o posilnení úsilia na boj proti antisemitizmu), aby upozornil na najlepšie postupy v oblasti boja proti antisemitizmu.¹ *Decision on Freedom of Thought, Conscience, Religion or Belief* (Rozhodnutie zo zasadnutia Ministerskej rady OBSE v Kyjeve o Slobode myslenia, svedomia a náboženského vyznania) vyzvalo vlády, aby sa usilovali predchádzať a ochraňovať náboženské komunity pred útokmi.²

ODIHR v tejto príručke ponúka konkrétne odporúčania, ktoré pretavujú spomínaný záväzok do špecifických krokov. Chceli by sme sa poďakovať expertom a expertkám z celého regiónu, ktorí sa s nami podelili o vedomosti, skúsenosti a najlepšie postupy navrhnuté a uplatňované v účastníckych štátoch OBSE. Účastníckym štátom odporúčame príručku využiť ako odrazový mostík k otvorenému a uvážlivému posúdeniu problému antisemitizmu a k zväženiu verejných politik a opatrení na riešenie tohto problému.

Publikácia je súčasťou projektu *ODIHR Words into Action Project* (Od slov k činom) realizovaného vďaka štedrej podpore Ministerstva zahraničných vecí Nemecka. Projekt priznáva potrebu zamerať sa na špecifické výzvy súvisiace s antisemitizmom, pričom akýkoľvek zvolený postup musí byť pevne ukotvený v medzinárodných ľudskoprávných

1 OSCE Ministerial Council Declaration No. 8/14 Declaration on Enhancing Efforts to Combat Antisemitism (Deklarácia Ministerskej rady č. 8/14 o posilnení úsilia na boj proti antisemitizmu), Bazilej, 5. december 2014. <http://www.OBSE.org/cio/130556?download=true>.

2 OSCE Decision No. 3/13 on Freedom of Thought, Conscience, Religion or Belief (Rozhodnutie č. 3/13 o slobode myslenia, svedomia, náboženského vyznania a viery) prijaté v Kyjeve 6. decembra 2013, <<http://www.OBSE.org/mc/109339?download=true>>

záväzkoch a záväzkoch voči OBSE. Veríme, že túto iniciatívu možno využiť aj ako modelový spôsob riešenia bezpečnostných potrieb a skúseností iných komúnit zraniteľných z pohľadu páchania trestných činov z nenávisťi.

Michael Georg Link
riaditeľ ODIHR

Zhrnutie

Pred akými výzvami stojíme?

V účastníckych krajinách OBSE dochádza k obťažovaniu motivovanému antisemitizmom, násiliu či diskriminácii namierenej proti židovským ženám, mužom, chlapcom a dievčatám a osobám domnelého židovského pôvodu. Násilie a vandalizmus sa zameriava aj na židovské inštitúcie, synagógy, školy a cintoríny, ako aj subjekty či podujatia súvisiace so štátom Izrael.

Trestné činy z nenávisti a hrozby motivované antisemitizmom majú v mnohých oblastiach veľký dosah, a to nielen na obeť konkrétnych útokov, ale aj na každodenný život predstaviteľov židovskej obce a komunít ako takých:

- Strach z návštevy bohoslužieb, synagógy alebo nosenia náboženského odevu prípadne náboženských symbolov negatívne ovplyvňuje právo jednotlivcov a komunít vyjadrovať ich náboženstvo či vieru.
- Ľudia židovského pôvodu sa zo strachu môžu rozhodnúť, že sa nebudú verejne hlásiť k svojmu pôvodu či vyjadrovať kultúrnu identitu alebo navštevovať židovské kultúrne podujatia – čím prakticky dôjde k vylúčeniu Židov z verejného života.
- V školách, na pracoviskách či v rôznych spoločenských situáciách alebo na sociálnych sieťach sa osoby židovského pôvodu často sami cenzurujú, napr. zdržiavajú sa prejavov empatie či podpory Izraela, pretože sa chcú vyhnúť novej stigmatizácii.
- Násilie motivované antisemitizmom donútilo mnohé židovské školy a mládežnícke podujatia v členských krajinách OBSE zaviesť prísne bezpečnostné opatrenia. I tie najmenej deti vyrastajú s pocitom strachu a vedomím vlastnej zraniteľnosti.
- Potreba vybudovať alebo sprísniť škálu bezpečnostných opatrení predstavuje finančnú záťaž, ktorú namiesto vlád často znáša židovská obec a jej inštitúcie. To odčerpáva prostriedky na realizáciu náboženských, kultúrnych a vzdelávacích aktivít.

Výsledkom je, že násilie motivované antisemitizmom ohrozuje fyzickú bezpečnosť židovských komunít a vnáša do nich pocit strachu či neistoty.

Prečo majú účastnícke štáty venovať tejto otázke pozornosť?

Účastnícke štáty OBSE sa v prípade trestných činov z nenávisti zaviazali identifikovať, zaznamenávať a nahlasovať motív zaujatosti z dôvodu antisemitizmu a vo všeobecnosti podporovať úsilie inštitúcií OBSE vytvoriť účinný a komplexný systém riešenia trestných činov z nenávisti. Medzinárodné právo upravujúce oblasť ľudských práv ukladá

štátom povinnosť zákonom zakázať akúkoľvek národnú, rasovú alebo náboženskú nenávisť predstavujúcu podnecovanie k diskriminácii, nepriateľstvu alebo násiliu.³

Účastnícke štáty OBSE sa zaviazali „vynaložiť všetko úsilie, aby predchádzali útokom namiereným proti osobám alebo skupinám na základe ich zmysľania, svedomia, náboženstva alebo presvedčenia a tiež ich pred takýmto konaním chránili“.⁴

Čo môžu robiť vlády?

Vlády môžu pri riešení problému antisemitizmu prijať celý rad opatrení:

- priznať, že antisemitizmus je z pohľadu bezpečnosti a stability problém, ktorý musia dôsledne riešiť;
- posúdiť riziko a predchádzať útokom tým, že posilnia spoluprácu medzi orgánmi činnými v trestnom konaní a židovskou obcou cestou formálnych komunikačných kanálov, transparentných krokov, formou spoločného plánovania a konkrétnych aktivít;
- zvýšiť povedomie zúčastnených strán, vrátane politických vodcov, predstaviteľov a predstaviteľiek orgánov činných v trestnom konaní, občianskej spoločnosti a širšej verejnosti, aby porozumeli, čo je to antisemitizmus, aké sú jeho negatívne dosahy a ako mu čeliť pomocou opatrení zameraných na budovanie kapacít a zvyšovania povedomia;
- budovať dôveru prostredníctvom utvárania a inštitucionalizácie pracovných partnerstiev so židovskými organizáciami a jednotlivcami;
- zvýšiť ochranu židovských komunít a objektov/oblastí, napr. častejšie nasadzovať policajné hliadky a formou finančnej pomoci;
- zohľadniť odborné vedomosti a expertízu židovskej komunity pri nastavovaní systémov krízového manažmentu; aby boli spoločne vytvorené čo najlepšie plány riešenia núdzových situácií;
- rozpoznať a zaznamenávať akýkoľvek prejav antisemitizmu prítomný v motíve zaujatosti pri vyšetrovaní a stíhaní trestných činov, scitlivovať orgány činné v trestnom konaní v oblasti špecifických znakov trestných činov z nenávisťi motivovaných antisemitizmom, vrátane takých situácií, keď sa kritika Izraela vystupňuje do konania motivovaného antisemitizmom;⁵

3 Rezolúcia Valného zhromaždenia OSN 2200A (XXI): *International Convention on Civic and Political Rights* (Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach), 16. decembra 1966, rezolúcia nadobudla účinnosť 23. marca 1976, Článok 20.2: <<http://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/ccpr.aspx>>

4 OSCE Ministerial Council Decision No. 3/13, *Freedom of Thought, Conscience, Religion or Belief*, Kyiv - (Rozhodnutie Ministerskej rady OBSE z Kyjeva 3/13, *op.cit.*, poznámka 2)

5 *Hate Crime Data-Collection and Monitoring Mechanisms, A Practical Guide* (Zber údajov o trestných činoch z nenávisťi: praktická príručka) Varšava: OBSE/ODIHR, 2014, <<http://www.OBSE.org/odihr/datacollectionguide?download=true>>

- poskytnúť dôkazy o bezpečnostných potrebách židovských komunít – spolupracovať s nimi pri zbere neagregovaných údajov (aj podľa rodu), a zdieľať informácie o trestných činoch či hrozbách motivovaných antisemitizmom;
- ubezpečiť židovské komunity o účasti a podpore prejavmi solidarity v prípade útoku a/alebo hrozby. Možno tak urobiť napríklad nasadením špeciálnych policajných hliadok a verejným odsúdením všetkých trestných činov z nenávisti motivovaných antisemitizmom, jasne odsudzujúc, odmietajúc a potláčajúc antisemitizmus a iné formy neznášanlivosti alebo diskriminácie;
- poskytnúť podporu obetiam útokov a pomôcť komunitám vrátiť život po útoku do bežného chodu;
- vyslať posolstvo širšej verejnosti, že trestné činy z nenávisti, neznášanlivosť a diskriminácia akejkoľvek skupiny je hrozbou pre celú spoločnosť.

Úvod

Východiská

V apríli 2004 usporiadala nemecká vláda v Berlíne konferenciu OBSE na vysokej úrovni, ktorá sa venovala súčasným otázkam a výzvam spojeným s antisemitizmom. Výsledná „Berlínska deklarácia“ zdôrazňuje, že antisemitizmus nadobudol od čias holokaustu nové formy a predstavuje hrozbu pre bezpečnosť a stabilitu regiónu OBSE.⁶ Deklarácia zároveň zdôrazňuje, že vývoj na Strednom východe nikdy nemôže byť používaný ako zdôvodnenie či opodstatňovanie antisemitizmu.

V júni 2013 zvolal ODIHR a ukrajinské predsedníctvo OBSE stretnutie expertov a expertiek pod názvom *Addressing the security needs of Jewish communities: challenges and good practices* (Riešenie bezpečnostných potrieb židovských komunít: výzvy a príklady dobrej praxe). Cieľom stretnutia bolo upozorniť na bezpečnostné výzvy, ktorým čelia židovské komunity a jeho výsledkom bolo vypracovanie súboru komplexných odporúčaní.⁷

V novembri 2014 sa pri príležitosti 10. výročia Berlínskej deklarácie stretli v Berlíne politické špičky, zástupcovia a zástupkyne vládnych a medzivládnych organizácií a občianskej spoločnosti. Ich cieľom bolo preskúmať súčasné prejavy antisemitizmu v krajinách OBSE a posúdiť obsah deklarácie. Na záver podujatia známeho ako *Konferencia Berlín +10* švajčiarske predsedníctvo OBSE skonštatovalo, že antisemitizmus je z pohľadu bezpečnosti a stability krajín OBSE naďalej výzvou a „apelovalo na orgány činné v trestnom konaní, aby riešili veľmi reálne bezpečnostné hrozby, ktorým čelí židovská komunita.“⁸

Na základe týchto záverov, ako aj odporúčaní občianskej spoločnosti, bola na Ministerstvej rade OBSE v Bazileji prijatá v roku 2014 deklarácia o *Enhancing Efforts to Combat Anti-Semitism* (Posilnenie úsilia na boj s antisemitizmom). Deklarácia vyzýva členské štáty „zvýšiť úsilie pri implementácii existujúcich záväzkov OBSE súvisiacich s monitorovaním trestných činov z nenávisťi a zberom relevantných údajov, vrátane trestných činov motivovaných antisemitizmom“. Deklarácia vyzýva Úrad pre demokratické

6 *Berlin Declaration, Bulgarian OBSE Chairmanship conclusions, Information provided by the Bulgarian OBSE Chairmanship 2004* (Berlínska deklarácia, závery bulharského predsedníctva OBSE, informácie poskytnuté v rámci bulharského predsedníctva OBSE v roku 2004), < <http://www.OBSE.org/cio/31432?download=true> >

7 *Expert Conference on Addressing the Security Needs of Jewish Communities in the OBSE Region: Challenges and Good Practices*, OBSE/ODIHR, (Expertná konferencia zameraná na riešenie bezpečnostných potrieb židovských komunít v krajinách OBSE: Výzvy a príklady dobrej praxe, OBSE/ODIHR), 13. jún 2013, str. 5, <http://www.OBSE.org/odihr/105253?download=true>

8 *10th Anniversary of the OBSE's Berlin Conference on Anti-Semitism High-Level Commemorative Event Berlin, Swiss OBSE Chairmanship conclusions* (10. výročie Berlínskej konferencie OBSE o antisemitizme: spomienková udalosť v Berlíne na vysokej úrovni. Závery švajčiarskeho predsedníctva OBSE), Informácie poskytnuté švajčiarskym predsedníctvom OBSE 2014, 12. – 13. november 2014, < <http://www.OBSE.org/odihr/126710?download=true> >

inštitúcie a ľudské práva (ODIHR), aby podporil účastnícke štáty v snahe „sprostredkovať spoluprácu medzi vládnymi predstaviteľmi a občianskou spoločnosťou v otázkach súvisiacich s antisemitizmom, vrátane trestných činov z nenávisti”.⁹

Prečo je táto príručka potrebná?

Obťažovanie, násilie a diskriminácia motivované antisemitizmom negatívne ovplyvňujú každodenný život židovských komunít a jednotlivcov, uplatňovanie ich ľudských práv a základných slobôd. Niektoré židovské komunity v regióne OBSE čelia vysokej a bezprostrednej intenzite hrozieb. Židovské komunity nemajú potrebné zdroje a kapacitu naplno reagovať na bezpečnostné výzvy, s ktorými sú konfrontované. Čo je však ešte dôležitejšie, postarať sa bezpečnosť židovských komunít je zodpovednosťou vlády. Orgány činné v trestnom konaní majú primárnu zodpovednosť za zaistenie bezpečnosti židovských komunít rovnako ako v prípade ostatných jednotlivcov a skupín. Pokiaľ sú židovské komunity vystavené vyššej miere ohrozenia ako ostatné, tak si ich ochrana políciou a ostatnými zložkami orgánov činných v trestnom konaní zasluhuje zvýšenú pozornosť.

„Základnou povinnosťou vlád je zaistiť svojim občanom bezpečnosť. Vlády sa tiež zaviazali a potvrdili svoj základný záväzok umožniť slobodu vierovyznania. Bezpečnostné potreby a finančné zaťaženie mnohých židovských komunít v súčasnosti však vážnym spôsobom narúša ich uplatňovanie. A tak tieto v podstate elementárne otázky prednostne praktického charakteru v konečnom dôsledku existenčným spôsobom ohrozujú budúci život židovských komunít v krajinách OBSE.” – *Rabín Andrew Baker, osobný zástupca úradujúceho predsedu OBSE pre boj s antisemitizmom*

Príručka uvádza praktické kroky, ktoré by mali vlády podniknúť pri riešení bezpečnostných potrieb židovských komunít. Spomínané opatrenia by sa mali tvoriť v spolupráci a partnerstve s týmito komunitami. Cieľom príručky je pomôcť vládam získať prehľad o existujúcich bezpečnostných rizikách a potrebách a následne zvýšiť kapacitu orgánov činných v trestnom konaní a inštitúcií pri riešení bezpečnostných potrieb židovských komunít. Okrem toho sa príručka zaoberá aj súvisiacimi otázkami, napr. problémom nedostatočného nahlasovania a zaznamenávania trestných činov z nenávisti motivovaných antisemitizmom.

Aký je rozsah a účel príručky?

Publikácia sa prednostne zameriava na postupy kompetentných orgánov v prípade trestných činov z nenávisti motivovaných antisemitizmom a spôsoby riešenia bezpečnostných potrieb židovských komunít. Príručku dopĺňa programová práca ODIHR

⁹ MC Declaration Basel 8/14, (Deklarácia Ministerskej rady v Bazileji 8/14, *op. cit.*, poznámka 1)

v oblasti boja s antisemitizmom zameraná na riešenia trestných činov z nenávisťi, vzdelávanie a budovanie koalícií.¹⁰

Primárnou cieľovou skupinou tejto publikácie sú vládni a politickí predstavitelia, no mohla by byť užitočná aj pre zástupcov občianskej spoločnosti a širšiu verejnosť. Jej cieľom je:

- zvýšiť povedomie o bezpečnostných otázkach a výzvach, ktorým čelia židovské komunity;
- posilniť kapacitu vládnych predstaviteľov (tvorcov verejnej politiky a zástupcov orgánov činných v trestnom konaní v prvej línii) a bezpečnostných expertov chápať špecifiká trestných činov z nenávisťi motivovaných antisemitizmom a identifikovať praktické opatrenia, ktoré možno prijať na účely riešenia bezpečnostných potrieb židovských komunit;
- podporiť orgány činné v trestnom konaní v ich úsilí identifikovať, zaznamenávať a reagovať na trestné činy z nenávisťi motivované antisemitizmom;
- sprostredkovať zdieľanie najlepších postupov uplatňovaných v rôznych účastníckych štátoch OBSE, predovšetkým so zameraním na formy partnerstva medzi orgánmi činnými v trestnom konaní a židovskými komunitami;
- posilniť dialóg a spoluprácu medzi orgánmi činnými v trestnom konaní a členmi židovskej komunity, vrátane bezpečnostných odborníkov a dobrovoľníkov spomedzi jej členov a predstaviť praktické návrhy na vytvorenie pevných partnerstiev v boji proti antisemitizmu;
- podporiť advokačné úsilie¹¹ občianskej spoločnosti, usmerniť ju a poskytnúť jej prehľad o príslušných záväzkoch jednotlivých vlád, na ktoré sa dá odvolať pri rokovaní o bezpečnostných obavách súvisiacich s antisemitizmom.

Ako vznikala táto príručka?

Príručka je výsledkom dlhého konzultačného procesu, na ktorom sa zúčastnila široká škála medzinárodných a národných expertov a expertiek a orgánov činných v trestnom konaní. ODIHR zorganizoval sériu pracovných stretnutí vo Viedni, Varšave, Toulouse

---

10 ODIHR podporuje vlády v úsilí navrhovať a vytvárať monitorovacie mechanizmy a zbierať údaje o trestných činoch z nenávisťi. Medzi ďalšie programy budovania kapacít ODIHR patria: *Training Against Hate Crime for Law Enforcement* (Školenie orgánov presadzovania práva o boji proti trestným činom z nenávisťi Popis programu) – *TAHCLE* (, (Varšava: ODIHR, 2012), <<http://www.OBSE.org/odihr/tah-cle>> a *PAHCT Prosecutors and Hate Crime* (Prokuratúra a trestné činy z nenávisťi Popis programu), (Varšava: ODIHR, 2014) <<http://www.OBSE.org/odihr/pahct>>; a množstvo ďalších dostupných vzdelávacích materiálov z dielne ODIHR, zameraných na boj s antisemitizmom na <www.OBSE.org/odihr/120546>, vrátane: *Addressing Antisemitism: Why and How? A Guide for Educators* (Riešenie antisemitizmu: Prečo a ako? Príručka pre pedagogických pracovníkov a školiteľov) (Varšava: ODIHR, 2007), <<http://www.OBSE.org/odihr/29890?download=true>>; a *Education on the Holocaust and on Antisemitism: An Overview and Analysis of Educational Approaches* (Vzdelávanie o holokauste a antisemitizme: prehľad a analýza vzdelávacích prístupov) (Varšava: ODIHR, 2006), <<http://www.OBSE.org/odihr/18818?download=true>>

11 Komplexnejšiu diskusiu o povahe trestných činov z nenávisťi nájdete na: *Preventing and responding to hate crimes* (Predchádzanie a riešenie trestných činov z nenávisťi), Varšava: ODIHR, 2009, str.15-26, <<http://www.OBSE.org/odihr/39821?download=true>>

a Kyjeve s cieľom identifikovať kľúčové oblasti a príklady dobrej praxe v regionálnom a národnom kontexte.

Aká je štruktúra príručky?

Prvá časť: ponúka prehľad rôznych typov súvislostí, v akých dochádza k trestným činom motivovaných antisemitizmom v krajinách OBSE a kľúčových charakteristík tohto typu trestných činov. Zároveň načrtáva vplyv trestných činov z nenávisti motivovaných antisemitizmom na každodenný život osôb židovského pôvodu, židovských komunít a inštitúcií.

Druhá časť: zdôrazňuje potrebu reagovať na trestné činy z nenávisti motivované antisemitizmom na vládnej úrovni ako aj riešenie bezpečnostných výziev, ktorým čelia židovské komunity. Zároveň sa venuje otázke, ako tak robiť čo najefektívnejšie. Táto časť sa odvoláva na záväzky OBSE a ďalšie medzinárodné ľudskoprávne štandardy, uvádza zoznam kľúčových záväzkov na úrovni vlád a predstavuje princípy, o ktoré by sa mali opierať verejné politiky a iniciatívy v predmetnej oblasti. Tretia kapitola tejto časti predstavuje desať praktických opatrení, ktoré môžu vlády prijať pri riešení trestných činov z nenávisti motivovaných antisemitizmom, ako aj bezpečnostných potrieb židovských komunít.

V prílohách sú uvedené doplnujúce informácie, ktoré by mali pomôcť predstaviteľom vlády a zodpovedných orgánov pri riešení útokov motivovaných antisemitizmom. **Príloha č. 1** ponúka prehľad ukazovateľov zaujatosti, ktoré môžu pomôcť pri určovaní, či sa má na trestný čin nazerať a postupovať pri jeho riešení ako trestný čin z nenávisti motivovaný antisemitizmom. **Príloha č. 2** uvádza prípadové štúdie, ktoré možno použiť pri zvyšovaní kapacít predstaviteľov vládnych inštitúcií a ďalších orgánov pri identifikácii trestných činov z nenávisti motivovaných antisemitizmom, ako aj pri budovaní partnerstiev so židovskými komunitami v téme bezpečnostných otázok a príprave riešení opierajúcich sa o ľudskoprávne štandardy a záväzky. **Príloha č. 3** ponúka tabuľku navrhovaných opatrení pre kľúčových partnerov. Tabuľka môže slúžiť ako užitočný nástroj pri zvyšovaní povedomia medzi kľúčovými cieľovými skupinami, vrátane poslancov a poslankyň parlamentu, náboženskými vodcami a štátnymi zamestnancami o obavách židovských komunít súvisiacich s bezpečnosťou. **Príloha č. 4** je skrátenu verziu textu *Police Officer's Guide to Judaism* (Sprievodca judaizmom pre potreby polície)¹², ktorý vypracoval Community Security Trust (CST). Príloha č. 5 je kalendár židovských sviatkov. **Príloha č. 6** obsahuje pracovnú definíciu antisemitizmu, ktorú prijala International Holocaust Remembrance Alliance (IHRA) (Medzinárodná aliancia na pamiatku obetí holokaustu).

---

¹² Materiály uvedené takýmto spôsobom nemajú oficiálny preklad do slovenčiny

ČASŤ PRVÁ:

Pred akou výzvou stojíme?

I. Kontext trestných činov z nenávisti motivovaných antisemitizmom v krajinách OBSE

Trestné činy z nenávisti sú trestné činy motivované zaujatosťou alebo predsudkami voči konkrétnej skupine osôb. Všetky trestné činy z nenávisti majú dva špecifické aspekty: (1) ide o protiprávne konanie upravené trestným právom a (2) pri spáchaní trestného činu je konanie páchatela založené na predsudkoch alebo zaujatosti.¹³ Antisemitizmus je jedným z motívov zaujatosti, ktorý mení všeobecný trestný čin na trestný čin z nenávisti.

Antisemitizmus môže byť jediným motívom vedúcim k spáchaniu trestného činu, alebo je jedným z motívov. Krádež môže byť napríklad motivovaná chamtivosťou. Ak však bola obeť zvolená na základe jej židovského pôvodu, daný skutok je možné kvalifikovať ako trestný čin z nenávisti.

Zaujatosť motivovaná antisemitizmom môže byť kombinovaná alebo prepletená s inými motívmi zaujatosti, predovšetkým rasizmom alebo sexizmom. Trestný čin z nenávisti motivovaný antisemitizmom môže napríklad vychádzať zo stereotypných predpokladov o Židoch a z vnímania Židov páchatelom ako rasovo podradných osôb. Podobne môže dôjsť ku kombinácii stereotypných predpokladov o rodových roliach a sexuálnej identite s predsudkami o Židoch, ktoré môžu byť motívom k útoku. Napríklad útok na osobu židovského pôvodu, ktorá je zároveň homosexuálne orientovaná, v sebe spája dva motívy zaujatosti pokiaľ si útočník vybral obeť vzhľadom na tieto charakteristiky.

Riadiace orgány OBSE, inštitúcie a účastnícke štáty uznali antisemitizmus a trestné činy z nenávisti motivované antisemitizmom v regióne OBSE za predmet vážnych, v niektorých prípadoch rastúcich obáv. Deklarácia, ktorú vydalo predsedníctvo OBSE na konferencii Berlín +10, napríklad vyjadruje hlboké znepokojenie z násilných a smrteľných útokov na osoby židovského pôvodu, hrozieb adresovaných židovským komunitám a inštitúciám, antisemitizmu vyjadrovanému na Internete a v iných kontextoch, ako aj znepokojenie nad popieraním a bagatelizáciou holokaustu.¹⁴

13 Komplexnejšiu diskusiu o charaktere trestných činov z nenávisti nájdete na: *Preventing and responding to hate crime* (Predchádzanie a riešenie trestných činov z nenávisti), Varšava: ODIHR, 2009, str.15 - 26, <<http://www.OBSE.org/odihr/39821?download=true>>.

14 *Berlin Plus Ten Conference* (Berlínska konferencia + 10, *op. cit.*, poznámka 8).

V niektorých prípadoch môže byť antisemitský prvok trestného činu z nenávisti jasný. Inokedy si situácia môže vyžadovať pochopiť náznaky a odtiene antisemitských stereotypov a kódov, ktoré bežnému človeku nemusia byť zrejme.

Výskyt a pretrvávajúce antisemitských stereotypov

Antisemitizmus sa v krajinách OBSE regiónu vyskytuje celé stáročia. Účastnícke štáty OBSE si uvedomujú „úlohu, ktorú v histórii zohrávala existencia antisemitizmu ako významnej hrozby pre slobodu”.¹⁵ I keď krajiny regiónu OBSE antisemitizmus oficiálne odmietajú a odsudzujú, jeho otvorené i skryté prejavy sú naďalej prítomné. V kontexte útokov motivovaných antisemitizmom môžu vystúpiť do popredia tradičné antisemitské stereotypy a konšpiračné teórie, a to ako hybná alebo sprievodná sila útoku. Príkladmi môže byť osočovanie typu „Židia“ sú bohatí a nenásytní; konšpirujú, aby ovládli svet, alebo že „Židia“ sú vrahovia Ježiša Krista. Takéto očierňovanie a nactiutrhávanie je v regióne OBSE stále bežné. Prieskum v 42 účastníckych štátoch realizovaný Ligou proti hanobeniu (Anti-Defamation League) ukázal, že s väčšinou negatívnych stereotypov o Židoch uvedených v prieskume súhlasil jeden zo štyroch respondentov.¹⁶

V snahe pomôcť zarámcovať antisemitizmus prijala Medzinárodná organizácia pre pamiatku holokaustu (International Holocaust Remembrance Alliance - IHRA) pracovnú verziu antisemitizmu, ktorá uvádza, že „antisemitizmus je určitá forma vnímania Židov, ktorú je možné charakterizovať ako nenávisť voči Židom. Slovné a fyzické prejavy antisemitizmu sú namierené proti jedincom židovského alebo nežidovského pôvodu a/alebo ich majetku, inštitúciám židovskej komunity a náboženským ustanovizniám”.¹⁷

Konflikt na Strednom východe ako zdôvodnenie trestných činov z nenávisti motivovaných antisemitizmom

V rámci Berlínskej deklarácie z roku 2004 účastnícke štáty uznali, že „medzinárodný vývoj či politické otázky, vrátane otázok týkajúcich sa Izraela alebo iných území na Strednom východe, nemôžu byť nikdy zdôvodnením antisemitizmu”.¹⁸ Ide o jeden z množstva dokumentov, ktorý konštatuje danú skutočnosť. Napriek tomu sa kroky izraelskej vlády a jej verejná politika naďalej v časti krajín OBSE využívajú ako zámienka k páchaniu trestných činov motivovaných antisemitizmom. V deklarácii publikovanej predsedníctvom OBSE o desať rokov neskôr účastnícke štáty uznávajú, že „antisemitizmus sa často využíva ako maska antisemitizmu”.¹⁹ Poznomenáva sa v nej, že „pracovná definícia antisemitizmu publikovaná Európskym strediskom pre monitorovanie rasizmu a xenofóbie (EUMC) v roku 2005, ktorú využívali monitorovacie organizácie

15 OSCE Ministerial Council Decision No. 6/02, *Porto Ministerial Declaration* (Rozhodnutie Ministerskej rady OBSE číslo 6/02: Ministerská deklarácia z Porta), Porto, 6. – 7. decembra 2002, <<http://www.OBSE.org/mc/40521?download=true>>.

16 ADL Global 100, *An Index of Anti-Semitism* (ADL Global 100, Index antisemitizmu), <<http://global100.adl.org/>>.

17 IHRA Plenary in Bucharest decision to adopt a non-legally binding Working Definition of Antisemitism (Plenárne zasadnutie IHRA v Bukurešti – rozhodnutie prijať právne nezáväznú pracovnú definíciu antisemitizmu): informácia poskytnutá rumunským predsedníctvom IHRA, 26. mája 2016, <https://www.holokaustremembrance.com/sites/default/files/press_release_document_antisemitism.pdf>. Úplnú verziu textu pracovnej definície nájdete v Prilohe č. 6.

18 *Berlin Declaration* (Berlínska deklarácia op. cit., poznámka 6).

19 *Berlin +10* (Berlín + 10, op. cit., poznámka 8).

v rôznych účastníckych štátoch OBSE, naďalej slúži vládam a občianskej spoločnosti. Táto definícia totižto objaňuje časté využívanie antisizionizmu na zamaskovanie antisemitizmu a tiež smerovanie „protiizraelských nálad na židovské komunity“.²⁰ K takému konaniu s vyššou pravdepodobnosťou dochádza v prípade nárastu tenzie na Strednom východe.

Vyhrážanie sa alebo napadnutie osoby pre jeho/jej skutočnú alebo domnelú židovskú identitu je konaním motivovaným antisemitizmom. Takýto skutok môže byť nesprávne prezentovaný ako konanie motivované politickým názorom, nie antisemitizmom. Orgány činné v trestnom konaní sú povinné dôkladne prešetriť prítomnosť motívu zaujatosti. Pokiaľ bola obeť jasne zvolená na základe chránených charakteristík – jeho alebo jej skutočnej alebo domnej náboženskej, etnickej alebo národnostnej identity – incident by sa mal považovať za trestný čin z nenávisťi.²¹

To, čo môže byť alebo je prezentované ako kritika konania izraelskej vlády, môže byť v skutočnosti živene antisemitskými názormi a presvedčeniami, ktoré sa používajú v prípade sionizmu a izraelsko-palestínskeho konfliktu. Často je to možné doložiť antisemitskými sloganmi a urážkami, ktoré takéto trestné činy sprevádzajú. Antisemitská propaganda kolujúca vo virtuálnom priestore je kľúčovým zdrojom uvedených prejavov antisemitizmu.

Trestné činy z nenávisťi motivované antisemitizmom a pamiatka obetí holokaustu

Antisemitizmus sa najbrutálnejšie prejavuje v prípade holokaustu. Takmer celá židovská populácia na území terajších účastníckych štátov OBSE bola počas holokaustu vyhostená a vyvraždená. V niektorých krajinách však stále existujú pripomienky života židovských komunít pred čias holokaustu – napríklad synagógy a židovské cintoríny. Trestné činy z nenávisťi motivované antisemitizmom, ktoré poškodzujú, znevažujú a ničia tieto zvyšky života židovských komunít sú predmetom hlbokého znepokojenia, keďže poukazujú na stálu prítomnosť antisemitizmu v krajinách, kde bol vyvraždených bezpočet ľudí židovského pôvodu práve z dôvodu antisemitizmu. Rovnaká logika platí pri útokoch zameraných na pamätníky na počesť židovských obetí holokaustu. Možno ich vnímať ako pokusy retroaktívne vylúčiť Židov zo spoločnosti. Útokmi na židovskú históriu vysielajú páchatelia ľuďom židovského pôvodu mrazivé posolstvo nenávisťi a vylúčenia. Popieranie holokaustu naznačujúce, že „Židia“ sa z holokaustu snažia ťažiť je bežnou charakteristikou súčasného antisemitizmu. Niektoré trestné činy z nenávisťi motivované antisemitizmom priamo útočia na ľudí alebo udalosti pripomínajúce pamiatku obetí holokaustu. Symbolicky dochádza k mnohým trestným činom z nenávisťi 27. januára, t. j. v Medzinárodny deň pamiatky obetí holokaustu. Na holokaust

²⁰ *Ibid.* „Pracovná definícia“ Európskeho strediska pre monitorovanie rasizmu a xenofóbie (EUMC) je obsahovo podobná pracovnej definícii, ktorú prijala Medzinárodná aliancia na pamiatku holokaustu (IHRA) a je uvedená v Prílohe č. 6.

²¹ Tzv. „chránená charakteristika“ je charakteristika zdieľaná určitou skupinou osôb – napríklad rasa, jazyk, náboženstvo, etnický pôvod, národnosť alebo akýkoľvek podobný zdieľaný faktor, ktorý je predmetom ochrany v rámci legislatívy daného štátu. Ďalšie informácie o chránených charakteristikách nájdete v príručke *Hate Crime Laws*, a *Practical Guide* (Zákony upravujúce trestné činy z nenávisťi: praktická príručka), Varšava: OBSE/ODIHR, 2009, <<http://www.OBSE.org/odihr/36426?download=true>>.

často odkazujú antisemitské útoky namierené na jednotlivcov a majetok. Slogany ako „Hitler mal pravdu“ sú nielenže ofenzívne, ale dajú sa chápať ako implicitná hrozba násilia. Popieranie holokaustu je motivované antisemitizmom a v niektorých účastníckych štátoch OBSE je predmetom trestnej zodpovednosti.

II. Trestné činy z nenávisťi motivované antisemitizmom v krajinách OBSE: kľúčové charakteristiky

Útoky na osoby židovského pôvodu môžu mať množstvo motívov. Ich zraniteľnosť môže byť osobitne výsledkom kultúrnych či spoločenských faktorov, ktoré ich robia rozpoznateľnými, napríklad:

- sú oblečení v náboženskom odevu, napríklad majú kipu – jarmulku (pokrývku hlavy);
- nosia židovský symbol, napríklad Dávidovu hviezdu;
- sú verejne známi alebo identifikovateľní ako zástupcovia/zástupkyne židovských alebo izraelských organizácií;
- nachádzajú sa v blízkosti synagógy, budovy židovskej obce alebo obchodu s kóšer potravinami alebo reštaurácie;
- zúčastňujú sa na verejnom podujatí židovskej obce;
- oslavujú židovské sviatky;
- hovoria na verejnosti po hebrejsky;
- otvorene sa identifikujú s Izraelom;
- majú na dverách svojho príbytku alebo pracoviska pripevnenú mezuzu;²²
- navštevujú turistické miesta osobitého významu pre židovské komunity.

Trestné činy motivované antisemitizmom sa zameriavajú na ľudí, ktorí sú vnímaní ako Židia, keďže napríklad nakupujú v kóšer obchodoch, navštevujú židovské inštitúcie alebo sa priatelia či socializujú so Židmi. Antisemitské útoky sa môžu zamerať na aktivistov alebo expertov bojujúcich proti antisemitizmu, propagujúcich uctenie pamiatky obetí holokaustu alebo zvyšujúcich povedomie o židovskej histórii a kultúre, pričom oni sami nemusia byť židovského pôvodu.

Spektrum trestných činov motivovaných antisemitizmom je veľmi široké, od medializovaných a závažných útokov až po drobné incidenty ktoré, pokiaľ sa k nim neprištípi dôsledne a neriešia sa, môžu eskalovať. Na základe systému vykazovania trestných činov ODIHR sú v nasledovnej časti uvedené niektoré typy protiprávneho konania motivovaného antisemitizmom, ku ktorým došlo v krajinách OBSE.

---

22 Mezuzá je malá schránka pripevnená na veraje dverí, ktorá obsahuje pergamén s dvoma pasážami z Tóry.

Vražda

V ostatných rokoch došlo v OBSE regióne k vraždám motivovaných antisemitizmom, napríklad:

- Toulouse: 19. marca 2012 boli pred židovskou školou zastrelené tri deti a otec jedného z nich;
- Burgas: 18. júla 2012 odpálil samovražedný útočník na letisku v Burgase (Bulharsko) bombu v autobuse, pričom zabil sedem a zranil 32 izraelských občanov;
- Overland Park, Kansas: 13. apríla 2014 došlo k vražde troch ľudí v židovskom komunitnom centre;
- Brusel: 24. mája 2014 boli počas útoku na Belgické židovské múzeum zabití štyria ľudia;
- Paríž: 9. januára 2015 bolo zajatých 29 ľudí v kóšer reštaurácii, pričom štyria z nich boli zavraždení;
- Kodaň: 15. februára 2015 bol počas útoku na synagógu zavraždený jeden pracovník bezpečnostnej služby a dvaja príslušníci polície.

Ďalšie násilné útoky

K násilným útokom motivovaným antisemitizmom dochádza v mnohých účastníckych štátoch OBSE. Uvádzame niekoľko príkladov:

- použitie zbraní, napríklad strelných zbraní, explozívnych zariadení, nožov a bejzbalových palíc;
- pokusy zraziť obeť autom;
- bitky;
- hmaty a chvaty, sácanie, facky a údery, pľutie alebo podobné útoky.

Násilné útoky motivované antisemitizmom môžu spôsobiť vážne fyzické a psychické ujmy, pričom stav obetí si môže vyžadovať hospitalizáciu, lekárske ošetrenie a terapiu/poradenstvo.

Hrozby

Konferencia Berlín + 10 v roku 2014 zdôraznila hlboké obavy účastníckych štátov z existujúcich hrozieb namierených proti osobám židovského pôvodu a židovským inštitúciám.²³ Hrozby motivované antisemitizmom sú namierené proti jednotlivcom a známym predstaviteľom komunity, židovským inštitúciám a prevádzkam vo vlastníctve príslušníkov židovskej obce. Medzi násilné hrozby patrí vyhrážanie sa usmrtením a bombovým útokom, ktoré môžu byť doručené poštou, e-mailom alebo prostredníctvom sociálnych médií, telefonicky a osobne, grafity na židovských inštitúciách

23 *Berlin +10* (Berlín + 10, *op. cit.*, poznámka 8).

alebo inými spôsobmi. Hrozby môžu obsahovať antisemitské slogany a symboly, ako aj odkazy na holokaust (napr. „Židia do plynu“) ako „stenografický odkaz“ antisemitského násillia, vraždenia a deštrukcie.

Antisemitské hrozby môžu byť tiež komunikované prostredníctvom objektov, napríklad:

- prasacia hlava umiestnená pred majetok osoby židovského pôvodu alebo židovskú inštitúciu;
- jed na potkany zaslaný poštou na židovskú inštitúciu.

Útoky na majetok

Každý prípad použitia antisemitského sloganu alebo symbolu, ktorého cieľom je poškodiť majetok alebo vandalizmus možno považovať za skutok motivovaný antisemitizmom bez ohľadu na to, či majetok je alebo nie je považovaný za majetok židovskej komunity, inštitúcie alebo osoby, respektíve či je s ňou spájaný.

Útoky na majetok sa obyčajne zameriavajú na:

- synagógy;
- židovské školy a jasle;
- židovské inštitúcie poskytujúce zdravotnícke alebo sociálne služby, napríklad nemocnice a domy pre seniorov;
- židovské cintoríny;
- židovské kultúrne centrá alebo výskumné inštitúcie;
- kóšer potraviny, reštaurácie a iné prevádzky, ktorých majitelia sú Židia;
- pamätné miesta, vrátane:
- pamätné miesta obetí holokaustu, napríklad bývalé koncentračné tábory alebo miesta vraždenia;
- pamätníky obetiam holokaustu, vrátane pamätných tabúl;
- pamätníky na počesť záchrancom Židov počas holokaustu, pamätníky súvisiace so židovskou históriou alebo kultúrou pred či po holokauste;
- verejne umiestnené menory;
- súkromný majetok (domy, autá) osôb židovského pôvodu.

Tak, ako v prípade útokov na osoby môžu byť cieľom útokov na majetok motivovaných antisemitizmom aj objekty domnelo spájané s Izraelom.

K útokom na majetok motivovaným antisemitizmom patria:

- podpaľačstvo;
- hádzanie výbušnín, napríklad Molotovovho kokteilu;

- hádzanie kameňov do okien;
- kreslenie grafity po stenách, dverách alebo hroboch;
- poškodzovanie sedemramenných svietnikov (menor), synagóg, pamätných miest alebo masových hrobov spájaných s holokaustom;
- prevracanie/vyvracanie náhrobných kameňov alebo iné spôsoby poškodzovania cintorínov;
- vyrývanie/kreslenie hákových krížov.

Slovo „Žid“ je samo o sebe neutrálne. Avšak v danom kontexte môže byť zámerom páchatela použiť ho ako nadávku s cieľom uraziť. Táto pravdepodobnosť je mimoriadne vysoká, pokiaľ sa použije v kontexte spáchania trestného činu.

III. Rôzne dosahy trestných činov z nenávisti motivovaných antisemitizmom v krajinách OBSE

Každý trestný čin z nenávisti motivovaný antisemitizmom pripomína výskyt a prenikavú prítomnosť antisemitizmu v danej spoločnosti. Keďže trestné činy z nenávisti motivované antisemitizmom sú motivované zaujatosťou, každý útok je zároveň útokom na princípy ľudských práv, nediskriminácie a dôstojnosti ľudských bytostí. Potvrdenie, akceptovanie alebo ignorovanie prejavov antisemitizmu preto nie je kompatibilné s dlhodobými záväzkami OBSE v oblasti tolerancie a nediskriminácie.

Každý incident motivovaný antisemitizmom vysiela posolstvo o nenávisti a vylúčení ľudí či komunit židovského pôvodu. Každý trestný čin z nenávisti motivovaný antisemitizmom vyvoláva pocit strachu a neistoty na individuálnej ale aj na komunitnej úrovni. Trestné činy z nenávisti motivované antisemitizmom v kombinácii s inými faktormi, napríklad nedostatočnou podporou vlády alebo nedostatkom adekvátnych zdrojov na prijatie bezpečnostných opatrení, môže vyústiť do väčších bezpečnostných výziev a problémov pre židovské komunity. Ľudia židovského pôvodu, ktorí len chcú žiť svoj každodenný život (chodiť do školy, práce, na dovolenku a veriaci, ktorí chcú slobodne vyznávať svoju vieru – chodiť oblečení v náboženskom odevu, chodiť do synagógy a oslavovať židovské sviatky) sa musia obávať trestných činov z nenávisti motivovaných antisemitizmom a bezpečnostných problémov, ktoré so sebou antisemitizmus prináša.

Vplyv bezpečnostných problémov na náboženský život

Trestné činy z nenávisti motivované antisemitizmom a bezpečnostné výzvy môžu ovplyvniť život židovskej náboženskej obce mnohými spôsobmi, napríklad:

- strach z útoku: osoby židovského pôvodu môžu prestať nosiť náboženský odev, čo ovplyvňuje ich právo prejavovať vierovyznanie;
- strach z trestných činov z nenávisti má psychologický vplyv a môže spôsobiť, že ľudia židovského pôvodu budú spochybňovať svoju náboženskú identitu a účasť na živote židovskej náboženskej obce;

- vzhľadom na útoky na židovských občanov cestou z/do synagóg, alebo počas zhromaždenia v nich, ovplyvňuje strach alebo reálna skúsenosť s trestnými činmi z nenávisťi pocit bezpečia pri účasti na náboženských obradoch a bohoslužbách;
- strach z trestných činov z nenávisťi motivovaných antisemitizmom bráni ľuďom židovského pôvodu umiestniť mezuzu na veraje dverí svojho domova alebo vystaviť sedemramenné svietniky (menory) či iné symboly.

Vplyv bezpečnostných problémov na vyjadrenie židovskej identity

Účastnícke štáty OBSE vyjadrili hlboké znepokojenie zo správ naznačujúcich, že ľudia židovského pôvodu už majú obavu v krajinách OBSE a viditeľne dávať najavo svoju náboženskú príslušnosť a verejne sa identifikovať ako Židia.²⁴ Trestné činy z nenávisťi a bezpečnostné výzvy ovplyvňujú okrem nosenia náboženského odevu a symbolov aj ochotu jednotlivcov vyjadriť svoju židovskú identitu. Osoby židovského pôvodu môžu prestať:

- zdieľať svoj židovský pôvod v rámci rozhovoru;
- nosiť na náhrdelníku židovské symboly;
- vstupovať do židovských organizácií;
- zúčastňovať sa na verejných podujatiach organizovaných židovskou obcou;
- prejavovať otvorenú podporu štátu Izrael alebo sa s ním identifikovať;
- používať na verejnosti hebrejčinu alebo jidiš.

V roku 2012 realizovala Agentúra Európskej únie pre základné práva (Agency for Fundamental Rights – FRA) prieskum v rámci ôsmich židovských komunít v Európe – v Belgicku, Francúzsku, Nemecku, Maďarsku, Taliansku, Lotyšsku, Švédsku a vo Veľkej Británii. Cieľom prieskumu bolo posúdiť vplyv antisemitizmu na dané komunity.²⁵ Zatiaľ čo výsledky sa od krajiny ku krajine líšili, vyskytli sa aj spoločné zistenia, vrátane:

Strach z toho, že sa človek stane obeťou

- 46 percent respondentov sa obávalo, že sa v nadchádzajúcich 12 mesiacoch stane obeťou verbálnych útokov alebo obťažovania motivovaného antisemitizmom;
- 33 percent sa obávalo, že sa v nadchádzajúcich 12 mesiacoch stane obeťou fyzického útoku motivovaného antisemitizmom.

Vyhýbanie sa niektorým miestam

- 23 percent opýtaných sa z dôvodu obáv o bezpečnosť prinajmenšom príležitostne vyhýbalo podujatiam alebo miestam spájaným so židovskou obcou;

²⁴ *Ibid.*

²⁵ Agentúra Európskej únie pre základné práva zrealizovala v krajinách Európskej únie prieskum na tému skúseností osôb židovského pôvodu a ich vnímanie diskriminácie či trestných činov z nenávisťi, fra.europa.eu, <<http://fra.europa.eu/en/project/2012/fra-survey-jewish-peoples-experiences-and-perceptions-discrimination-and-hate-crime>>.

- z tých, ktorí mali skúsenosť s incidentom motivovaným antisemitizmom za uplynulý rok sa 49 percent vyhýbalo určitým miestam, kde sa necítili v niektorých mestských častiach bezpečne;
- 21 percent z tých, ktorí nemali skúsenosť s incidentom motivovaným antisemitizmom, sa tiež takýmto miestam vyhýbalo.

Vyhýbanie sa niektorým typom oblečenia, noseniu alebo ukazovaniu určitých vecí (jarmulky, Dávidovej hviezdy, mezuzy atď.), ktoré by človeka mohli identifikovať ako osobu židovského pôvodu

- 20 percent respondentov sa takémuto konaniu vyhýba vždy;
- 18 percent často;
- 30 percent príležitostne;
- 32 percent sa nikdy nevyhýba;
- v troch krajinách, kde sa prieskum realizoval, odpovedalo 45 až 60 percent respondentov „vždy“ alebo „často“.

Vplyv bezpečnostných výziev na židovské kultúrne inštitúcie

V ostatnom období, hlavne po útokoch na Židovské múzeum v Bruseli, museli židovské kultúrne inštitúcie a múzeá prijať špeciálne bezpečnostné opatrenia. Vytvorenie bezpečnostnej infraštruktúry si vyžaduje zdroje, ktoré by sa inak mohli využiť na kultúrne a vzdelávacie aktivity.

Vplyv bezpečnostných výziev na mladých ľudí

Súčasnú bezpečnostnú výzvu vyplývajúcu z antisemitizmu ovplyvňujú mladých ľudí a deti, obzvlášť pokiaľ chlapci a dievčatá navštevujú židovskú školu, ktorá vyžaduje ozbrojenú ochranu a iné opatrenia. Deti sú konfrontované s atmosférou neistoty a úzkosti. Nebezpečenstvo útokov motivovaných antisemitizmom môže obmedziť aj rozsah mimoškolských aktivít vo vonkajších priestoroch.

Výskum ukazuje, že antisemitizmus zvlášť ovplyvňuje mladých ľudí, u ktorých je vyššia pravdepodobnosť, že budú:

- mať skúsenosť s antisemitskými urážkami, obťažovaním a fyzickými útokmi;
- svedkami antisemitských útokov alebo budú mať skúsenosti s diskrimináciou motivovanou antisemitizmom;
- vystavení osobným vyhrážkam, zažijú online útoky, alebo budú ohrozujúcim spôsobom sledovaní kvôli svojej príslušnosti k židovskému národu;

- sa vyhýbať niektorým miestam alebo budú uvažovať o tom, že sa z dôvodu obáv o svoju bezpečnosť presťahujú.²⁶

Vplyv bezpečnostných výziev na emigráciu

V citovanom prieskume európskej agentúry bola respondentom položená otázka, či v uplynulých piatich rokoch uvažovali o emigrácii, pretože sa ako príslušníci židovského národa v danej krajine necítili bezpečne. Takmer jedna tretina – 29 percent – odpovedala áno. V troch krajinách, kde sa prieskum realizoval, odpovedalo kladne 40 až 48 percent.

Iný vplyv bezpečnostných výziev a problémov na mužov a ženy

Výskum realizovaný Inštitútom pre výskum židovskej politiky (Institute for Jewish Policy Research) ukázal, že vo všeobecnosti majú židovské ženy v reakcii na antisemitizmus väčšiu tendenciu zmeniť správanie, zatiaľ čo u židovských mužov je vyššia pravdepodobnosť, že zažijú útoky motivované antisemitizmom.

Židovské ženy sa s mierne vyššou pravdepodobnosťou:

- vyhýbajú podujatiam, respektíve miestam spájaným so židovskou obcou, prinajmenšom počas určitých príležitostí, pretože sa tam ako príslušníci židovského národa necítila bezpečne (24 percent žien a 21 percent mužov);
- vyhýbajú prejavom svojej židovskej identity na verejnosti, pretože sa necítila bezpečne (55 percent žien a 50 percent mužov).

Na druhej strane je o niečo vyššia pravdepodobnosť, že židovskí muži:

- zažili verbálne urážky alebo obťažovanie motivované antisemitizmom (22 percent mužov a 19 percent žien) a fyzické útoky (2,1 percent mužov a 1,1 percent žien);
- boli svedkami útokov motivovaných antisemitizmom (27,4 percent mužov, 25,9 percent žien);
- osobne zažili diskrimináciu motivovanú antisemitizmom (20 percent mužov a 18 percent žien).²⁷

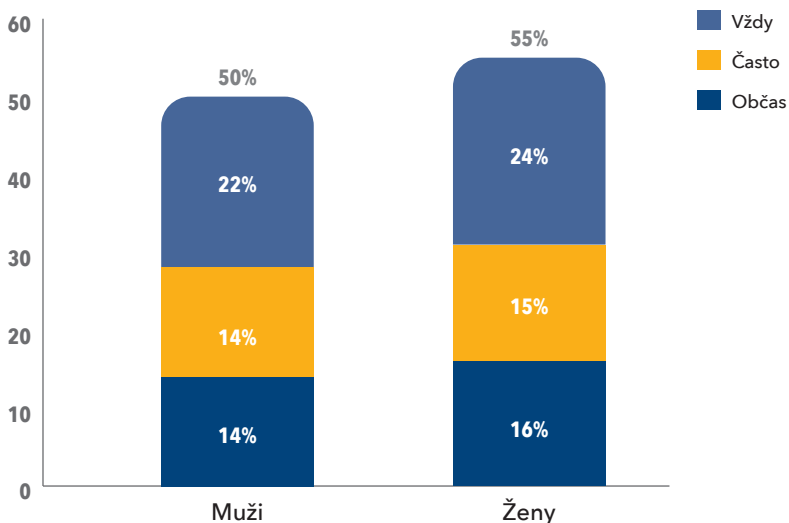
Nasledovné grafy vychádzajú z uvedeného prieskumu a upozorňujú na potenciálne odlišný vplyv antisemitizmu na mužov a ženy.

26 Graham, D. and Boyd, J. *Understanding more about antisemitic hate crime: Do the experiences, perceptions and behaviours of European Jews vary by gender, age and religiosity?* (Ako lepšie porozumieť trestným činom z nenávisťi motivovaných antisemitizmom: líšia sa skúsenosti európskych Židov v závislosti od rodu, veku a viery?), Inštitút pre výskum židovskej politiky, 2017. Realizáciu výskumu zadal a financoval ODIHR a zameriava sa na obdobie od roku 2008 do roku 2012.

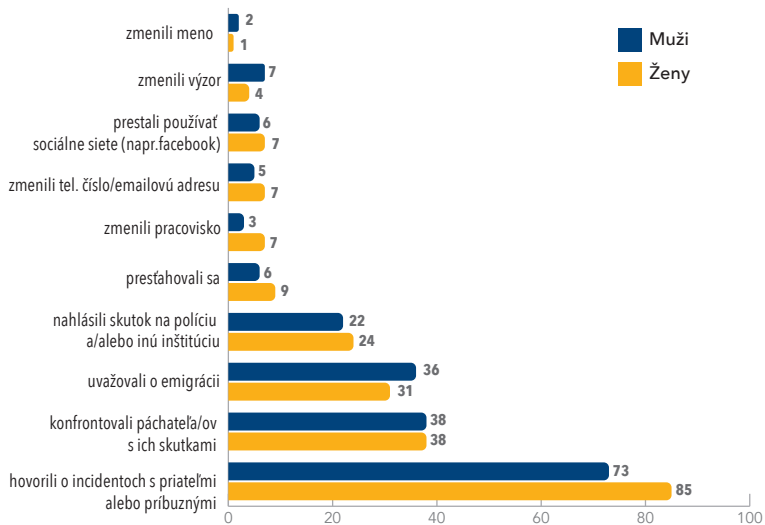
27 *Ibid.*

Graf 1. Podiel židovských mužov a žien, ktorí za uplynulých 12 mesiacov zažili rôzne formy útokov motivovaných antisemitizmom. Respondentom bola položená otázka, či zažili uvedené incidenty.

Graf 2. Pomer židovských mužov a žien, ktorí prinajmenšom občas skrývajú svoju identitu. (Otázka: „Vyhýbate sa na verejnosti noseniu alebo ukazovaniu/vystavovaniu vecí, ktoré môžu ostatným pomôcť rozpoznať Váš židovský pôvod, napríklad nosenie jarmulky, Dávidovej hviezdy alebo špecifického odevu, či vystaveniu mezuzy?“)

Graf 3. Podiel mužov a žien, ktorí prijali rôzne opatrenia po svojej skúsenosti s antisemitickým konaním.

ČASŤ DRUHÁ

Typy účinných opatrení, ktoré môžu prijať vlády

I. Závazky a povinnosti vyplývajúce z medzinárodných dohovorov

Závazky voči OBSE s ľudskou dimenziou

Prijatím Kodanského dokumentu na Konferencii o bezpečnosti a spolupráci v Európe v roku 1990, teda ešte skôr, než vzniklo OBSE ako organizácia, účastnícke štáty OBSE opakovane odsúdili antisemitizmus a zaviazali sa ho riešiť.²⁸ V roku 2007 štáty uznali, že „primárna zodpovednosť pri riešení prejavov neznášanlivosti a diskriminácie spočíva na účastníckych štátoch, vrátane ich politických predstaviteľov”.²⁹ V roku 2004 sa účastnícke štáty OBSE zaviazali:

- usilovať sa o to, aby ich právne systémy posilňovali bezpečné prostredie, v ktorom v žiadnej oblasti života nedochádza k obťažovaniu, násiliu alebo diskriminácii motivovanej antisemitizmom;
- bojovať proti trestným činom z nenávisti, ktoré môžu byť sýtené rasistickou, xenofóbnou a protizhidskou propagandou;
- zbierať a uchovávať spoľahlivé informácie a štatistické údaje o trestných činoch motivovaných antisemitizmom.³⁰

Rozhodnutia Ministerskej rady OBSE v rokoch 2006 a 2007 vo veci tolerancie a nediskriminácie:

- žiadali o „trvalé úsilie politických predstaviteľov, vrátane členov parlamentu, aby jednoznačne odsúdili a odmietli prejavy antisemitizmu, diskriminácie a intolerancie, vrátane prejavov namierených proti Židom, ako aj násilné prejavy extrémizmu spojené

28 *Document of the Copenhagen Meeting of the Conference on the Human Dimension of the CSCE* (Dokument zo stretnutia v Kodani Konferencie o ľudskej dimenzii: Konferencia o bezpečnosti a spolupráci v Európe), 29. júna 1990, odsek 40, <<http://www.OBSE.org/odihr/elections/14304?download=true>>.

29 *OSCE Ministerial Council Decision 10/07 Tolerance and Non-Discrimination: Promoting Mutual Respect and Understanding* (OBSE Rozhodnutie Ministerskej rady 10/07, Tolerancia a nediskriminácia: prehlbovanie vzájomného rešpektu a porozumenia), Madrid, 30. novembra 2007 <<http://www.OBSE.org/mc/29452?download=true>>.

30 *OSCE Permanent Council Decision 607, Combating anti-Semitism* (Rozhodnutie 607 Stálej rady OBSE o boji proti antisemitizmu), 22. apríla 2004 <<http://www.OBSE.org/pc/30980?download=true>>.

s agresívnym nacionalizmom a neonacizmom, pričom budú dbať na zachovanie slobody slova”;³¹

- Znovu potvrdili „potrebu odhodlania účastníckych štátov bojovať so všetkými prejavmi a činmi nenávisti, vrátane trestných činov z nenávisti, berúc na vedomie, že potrebné úsilie si často vyžaduje spoločný prístup, a uvedomujúc si zároveň, že každý takýto prejav je jedinečný a má svoje špecifické historické pozadie a formu“.³²

Rôzne rozhodnutia Ministerskej rady OBSE pripúšťajú potrebu vypracovať komplexné riešenia širokej škály trestných činov z nenávisti, vrátane trestných činov z nenávisti motivovaných antisemitizmom. Napríklad v roku 2009 sa účastnícke štáty zaviazali:

- Zbierať, zachovávať a zverejňovať dostatočne podrobné a spoľahlivé údaje a štatistiky o trestných činoch z nenávisti a násilných prejavoch intolerancie, vrátane počtu prípadov, ktoré boli nahlásené orgánom činným v trestnom konaní, počtu stíhaných vecí a stanovených trestov;
- prijať tam, kde je to na mieste, konkrétne legislatívne opatrenia na boj s trestnými činmi z nenávisti, umožňujúc účinné trestanie takéhoto konania a zohľadnenie závažnosti príslušných trestných činov;
- prijať adekvátne opatrenia, ktorých cieľom by bolo povzbudiť obeť k nahlasovaniu trestných činov z nenávisti uvedomujúc si, že ich nedostatočné nahlasovanie bráni štátom navrhnúť účinné verejné politiky; v tejto súvislosti treba v rámci doplnkových opatrení preskúmať metódy, ako sprostredkovať vklad občianskej spoločnosti do úsilia zameraného na potieranie trestných činov z nenávisti;
- zaviesť alebo ďalej rozvíjať odborné vzdelávanie a budovanie kapacít pre zástupcov a zástupkyne orgánov činných v trestnom konaní, prokuratúry a súdov a justičného systému, ktorí sa venujú trestným činom z nenávisti;
- v spolupráci s príslušnými aktérmi preskúmať spôsoby, ako zabezpečiť obetiam trestných činov z nenávisti prístup k poradenstvu, právnej a konzulárnej pomoci, ako aj efektívny prístup k spravodlivosti;
- promptne vyšetrovať trestné činy z nenávisti a zabezpečiť, aby príslušné orgány a politickí predstavitelia rozpoznali a verejne odsúdili motívy páchateľov usvedčených z trestných činov z nenávisti;
- zabezpečiť spoluprácu na národnej a medzinárodnej úrovni, vrátane príslušných medzinárodných orgánov, a tiež spoluprácu medzi policajnými zložkami na účely boja s násilnou organizovanou trestnou činnosťou z nenávisti v adekvátnych prípadoch;

31 OSCE Ministerial Council Decision 10/07 (Rozhodnutie Ministerskej rady 10/07, *op.cit.*, poznámka 27.)

32 OSCE Ministerial Council Decision 13/06, *Combating Intolerance and Discrimination and Promoting Mutual Respect and Understanding* (Rozhodnutie Ministerskej rady OBSE 13/06, Boj proti intolerancii a diskriminácii a presadzovanie vzájomného rešpektu a porozumenia), Brusel, 5. decembra 2006, <<http://www.OBSE.org/mc/23114?down-load=true>>..

- usilovať sa o zvyšovanie povedomia a vzdelávanie prednostne komunit a organizácií/skupín občianskej spoločnosti poskytujúcich pomoc obetiam trestných činov z nenávisťi; tieto aktivity by mali byť realizované hlavne v spolupráci s orgánmi činnými v trestnom konaní.³³

Na stretnutí Ministerskej rady v Kyjeve v roku 2013 zdôraznili účastnícke štáty *súvislosť medzi bezpečnosťou a rešpektovaním slobody slova, svedomia, náboženskej slobody alebo presvedčenia* a vyjadrili svoje hlboké znepokojenie z *pretrvávajúcich prejavov neznášanlivosti a násilia namierených proti jednotlivcom a náboženským komunitám či osobám s určitým presvedčením na základe myšlienok, svedomia, náboženstva alebo názoru po celom svete*. Ministerská rada vyzvala účastnícke štáty aby:

- *sa zamerali na prevenciu neznášanlivosti, násilia a diskriminácie na základe vierovyznania alebo presvedčenia, ktoré sú namierené aj voči ľuďom židovského pôvodu, odsúdili násilie a diskrimináciu na základe náboženského presvedčenia a vynakladali úsilie predchádzať útokom smerovaným proti osobám alebo skupinám na základe zmysľania, svedomia, náboženstva alebo presvedčenia;*
- *prehlbovali dialóg medzi náboženskými komunitami alebo vierovyznaniami a vládnymi orgánmi, v prípade potreby sa zamerali aj na tému využívania miest určených na bohoslužby a majetok náboženskej obce;*
- *prijali politiku presadzovania rešpektu a ochrany miest určených na bohoslužby a náboženských miest, pamätihodností, cintorínov a svätýň pred vandalizmom a ničením.*³⁴

Účastnícke štáty vyjadrili v Deklarácii Ministerskej rady (ďalej aj „MiR“) z Bazileja z roku 2014 nazvanej *Enhancing Efforts to Combat Antisemitizmus* (Prehlbovanie úsilia na boj proti antisemitizmu) „svoje obavy nad znepokojujúcim počtom incidentov motivovaných antisemitizmom, ku ktorým naďalej dochádza v krajinách OBSE a ohrozujú stabilitu a bezpečnosť.“ Ministerská rada tiež zamietla a odsúdila *prejavy antisemitizmu, neznášanlivosti a diskriminácie Židov*. Rada tiež vyzvala účastnícke štáty OBSE, aby:

- *zvýšili úsilie pri uplatňovaní existujúcich záväzkov OBSE súvisiacich s monitorovaním trestných činov z nenávisťi a zberom relevantných údajov, vrátane údajov o trestných činoch motivovaných antisemitizmom;*
- *účinne, bezodkladne a nezávisle vyšetrovali násilné skutky motivované antisemitizmom a stíhali tých, ktorí sú za ne zodpovední.*³⁵

33 OSCE Ministerial Council Decision 9/09, “Combating Hate Crimes, (Rozhodnutie Ministerskej rady OBSE 9/09, Boj proti trestným činom z nenávisťi), Atény, 2. decembra 2009, <<http://www.OBSE.org/cio/40695?download=true>>.

34 MC Decision Kyiv 3/13 (Rozhodnutie MiR z Kyjeva 3/13), *op. cit.*, poznámka 2.

35 MC Declaration Basel 8/14 (Rozhodnutie MiR z Bazileja 8/14), *op. cit.*, poznámka 1.

Medzinárodné ľudskoprávne dokumenty a štandardy Organizácie spojených národov

Všeobecná deklarácia ľudských práv stanovuje všeobecnú ochranu základných ľudských práv.³⁶ Rôzne prejavy antisemitizmu naštrbujú, podkopávajú alebo porušujú princípy základných ľudských práv zakotvené v tejto deklarácii, vrátane dôstojnosti všetkých ľudských bytostí, slobody vierovyznania alebo náboženstva a práva na nediskrimináciu. V rámci medzinárodnej právnej úpravy pre túto oblasť sú štáty povinné rešpektovať, ochraňovať a naplňovať ľudské práva. Uvedené povinnosti na seba prebrali ratifikáciou medzinárodných ľudskoprávnych dohovorov a zmlúv, vrátane *Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach*³⁷ a *Európskeho dohovoru o ľudských právach*.³⁸ Povinnosť rešpektovať znamená, že samy štáty nemôžu obmedzovať ľudské práva. Povinnosť ich chrániť znamená, že štáty majú pozitívnu povinnosť chrániť jednotlivcov a skupiny pred zneužívaním ľudských práv. Povinnosť naplňovať znamená, že vlády musia prijať pozitívne opatrenia na zabezpečenie ľudských práv pre všetkých.³⁹ Tieto povinnosti priamo súvisia so zodpovednosťou vlád riešiť otázku antisemitizmu.

Medzinárodné ľudskoprávne dohovory obsahujú množstvo ustanovení špecificky zameraných na otázku antisemitizmu. Preambula *Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach* napríklad zdôrazňuje „prirodzenú dôstojnosť ľudskej bytosti“ a ideál „oslobodenia od strachu“, ktoré sú v prípade útokov motivovaných antisemitizmom napádané. *Európsky dohovor o ľudských právach (EDLP)* ako aj *Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach* pracujú s princípom nediskriminácie osobitne na základe náboženstva, čo je pri riešení antisemitizmu kľúčovým ustanovením.

Čl. 6 *Dohovoru o ľudských právach* a čl. 2 *Medzinárodného paktu* ukladá štátom povinnosť zákonom chrániť právo na život. Tieto ustanovenia sú obzvlášť relevantné v prípade najhorších typov útokov motivovaných antisemitizmom na život jednotlivcov.

Štáty majú v rámci *Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach* (čl. 18 a 27) a *EDLP* (čl. 9) okrem iného povinnosť rešpektovať, chrániť a naplňovať právo na náboženskú slobodu alebo slobodu vierovyznania pre všetkých. Výbor pre ľudské práva OSN, orgán dozorujúci dodržiavanie medzinárodného paktu jednoznačne uvádza, že náboženská sloboda sa týka mnohých typov konania, vrátane budovania svätyň, využívania rituálnych predpisov a objektov, vystavovania symbolov, dodržiavania

36 UN General Assembly, *Universal Declaration of Human Rights* (Valné zhromaždenie OSN, Všeobecná deklarácia ľudských práv), 10. december 1948, 217 A (III), <http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/eng.pdf>.

37 UN General Assembly, *International Covenant on Civil and Political Rights*, (Valné zhromaždenie OSN: Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach), 16. december 1966, <<http://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/ccpr.aspx>>.

38 Rada Európy: *European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms* (Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd), 4. november 1950, <<http://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/0900001680063765>>.

39 Úrad Vysokého komisára OSN pre ľudské práva Medzinárodné právo v oblasti ľudských práv, ohchr.org, <<http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/InternationalLaw.aspx>>.

sviatkov a nosenia špecifických odevov alebo pokrývky hlavy.⁴⁰ Povinnosti štátov naplňať tieto práva sa, samozrejme, týkajú judaizmu a iných náboženstiev. *Deklarácia OSN o odstránení všetkých foriem neznášanlivosti a diskriminácie na základe náboženstva a viery* stanovuje, že štáty „musia prijať všetky vhodné opatrenia pre boj s neznášanlivosťou z dôvodov náboženstva, alebo inej viery“, čo indikuje zodpovednosť za boj proti antisemitizmu.⁴¹

Čl. 20.2 Medzinárodného paktu stanovuje, že „Akákoľvek národná, rasová alebo náboženská nenávisť, ktorá predstavuje podnecovanie k diskriminácii, nepriateľstvu alebo násiliu, musí byť zakázaná zákonom“. Výbor pre ľudské práva vo svojej všeobecnej pripomienke k medzinárodnému paktu č. 22 uvádza, že toto ustanovenie je dôležitou poistkou proti porušovaniu práv náboženských menšín a proti násilným činom či perzekúcii namierenej proti týmto skupinám.⁴²

Zvláštny spravodajca pre náboženskú slobodu poznamenal: „Štátom z medzinárodného práva vyplýva povinnosť a právomoc garantovať právo menšín na náboženskú slobodu a slobodu vierovyznania, a to v rámci medzinárodne dohovoreného rozsahu. Štáty nesú zodpovednosť aj v prípade zneužívania menšín neštátnymi subjektmi, napríklad extrémistickými skupinami. Od štátov sa ďalej požaduje, aby vytvárali podmienky pre posilňovanie identity menšín, vrátane náboženskej identity.“⁴³

Podľa čl. 2.3 *Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach* a čl. 13 *Európskeho dohovoru* majú štáty povinnosť zabezpečiť dostupnosť účinných opravných prostriedkov pre tých ľudí, ktorých ľudské práva boli porušené. *Deklarácia OSN o základných zásadách spravodlivosti pre obeť trestných činov a zneužití právomocí*⁴⁴ stanovuje, že obeť trestných činov, ku ktorým patria obeť trestných činov motivovaných antisemitizmom:

- majú právo, aby s nimi bolo zaobchádzané so súcitom a bola rešpektovaná ich dôstojnosť;
- majú nárok na prístup k nástrojom spravodlivosti a skorej náprave škôd, ktoré utrpeli v súlade s ustanoveniami národnej legislatívy;

40 Výbor pre ľudské práva OSN, *General Comment 22, Article 18* (Všeobecná pripomienka č. 22, čl. 18) (48. zasadnutie, 1993)⁷, umn.edu, <<http://hrlibrary.umn.edu/gencomm/hrcom22.htm>>.

41 Valné zhromaždenie OSN, *Resolution 36/55, UN Declaration on the Elimination of All Forms of Intolerance and of Discrimination Based on Religion or Belief* (Rezolúcia č. 36/55, Deklarácia OSN o odstránení všetkých foriem neznášanlivosti a diskriminácie na základe náboženstva a viery), odsek 4, 25. november 1981, <<http://www.un.org/documents/ga/res/36/a36r055.htm>>. Keďže ide o rezolúciu Valného zhromaždenia, dokument nemá právnu záväznosť, i keď vytvára medzinárodný štandard pre postupy štátov.

42 *Ibid.*, odsek 9.

43 Zvláštny spravodajca OSN pre náboženskú slobodu a vieru, *Interim report by the Special Rapporteur of the Commission on Human Rights on the elimination of all forms of intolerance and of discrimination based on religion or belief* (Čiastková správa zvláštneho spravodajcu Komisie pre ľudské práva o odstránení všetkých foriem neznášanlivosti a diskriminácie na základe náboženstva alebo viery) 8. september 2000, odsek 138, str. 29, <<https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N00/637/11/PDF/N0063711.pdf?OpenElement>>.

44 Rezolúcia 40/34 Valného zhromaždenia OSN: *Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power* (Deklarácia základných princípov spravodlivosti pre obeť trestných činov a zneužívania moci), 29. november 1985, <<http://www.un.org/documents/ga/res/40/a40r034.htm>>.

- majú počas právneho konania nárok na účinnú pomoc.

Deklarácia okrem toho stanovuje, že obeť by mali byť odškodnené. Pokiaľ nie je plne dostupná kompenzácia zo strany páchatela alebo z iných zdrojov, mal by sa o poskytnutie finančnej kompenzácie obetiam a ich rodinám usilovať štát. Pri riešení útokov motivovaných antisemitizmom môžu byť obzvlášť relevantné aj ďalšie ustanovenia deklarácie, vrátane:

- potreby zaškolenia polície, justičného systému, zdravotníctva, sociálnych služieb a ďalších pracovníkov v dotknutých oblastiach s cieľom zvýšiť ich citlivosť voči potrebám obetí a potreby vypracovať usmernenia umožňujúce poskytovanie adekvátnej a včasnej pomoci;
- pri poskytovaní služieb a pomoci obetiam by sa mala venovať pozornosť osobám so špeciálnymi potrebami vzhľadom na charakter spôsobenej ujmy.

Štáty tiež majú určité zodpovednosti v oblasti prevencie trestnej činnosti, i keď väčšinu z nich dohovory medzinárodného práva neupravujú.

Národné smernice pre prevenciu trestnej činnosti⁴⁵ uvádzajú odporúčania pre účinnú prevenciu trestných činov, vrátane:

- „zodpovednosti štátov na všetkých úrovniach zabezpečiť, vytvárať, udržiavať a presadzovať také podmienky, pri ktorých si relevantné vládne inštitúcie a všetky časti občianskej spoločnosti môžu lepšie plniť povinnosť predchádzať kriminalite;
- riešenie strachu z kriminality, ktoré je tiež obsahom prevencie kriminality;
- zapojenie komunity a vytváranie partnerstiev sú dôležitým prvkom konceptu prevencie kriminality;
- stratégie prevencie kriminality by mali počítvať so špeciálnymi potrebami zraniteľných členov spoločnosti;
- aktívna účasť komunít a skupín mimo štátneho sektora, akými je občianska spoločnosť pri prispievaní k prevencii a boju proti kriminalite;
- vládne štruktúry by mali posilňovať partnerstvá s mimovládnyimi organizáciami v oblasti prevencie kriminality;
- štáty by mali posilňovať kapacity komunít, aby dokázali reagovať na svoje potreby.”

---

45 Rezolúcia Hospodárskej a sociálnej rady (ECOSOC) 2002/13, *The United Nations Guidelines for the Prevention of Crime* (Usmernenie OSN v prevencii kriminality), 2002, príloha, <https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/crimeprevention/resolution_2002-13.pdf>.

II. Kľúčové princípy

Nasledujúce princípy by mali byť nosnou súčasťou vládnych opatrení zameraných na trestné činy z nenávisťi motivované antisemitizmom a riešenie bezpečnostných potrieb židovskej komunity. Prístup účastníckych štátov k týmto otázkam mal byť:

1. Založený na právach

Prístup založený na ľudských právach je koncepčný rámec, ktorý sa opiera o medzinárodné ľudskoprávne štandardy a zameriava sa na presadzovanie a ochranu ľudských práv.⁴⁶ Pokiaľ ide o antisemitizmus, taký prístup uznáva, že prejavy antisemitizmu sponchýbňujú, podkopávajú alebo porušujú princípy základných ľudských práv, ku ktorým patrí dôstojnosť všetkých ľudských bytostí, sloboda náboženstva alebo vierovyznania a právo na nediskrimináciu. Boj s antisemitizmom je nedeliteľnou súčasťou presadzovania a ochrany ľudských práv dotknutých jednotlivcov a komunit.

Prístup založený na ľudských právach pri riešení bezpečnostných výziev, ktorým čelí židovská komunita, by sa preto mal opierať o chápanie účastníckych štátov OBSE, že v súlade s viacerými ustanoveniami medzinárodného práva majú povinnosť chrániť náboženské komunity pred útokom. Takýto prístup zabezpečí, že všetky opatrenia zamerané na riešenie útokov motivovaných antisemitizmom sú plne v súlade s ustanoveniami medzinárodných štandardov v oblasti ľudských práv a príslušných noriem.

2. Zameraný na obeť

Účastnícke štáty OBSE prijali pri riešení trestných činov z nenávisťi a diskriminácie prístup zameraný na obeť.⁴⁷ Tento prístup dáva obeť trestného činu z nenávisťi motivovaného antisemitizmom do centra záujmu, akceptujúc jej vnímanie a skúsenosti, pričom sa kladie zvláštny dôraz na práva a potreby obeť. Prístup zameraný na obeť zdôrazňuje povedomie o vplyve trestných činov z nenávisťi motivovaných antisemitizmom na osoby židovského pôvodu a židovské komunity. Aj keď je cieľom trestných činov motivovaných antisemitizmom majetok, poslanstvo je vyslané do celej komunity.

Organizácia spojených národov tiež uznala význam takéhoto prístupu pri prevencii porušovania ľudských práv. Vysoký komisár pre ľudské práva napríklad odporúča vypracovať ustanovenia, ktoré dajú obetiam do rúk dostatočné opravné prostriedky. Zároveň zdôraznil význam vytvorenia účinných monitorovacích mechanizmov zameraných na kontrolu skutočných a potenciálnych porušení.⁴⁸

Smernica Európskej únie 2012/29/EU stanovuje minimálne štandardy pre práva, podporu a ochranu obetí trestných činov. Smernica tiež stanovuje, že k osobám, ktoré sa

46 Úrad vysokého komisára OSN pre ľudské práva: *Frequently Asked Questions on a Human Rights-Based Approach to Development Cooperation* (Často kladené otázky o rozvoji spolupráce založenej na ľudskoprávnom princípe), New York a Ženeva, 2006, str.15, <<http://www.ohchr.org/Documents/Publications/FAQen.pdf>>.

47 *MC Decision 9/09 Athens* (Rozhodnutie MiR 9/09 Atény), *op. cit.*, poznámka 31.

48 Vysoký komisár OSN pre ľudské práva, *The Role of Prevention in the Promotion and Protection of Human Rights* (Úloha prevencie pri presadzovaní a ochrane ľudských práv), A/HRC/30/20, 16. júla 2015.

stali obeťami trestných činov treba pristupovať s rešpektom a malo by sa im dostať riadnej ochrany, podpory a prístupu k spravodlivosti.⁴⁹

3. Nediskriminačný

V súlade s medzinárodnými dohovormi o ochrane ľudských práv majú štáty povinnosť zabezpečiť, aby všetci ľudia žijúci na ich území a podliehajúci vnútroštátnej legislatíve mohli uplatňovať svoje ľudské práva bez rozdielu a diskriminácie akéhokolvek druhu.⁵⁰ Štáty preto musia zabezpečiť, aby sa predstavitelia štátnej správy a vlády nedopúšťali zaujatosti, diskriminácie alebo zanedbávania židovskej komunity či jej členov. Uprieť ochranu židovským komunitám kvôli zaujatosti alebo predpokladom o Židoch by nebolo kompatibilné s princípom nediskriminácie; rovnako ako nerozpoznanie, nezaznamenávanie a nevykazovanie trestných činov z nenávisti motivovaných antisemitizmom či spochybňovanie dôveryhodnosti židovských obeť alebo svedkov z dôvodu zaujatosti voči Židom.

4. Participačný

Keď štáty formulujú reakciu na trestné činy z nenávisti motivované antisemitizmom a posudzujú bezpečnostné potreby židovskej komunity, musia vytvárať príležitosti na vypočutie hlasov obeť antisemitizmu. Na tvorbe a skvalitňovaní verejných politík by sa mali aktívne zúčastňovať kľúčoví hráči, ktorých sa trestné činy z nenávisti motivované antisemitizmom a bezpečnostné hrozby dotkli. Dôležité je aby mali možnosť – zdieľať skúsenosti, artikulovať svoje potreby a pripomienkovať návrhy opatrení a príslušných akčných plánov. K tomuto procesu by mali byť prizvané rozmanité a pluralitné hlasy, odzrkadľujúce široké spektrum zúčastnených strán. Rovnaký priestor by mal byť poskytnutý mužom aj ženám, všetkým vekovým kategóriám a mali by byť zohľadnené všetky uhly pohľadu.

5. Zdieľaný

Stratégia štátu a občianskej spoločnosti zamerané na riešenie antisemitizmu by mali vychádzať z uznania skutočnosti, že antisemitizmus predstavuje spoločnú obavu. Zatiaľ čo antisemitizmus najviac ovplyvňuje životy ľudí židovského pôvodu, problém treba rozpoznať a riešiť aj na celospoločenskej úrovni, a nie len na úrovni komunít, ktoré sú jeho cieľom. Riešenie antisemitizmu je ľudskoprávnou otázkou, ktorej sa má venovať celá škála vládnych a mimovládnych organizácií a zúčastnených strán. Silné koalície spájajúce rozmanité skupiny občianskej spoločnosti a inštitúcie verejnej/štátnej správy sú tým najlepším miestom na boj proti antisemitizmu, ako špecifickej výzvy, ktorú možno riešiť spolu s inými spoločnými obavami, napríklad rasizmom a xenofóbiou.

---

49 *Directive 2012/29/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2012 establishing minimum standards on the rights, support and protection of victims of crime, and replacing Council Framework Decision 2001/220/JHA* (Smernica EÚ 2012/29/EU Európskeho parlamentu a Rady z 25. októbra 2012, ktorou sa zriaďujú minimálne štandardy v oblasti práv, podpory a ochrany obeť trestných činov, ktorá nahrádza Rámcové rozhodnutie Rady 2001/220/JHA), 25. október 2012, <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:315:0057:0073:EN:PDF>>.

50 Pozri napríklad Medzinárodný pakt občianskych a politických práv, čl. 2.1 a Európsky dohovor o ľudských právach, čl. 14.

6. Kooperatívny

Princíp partnerstva je dôležitým pilierom akéhokoľvek úsilia zameraného na riešenie zaujatosti a trestných činov z nenávisti. Rôzne zúčastnené strany – menovite vláda a odborníci zo židovských komunít – môžu čerpať zo svojej odbornosti a spojiť sily pri riešení týchto problémov z rôznych perspektív na medzinárodnej, národnej a miestnej úrovni. Vytvorenie komunikačných kanálov, koordinácia a spolupráca s občianskou spoločnosťou by mala byť neoddeliteľnou súčasťou každej vládnej politiky zameranej na riešenie trestných činov z nenávisti motivovaných antisemitizmom a bezpečnostných potrieb židovskej komunity.

7. Empatický

Empatická reakcia na výskyt antisemitizmu rozpoznáva zraniteľnosť osôb židovského pôvodu a akceptuje oprávnenosť ich skúseností ako obetí. Ulica, ktorá sa osobe nežidovského pôvodu môže zdať bezpečná môže pre človeka, ktorého možno identifikovať ako Žida, predstavovať bezpečnostnú hrozbu. Byť empatický znamená uznať a pokúsiť sa chápať pocit ohrozenia a zraniteľnosti osôb židovského pôvodu vo svetle útokov motivovaných antisemitizmom.

Útoky motivované antisemitizmom majú na obeť, ich rodiny a komunity emočný dosah. Pri reakcii na útok by mali predstavitelia štátu brať do úvahy perspektívu tých, ktorí boli jeho cieľom a boli viktimizovaní. Predstavitelia štátnych a miestnych orgánov by mali pochopiť, že daný trestný čin z nenávisti motivovaný antisemitizmom môže byť len ostatným z viacerých foriem a spôsobov, akými obeť zažívajú antisemitizmus. Opatrenia zamerané na podporu školení a zvyšovanie povedomia predstaviteľov orgánov štátnej správy im môžu pomôcť zistiť viac o vplyve antisemitizmu na životy obetí.

8. Rodovo citlivý

Štátne politiky zamerané na riešenie trestných činov z nenávisti motivovaných antisemitizmom a bezpečnostné potreby židovskej komunity by mali byť rodovo citlivé. Mali by sa usilovať pristupovať k mužom a ženám rovnako a brať na vedomie rodové implikácie prijímaných opatrení. Treba tiež zohľadniť, že muži a ženy môžu prežívať trestné činy z nenávisti motivované antisemitizmom inak a niektoré trestné činy z nenávisti môžu byť rodovo podmienené a zároveň motivované antisemitizmom. Niektoré typy protiprávneho konania motivovaného antisemitizmom sú častejšie namierené proti mužom než proti ženám, a naopak.

9. Transparentný

Vlády by mali jasne a transparentne informovať ako plánujú riešiť otázku antisemitizmu a trestných činov z nenávisti motivovaných antisemitizmom. Zdieľanie relevantných akčných plánov a situačných správ s dotknutými komunitami a širšou verejnosťou je jedným zo spôsobov, ako zvýšiť mieru transparentnosti vládneho úsilia. Sprístupnenie údajov o trestných činov z nenávisti v dostupných formátoch je ďalším prvkom transparentnosti. Pravidelné konzultácie medzi orgánmi činnými v trestnom konaní a židovskými komunitami, obzvlášť na miestnej úrovni, môžu zabezpečiť transparentnosť policajných postupov a maximálnu informovanosť o plánoch a vývoji situácie dotknutých komunít. Príkladom môže byť zdieľanie posudzovania relevantných

hrozieb so židovskou komunitou. Konzultácie zároveň dávajú komunitám možnosť poskytnúť spätnú väzbu a participovať na zvyšovaní efektivity reakcií štátnych orgánov na trestné činy z nenávisti. Transparentnosť je tiež kľúčovým aspektom úsilia štátnych orgánov spolupracovať s občianskou spoločnosťou na zvyšovaní miery nahlasovania trestných činov z nenávisti, čo by predstavovalo krok smerom k efektívnejšiemu riešeniu problému.

10. Holistický

Účastnícke štáty OBSE si uvedomujú význam komplexného prístupu k riešeniu neznášanlivosti, vrátane antisemitizmu.⁵¹ V tomto svetle je jasné, že riešenie trestných činov z nenávisti motivovaných antisemitizmom a bezpečnostných výziev, ktorým čelia židovské komunity je len časť riešenia. Ďalšími dôležitými prvkami dlhodobého riešenia sú investície do špecifických vzdelávacích aktivít zameraných na prevenciu antisemitizmu a posilňovanie budovania koalícií s občianskou spoločnosťou. Komplexný problém, akým je antisemitizmus, si vyžaduje komplexný a holistický prístup.

Boj s antisemitizmom by okrem toho mal byť súčasťou širšieho, holistického prístupu k riešeniu všetkých foriem neznášanlivosti a diskriminácie. Uznanie a zameranie sa na konkrétnu časť dejín a súčasné prejavy antisemitizmu by sa malo vnímať a využívať ako prostriedok presadzovania slobody a dôstojnosti všetkých ľudských bytostí. Zamerať sa na antisemitizmus neznamena rezignovať na holistický prístup k širším problémom neznášanlivosti a diskriminácie. Mnohé aspekty účinnej vládnej politiky vo veci trestných činov z nenávisti motivovaných antisemitizmom zároveň možno aplikovať na trestné činy z nenávisti motivované inými faktormi.

III. Praktické kroky

1. Identifikácia problému

Východiskovým bodom pre vlády je postarať sa o bezpečnostné potreby židovských komunít a riešiť trestné činy z nenávisti motivované antisemitizmom; priznať, že antisemitizmus predstavuje hrozbu pre stabilitu a bezpečnosť a incidenty motivované antisemitizmom si vyžadujú rýchlu reakciu. Toto uvedomenie by sa malo opierať o poznanie, že antisemitizmus sa prejavuje mnohými spôsobmi.

Občianska spoločnosť, vrátane akademických expertov a výskumníkov, môže štátom poskytnúť podporu formou nezávislých odborných stanovísk a postrehov o výskyte a prejavoch antisemitizmu, ako aj účinných spôsoboch boja proti nim. Keď vlády oficiálne uznajú existenciu problému, dajú tým jasne najavo, že nie je zodpovednosťou židovských komunít, aby predchádzali, bojovali a riešili problém antisemitizmu. Uznanie existujúceho problému tiež môže židovskú komunitu povzbudiť k tomu, aby zdieľala svoje obavy, ktoré sa týkajú antisemitizmu.

---

51 *MC Decision 10/07 Madrid*, (Rozhodnutie MiR 10/07 z Madridu, *op.cit.*, poznámka 27).

Odporúčanie:

I keď vlády priznajú existenciu problému antisemitizmu, niekedy nedisponujú údajmi na to, aby vypracovali riešenia založené na dôkazoch. Preto by napríklad mohli financovať výskum, ktorý by poskytol štatisticky výpovedné údaje o výskyte antisemitizmu, ako aj o účinných spôsoboch boja proti nemu.

Príklady dobrej praxe:

Akčný plán proti antisemitizmu na roky 2016 – 2020 nórskej vlády ráta s tým, že Ministerstvo pre miestne samosprávy a modernizáciu vyčlení financie na výskumný program zameraný na antisemitizmus a život židovských komunít v súčasnom Nórsku. Cieľom je posilniť všeobecný výskum v tejto oblasti.⁵²

V Nemecku bola rozhodnutím Spolkového snemu zriadená nezávislá skupina expertov, ktorej úlohou je bojovať proti antisemitizmu a posilniť život židovských komunít v Nemecku. Skupina vypracovala správu, ktorá sa podrobne venuje prejavom antisemitizmu v Nemecku, objasňuje formy antisemitizmu a obsahuje odporúčania opatrení, ktoré má vláda prijať. Tieto odporúčania slúžia pre federálnu vládu ako usmernenie pri presadzovaní a uplatňovaní politik zameraných na boj proti antisemitizmu.⁵³

Identifikácia antisemitizmu ako výzvy a problému môže slúžiť ako východiskový bod pre kritické posúdenie a vyhodnotenie existujúcich mechanizmov prevencie a reakcie.

Keď dôjde k rozpoznaniu problému, môže to naštartovať diskusiu o dodatočných opatreniach, ktoré možno prijať pri riešení bezpečnostných potrieb židovských komunít, a umožní účinnejšie reagovať na trestné činy z nenávisťi motivované antisemitizmom.

Je dôležité, aby orgány štátnej správy na všetkých úrovniach uznali existenciu antisemitizmu. Policia a policajtky pôsobiace v teréne sice pravdepodobne budú tými prvými, ktorí riešia útoky motivované antisemitizmom, ale holistické, účinné riešenie si vyžaduje opatrenia aj zo strany štátnych zamestnancov a politických špičiek.

„Bez ohľadu na to, kde sa stretne s antisemitizmom, postavíme sa mu bez výnimky.“ – *Amber Rudd, minister vnútra Spojeného kráľovstva*

V niektorých účastníckych štátoch OBSE sa vedúcej úlohy v procese riešenia problémov súvisiacich s antisemitizmom, vrátane bezpečnostných obáv, chopili v rámci národnej agendy členovia parlamentu. Iné krajiny zaradili túto otázku medzi svoje priority a vytvorili medzirezortné pracovné skupiny, ktoré sa zameriavajú na rôzne aspekty problému a zabezpečujú koordináciu a vytváranie dôvery medzi židovskými komunitami, politickými zástupcami a štátnou správou. Ďalšou možnosťou je zriadenie fóra, v ktorom sú zastúpení predstavitelia vlády, bezpečnostných zložiek, občianskej

52 *Action plan against antisemitism* (Akčný plán boja proti antisemitizmu) 2016 – 2020, Nórske ministerstvo pre miestne samosprávy a modernizáciu, december 2016, <<https://www.regjeringen.no/contentassets/dd258c081e-6048e2ad0cac9617abf778/action-plan-against-antisemitism.pdf>>.

53 *Expertenkreis Antisemitismus* (Experti o antisemitizme), bmi.bund.de, <http://www.bmi.bund.de/DE/Themen/Gesellschaft-Verfassung/Gesellschaftlicher-Zusammenhalt/Expertenkreis%20Antisemitismus/expertenkreis-antisemitismus_node.html>.

spoločnosti a komunitných lídrov. Jeho úlohou by bolo identifikovať obavy súvisiace s antisemitizmom.

„Účastnícke štáty OBSE sa zaviazali prijať rad opatrení zameraných na riešenie antisemitizmu a posilnenie bezpečného prostredia, kde nebude miesto pre násilie motivované antisemitizmom. Úspech je v prípade incidentov motivovaných antisemitizmom a trestných činov z nenávisťi do veľkej miery založený na okamžitej a nekompromisnej reakcii štátnych orgánov. Práve oni majú najlepšiu pozíciu vyslať verejnosti odkaz, že antisemitizmus a iné prejavy neznášanlivosti nemajú v našich spoločnostiach miesto.“ – *Doris Barnett, členka Spolkového snemu, pokladníčka parlamentného zhromaždenia OBSE*

Vlády a parlamenty majú aj ďalšie možnosti ako reagovať na výzvy spojené s antisemitizmom:

- preukázať, že si uvedomujú existenciu potenciálne skrytých a kódovaných prejavov antisemitizmu a zabezpečia ich identifikáciu, verejné odhalenie a odsúdenie;
- vyžiadať si odborné stanoviská a odporúčania z akademickej a vedeckej obce s cieľom zlepšiť chápanie problému na strane vládných predstaviteľov a štátnych zamestnancov;
- uznať, že židovské komunity sú cieľom teroristov a zaradiť židovské komunity a inštitúcie na zoznam potenciálnych tzv. „mäkkých cieľov“ teroristických útokov;
- vytvoriť právny rámec umožňujúci vládam efektívne riešiť bezpečnostné výzvy, ktorým čelia židovské komunity v spolupráci s nimi.

Európska komisia proti rasizmu a netolerancii Rady Európy (ECRI) odporúča vládam členských štátov aby:

- dali boju proti antisemitizmu vysokú prioritu a prijali všetky potrebné kroky na potieranie jeho prejavov bez ohľadu na ich pôvod;
- zabezpečili konzistentnosť úsilia zameraného na boj proti antisemitizmu, keďže má svoje nespochybniteľné miesto medzi opatreniami zameranými na boj proti rasizmu;
- zabezpečili, aby sa aktivity zamerané na boj proti antisemitizmu realizovali na všetkých správnych úrovniach (národnej, regionálnej a lokálnej) a do tohto úsilia sprostredkovali zapojenie širokej škály aktérov z rôznych sektorov spoločnosti (politických, právnych, ekonomických, sociálnych, náboženských a z oblasti vzdelávania).⁵⁴

Zahájiť dialóg so židovskými komunitami o bezpečnostných hrozbách a výzvach, ktorým čelia je ďalší spôsob, akým môžu vlády signalizovať, že si uvedomujú existenciu útokov na židovské inštitúcie a komunity v minulosti a teda aj ich potrebu ochrany.

54 ECRI General Policy recommendation No 9, *The fight against antisemitism* (ECRI Všeobecné politické odporúčanie č. 9, Boj proti antisemitizmu), 25. jún 2004. <https://www.coe.int/t/dghl/monitoring/ecri/activities/GPR/EN/Recommendation_N9/Rec.09%20en.pdf>.

2. Posúdenie bezpečnostných rizík a prevencia útokov

Proces postavený na spolupráci, do ktorého sú zapojené židovské komunity, môže byť tým najefektívnejším prístupom k posúdeniu a prevencii bezpečnostných rizík, ktorým je komunita vystavená. Vytvorenie komunikačných kanálov je dôležité nielen z hľadiska zabezpečenia efektívnej výmeny informácií o potenciálnych rizikách, ale aj pre vypracovanie dlhodobých stratégií.

Dobré komunikačné kanály môžu v prípade riešenia núdzových, resp. nečakaných situácií zohrávať kľúčovú úlohu. Transparentné zdieľanie informácií môže pomôcť pri budovaní dôvery medzi štátnymi orgánmi a členmi komunity. Informácie z komunity môžu pomôcť bezpečnostným zložkám pri zlepšovaní ich schopnosti posudzovať riziká a zamerať sa na obzvlášť znepokojujúce otázky. Informácie zdieľané bezpečnostnými službami môžu zároveň pomôcť komunite pri prijímaní preventívnych opatrení.

Odporúčanie:

Vlády by sa mali usilovať o nastolenie spolupráce, ktorá zapojí židovské komunity do posudzovania jej vlastných bezpečnostných potrieb a navrhne spôsoby, ako predchádzať útokom.

Príklad dobrej praxe:

Vláda Spojeného kráľovstva spolu s políciou nadviazali v rámci boja proti antisemitizmu úzku spoluprácu s Community Security Trust (CST).

V apríli 2016 podpísali zástupcovia CST Zmluvu o zdieľaní informácií s Prezidiom policajného zboru. Predmetom zmluvy je zdieľanie informácií o incidentoch a trestných činoch motivovaných antisemitizmom. CST je zároveň členom medzirezortnej pracovnej skupiny pre antisemitizmus, ktorá združuje predstaviteľov a predstaviteľky príslušných vládnych orgánov a oddelení a židovských organizácií, a ktorá manažuje vládny grant využívaný na financovanie ochrany židovských škôl.

Polícia a CST zároveň zdieľajú posudzovanie bezpečnostných rizík a spolupracujú pri nasadzovaní spoločných hliadok, školení, vyšetrovaní trestných činov z nenávisti motivovaných antisemitizmom a organizujú pravidelné spoločné konzultácie.

Vytvorenie formálnych inštitúcií alebo neformálnych platforiem, na ktorých môžu zástupcovia židovskej komunity pravidelne vyjadriť svoje bezpečnostné potreby a obavy môže komunitu jednak uistiť o tom, že problému je venovaná náležitá pozornosť a tiež môže byť nápomocné pre bezpečnostné zložky. Zároveň môže ísť o krok smerom k naplneniu povinnosti štátu chrániť ľudské práva židovskej komunity. Spolupráca môže predstaviteľom vlády, štátnej správy a zástupcom židovskej komunity pomôcť lepšie posudzovať bezpečnostné potreby komunity a jej inštitúcií, napríklad škôl a synagóg a prijímať opatrenia potrebné na adekvátnu ochranu možných cieľov útokov a hrozieb.

Vlády môžu prijať rôzne praktické opatrenia, ktorých cieľom bude zabezpečiť komunikáciu a tok informácií medzi nimi a židovskými komunitami na tému bezpečnostných otázok. Môžu:

- sprístupniť dostupné údaje o trestných činoch z nenávisti, identifikovať ich vzorce a „horúce miesta“, kedy a kde dochádza k útokom;
- konzultovať rôzne otázky so židovskými komunitami s cieľom monitorovať napätie, a tak anticipovať a predchádzať násiliu motivovanému antisemitizmom;
- zriadiť pozíciu styčného dôstojníka pre židovskú komunitu vo všetkých príslušných zložkách polície a bezpečnostných služieb;
- informovať židovskú komunitu vždy, keď bola identifikovaná konkrétna hrozba a tiež zmena úrovne ohrozenia;
- nadviazať dialóg s organizáciami židovskej komunity s cieľom zabezpečiť zmysluplnosť bezpečnostných opatrení pre komunitu a tiež aby vychádzali z ich podnetov;
- aktualizovať v prípade potreby analýzu rizík a ohrození pre zariadenia židovskej komunity a využívať ich ako základ policajnej činnosti a ochrany.

Pri tvorbe stratégií by predstavitelia štátnej správy mohli napríklad konzultovať so židovskými komunitami a organizáciami občianskej spoločnosti špecifické situácie, ktoré môžu odštartovať útok motivovaný antisemitizmom bez toho, aby predpokladali, že k nemu dôjde len v daných situáciách. Skupiny občianskej spoločnosti, ktorých poslaním je antisemitizmus monitorovať, môžu byť pre predstaviteľov vlády a štátnej správy významnými prostredníkmi pri identifikácii existujúcich výziev a potenciálnych ohrození.

Polícia by mala spolupracovať s miestnou židovskou komunitou a jej členmi poverenými bezpečnostnými otázkami. Zástupcovia komunity môžu dávať odporúčania a pomáhať implementovať preventívne bezpečnostné opatrenia vhodné na riešenie vyhodnotenej miery nebezpečenstva, pričom by sa zamerali na to, aby:

- komunitné budovy (napr. synagógy, školy alebo inštitúcie) boli pred ich využitím prehľadané a skontrolované;
- židovské školy a synagógy mali počas prevádzky viditeľnú vonkajšiu ochranu;
- osoby poverené ochranou bezpečnosti z komunity a polícia boli v prípade podozrivých osôb, objektov a aktivít v blízkosti komunitných budov v pohotovosti;
- bol prístup k parkoviskám zabezpečený a povolený iba pre známe vozidlá. Mimo ich používania by priestory mali ostať uzavreté a zamknuté;
- všetky externé prístupy (vchody) boli uzavreté a zabezpečené pre prípad nepovoleného vstupu, pričom pre prípad núdze a evakuácie by bol zabezpečený ľahký prístup;
- v prípade nepoužívania boli vnútorné dvere zamknuté a zabezpečené, pričom pre prípad núdze a evakuácie by bol zabezpečený ľahký prístup;

- zamestnanci a návštevníci nemali príležitosť sa zhromažďovať pred komunitnými budovami a návštevníci a účastníci by boli poučení, aby sa čo najrýchlejšie rozišli;
- existovali špecifické postupy pre uzamykanie všetkých okien a dverí, ktoré by tak boli bezpečne uzamknuté;
- boli inštalované bezpečnostné zariadenia – alarmy, vonkajšie osvetlenie a uzavretý televízny okruh (CCTV);
- boli bezpečnostné zariadenia pravidelne kontrolované, CCTV šošovky čisté, video zariadenia nahrávali;
- bol CCTV monitorovaný v prípade využívania budov;
- poštovné a doručovacie služby boli pred použitím dôkladne monitorované, vrátane využívania röntgenu a iných zariadení na detekciu kovu.

3. Zvyšovanie povedomia

Z dlhodobého hľadiska budú trestné činy z nenávisti motivované antisemitizmom a bezpečnostné potreby židovských komunít účinne riešené iba za predpokladu, keď sa holisticky pristúpi aj k predsudkom stojacim za týmito útokmi na židovské komunity a miesta spájané so židovskou obcou. Pri takomto prístupe bude potrebné zamerať sa jednak na vplyv antisemitizmu a tiež na získanie vedomostí o spôsoboch, akými sú páchatelia vystavovaní protižidovským názorom a ako dochádza k tomu, že ich začnú podporovať. Zvyšovanie povedomia preto predstavuje kľúčový prvok riešenia útokov motivovaných antisemitizmom.

Zvyšovanie povedomia môže mať rôzne formy, pričom mimoriadny význam majú vzdelávacie programy. Vzdelávanie sa môže zamerať na mládež, predstaviteľov vlády, štátnych zamestnancov a širšiu verejnosť. Vzdelávanie a školenie môže pomôcť zapojeným stranám pochopiť, dekonštruovať a odmietnuť protižidovské predsudky. Na vyššej úrovni môžu povedomie zvyšovať parlamentné rozpravy o antisemitizme, ktoré pomôžu zaradiť tento problém medzi otázky riešené na národnej úrovni.

Odporúčanie:

Vypracovať programy zamerané na zvyšovanie povedomia a chápanie antisemitizmu. Ich cieľovou skupinou by boli vládni predstavitelia a štátna správa, mládež a verejnosť.

Príklad dobrej praxe:

Nemecké Federálne ministerstvo pre rodinu, seniorov, ženy a mládež vypracovalo celonárodný program s názvom „Podporovanie tolerancie – posilňovanie kompetencií“. Program sa zameriava na prehlbovanie tolerancie a rozmanitosti na miestnej, regionálnej a národnej úrovni. Program podporuje miestne akčné plány, v rámci ktorých úzko spolupracujú miestne komunity a občianska spoločnosť – napr. náboženský vodcovia alebo duchovné spoločenstvá, asociácie a mládež – pri vytváraní stratégií proti xenofóbnym a antisemitským tendenciám. Program navyše podporuje viac ako 50 modelových projektov zameraných na tematické oblasti histórie a súčasnosť antisemitizmu, ako aj prístup k rozmanitosti a rozdielnosti v primárnom vzdelávaní. Tieto projekty v rámci preventívnej práce rozvíjajú a testujú nové myšlienky a metódy s cieľom prehĺbiť toleranciu medzi deťmi a mládežou.⁵⁵

Pri zvyšovaní povedomia o antisemitizme môžu zohrať kľúčovú úlohu médiá. Mediálne výstupy majú jedinečnú pozíciu informovať a mobilizovať širšiu verejnosť o výskyte antisemitizmu a jeho vplyve na židovské komunity. Strategické zapojenie médií ako partnerov vládneho úsilia bojovať a odsúdiť antisemitizmus môže byť z pohľadu povedomia verejnosti o tomto probléme veľmi prínosné.

Cielené školiace programy, budovanie kapacít, okrúhle stoly organizované na miestnej, národnej a medzinárodnej úrovni môžu prispieť k zvyšovaniu povedomia.

Kampane na zvyšovanie povedomia a príslušné opatrenia sa môžu zamerať na:

- pomoc ako prehĺbiť pochopenie špecifických charakteristík súčasných prejavov antisemitizmu, vrátane prejavov, ktoré sa týkajú Izraelu. Zatiaľ čo sa opatrenia zamerané na zvyšovanie povedomia orgánov činných v trestnom konaní môžu zameriavať na špecifické aspekty identifikácie a riešenia trestných činov z nenávisťi motivovaných antisemitizmom, programy zamerané na širšiu verejnosť sa môžu zamerať na široké spektrum prejavov antisemitizmu;
- komunikáciu, že trestné činy z nenávisťi motivované antisemitizmom sa nedejú vo vzduchoprázdne. Práve naopak – antisemitské prejavy vo virtuálnom a reálnom svete, vo verejnom priestore a každodenných situáciách sú na pozadí mnohých útokov. Kľúčovým posolstvom môže byť, že každý môže prispieť k vytváraniu atmosféry, v ktorej takéto výroky nebudú akceptované;

55 Das Bundesprogramm *TOLERANZ FÖRDERN – KOMPETENZ STÄRKEN* [Podpora tolerancie – posilňovanie kompetencií], bmfjsf.de, 24. januára 2014, <<https://www.bmfjsf.de/bmfjsf/aktuelles/alle-meldungen/das-bundesprogramm--toleranz-foerdern---kompetenz-staerken-/88656?view=DEFAULT>>.

- zdôraznenie, že prejavy antisemitizmu napádajú kľúčové hodnoty a princípy ľudských práv, ktoré sú nevyhnutné pre slobodnú a demokratickú spoločnosť. Kľúčovým posolstvom môže byť výzva adresovaná celej spoločnosti, aby si osvojila aktivity zamerané na elimináciu antisemitizmu a nepozerala sa na túto otázku ako na niečo, čo si majú vyriešiť židovské komunity. Významným posolstvom by bol odkaz, že antisemitizmus ovplyvňuje každého človeka;
- osobné príbehy a cez ne ilustrovať vplyv antisemitizmu na každodenný život židovskej mládeže, mužov a žien, bez ohľadu na to, či aktívne praktizujú náboženstvo;
- verejné upozornenie na málo známe ľudské príbehy, ktoré môžu slúžiť ako inšpirácia pre kroky, ktoré možno podniknúť proti antisemitizmu;
- upozornenie na čulý kultúrny, náboženský a vzdelanostný život miestnej židovskej komunity, ktorá ku svojmu rozkvetu potrebuje bezpečné prostredie.

4. Budovanie dôvery medzi vládou a židovskými komunitami

Niektoré z krokov a opatrení načrtnutých v predchádzajúcich častiach – rozpoznanie problému antisemitizmu, posúdenie bezpečnostných rizík v spolupráci so židovskou komunitou a zvyšovanie povedomia verejnosti patria k dôležitým krokom pri budovaní dôvery medzi židovskou komunitou a vládou. K budovaniu dôvery môže prispieť aj množstvo ďalších krokov. Patria k nim konzultačné procesy, keďže spolupráca a koordinácia môžu mať obzvlášť zásadný význam. Formálna inštitucionalizácia takejto spolupráce napríklad prostredníctvom uzavretia Memoranda o porozumení môže byť účinným spôsobom budovania dôvery.

Odporúčanie:

Budovať dôveru vytváraním formálnych kanálov spolupráce medzi židovskými komunitami a jednotlivými vládami.

Príklad dobrej praxe:

V Maďarsku spečatila spoluprácu medzi židovskou obcou a vládou Národná deklarácia o spolupráci medzi maďarskou vládou a židovskou komunitou. Uvádza sa v nej, že vláda prijala princíp nulovej tolerancie voči antisemitizmu, a že vláda nesie zodpovednosť za zaistenie bezpečnosti židovskej komunity. Táto deklarácia tiež predpokladá pravidelnú komunikáciu medzi vládou a židovskou komunitou formou okrúhlych stolov, kde sú bezpečnostné otázky často diskutovanou témou.

Súčasťou spolupráce je finančná podpora vlády pre novú kontrolnú miestnosť a technické vybavenie v komunite, policajnú podporu počas náboženských podujatí a židovských sviatkov a pravidelnú prítomnosť policajných hliadok v blízkosti židovských inštitúcií v Budapešti.

Polícia ďalej zabezpečuje trvalú ochranu Synagógy na Dohányho ulici, ktorá je najväčšou v Európe. Navyše v centre židovskej komunity sa nachádza policajná stanica.

Jeden z najdôležitejších krokov, ktoré môžu vládni predstavitelia v rámci budovania dôvery urobiť je navštevovať židovské inštitúcie a pravidelne kontaktovať odborníkov, ktorí ich zastupujú. Takéto vzťahy umožnia oficiálnym predstaviteľom lepšie spoznať výzvy a problémy spojené s antisemitizmom a môžu prispieť k navrhovaniu a uplatňovaniu relevantných vládnych politík a služieb pre komunitu. Pravidelné kontakty budujú istotu, že vláda je ochotná riešiť najpálčivejšie problémy z pohľadu komunít. Návšteva židovskej komunity po násilnom útoku motivovanom antisemitizmom alebo po zhanobení židovskej pamätihodnosti alebo miesta môže byť významným prejavom solidarity, ale nemalo by to byť prvýkrát, čo vládni predstavitelia zavítajú či kontaktujú židovskú komunitu, či už na vedúcej alebo miestnej úrovni.

Konzultácia, spolupráca a koordinácia sú zvlášť dôležité pokiaľ ide o orgány činné v trestnom konaní na národnej aj miestnej úrovni. Zástupcovia a zástupkyne orgánov činných v trestnom konaní na všetkých úrovniach, od vrcholových predstaviteľov po policajtov prvého kontaktu, majú nezastupiteľnú úlohu pri vytváraní trvácneho a spolupracujúceho vzťahu so židovskou komunitou, vrátane kontaktných osôb na úrovni vedenia a v prípade bezpečnostných otázok. Vytvorenie týchto komunikačných kanálov nie je len dôležitým prvkom pri budovaní dôvery, ale tiež môže prispieť k vyššej efektívnosti stratégií a každodenného fungovania a k lepšiemu zosúladieniu opatrení s potrebami obetí, predovšetkým na lokálnej úrovni. Frekvencia takejto komunikácie má pre budovanie dôvery nezastupiteľný význam, sporadické stretnutia, resp. kontaktovanie nie je postačujúce. Vážny prístup k útokom, ale aj incidentom nízkeho rozsahu a spolupráca s komunitou na každodennej báze zameraná na zabezpečenie riadneho a efektívneho riešenia trestných činov z nenávisťi motivovaných antisemitizmom môže pomôcť pri vytváraní efektívnych postupov a posilňovaní prepojení. Budovanie dôvery medzi štátnymi orgánmi a židovskými komunitami môžu posilniť aj viaceré ďalšie opatrenia:

- orgány činné v trestnom konaní môžu menovať styčného dôstojníka, ktorý bude konať ako zvláštny kontaktný bod pre komunitu a z dlhodobého hľadiska bude mať mandát riešiť obavy súvisiace s antisemitizmom. Budovanie dôvery by mohlo tvoriť súčasť popisu práce pre túto pozíciu a príslušný pracovník/pracovníčka by mohol/mohla zodpovedať za vytváranie stratégií špeciálne určených na tento účel;

Odporúčanie:

Trestnoprávne orgány môžu menovať styčného dôstojníka, ktorý/á bude zodpovedať za kontakt so židovskou komunitou a bude sa venovať obavám a problémom súvisiacim s antisemitizmom.

Príklady dobrej praxe:

V Belgicku bola v rámci antverpských policajných zložiek vytvorená pozícia tzv. jednotného kontaktu. Zodpovednosťou je sprostredkovať komunikáciu medzi uniformovanými policajtmi/policajtkami a rôznymi lídrami a inštitúciami miestnej židovskej obce. Kontaktné údaje na človeka v tejto pozícii sú v komunite masívne spropagované a policajt/policajtku v civile menovaný/á do tejto funkcie je dostupný/á na telefóne 24 hodín denne, sedem dní v týždni.

Tento odborník/odborníčka sa každé dva týždne stretáva so zástupcami komunity. Účelom stretnutí je skoordinať najlepšie možné nasadenie policajných síl na ochranu komunity. Zároveň navštevuje mnohé z hlavných komunitných podujatí, aby posilnil/a pocit bezpečnosti a budoval/a dôveru v policajné zložky. K jeho/jej ďalším úlohám patrí školenie dobrovoľníkov z radov židovskej komunity a organizovanie pravidelných cvičení pre núdzové situácie.

- starostovia a policajné zložky môžu navštevovať miestnu synagógu alebo židovské kultúrne centrum, a tak sa zoznámia s členmi a zástupcami komunity, židovskými inštitúciami a lokalitami;

Odporúčanie:

Polícia a politickí predstavitelia môžu budovať dôveru aj návštevami miestnych inštitúcií v židovskej obci a stretávaním sa s členmi komunity.

Príklad dobrej praxe:

V Hágu novoprijatých policajtov/policajtky, ktorí pôsobia v tých mestských častiach, kde sa nachádzajú židovské inštitúcie, ako aj pracovníkov z oddelenia Ochrany a bezpečnosti a *Royal Netherlands Marechaussee* – kráľovského žandárstva, ktoré zodpovedá za vojenskú a civilnú oblasť v polícii – pozývajú na návštevu synagógy, aby sa mohli dozvedieť viac o židovských sviatkoch a živote židovskej komunity.

- orgány činné v trestnom konaní môžu osloviť židovské komunity, aby pre ich členov a členky organizovali semináre;

Odporúčanie:

Orgány činné v trestnom konaní sa môžu zúčastňovať na seminároch vytvorených a zorganizovaných židovskou komunitou, ktoré sa venujú špecifickým bezpečnostným potrebám komunity.

Príklady dobrej praxe:

V rôznych mestách po celých Spojených štátoch amerických nadviazala Liga proti hanobeniu (Anti-Defamation League - ADL) partnerstvo s miestnymi, štátnymi alebo federálnymi orgánmi činnými v trestnom konaní. Cieľom spolupráce je realizovať školenie na tému bezpečnosti prispôbené potrebám židovských inštitúcií, škôl a vzdelávacích inštitúcií na všetkých úrovniach. Do školení je zapojená široká škála odborníkov z prostredia komunitných služieb.

Podobný príklad nájdeme aj v Európe: CEJI – *A Jewish Contribution to an Inclusive Europe* (Príspevok židovskej komunity k inkluzívnej Európe) ponúka osobné a virtuálne kurzy, ktorých cieľom je vybaviť orgány činné v trestnom konaní nástrojmi potrebnými na identifikáciu, zaznamenávanie a monitorovanie trestných činov z nenávisti proti špecifickým cieľovým skupinám v ich oblasti.

- orgány trestnej spravodlivosti môžu organizovať školenia a podujatia, ktoré ich predstaviteľom pomôžu oboznámiť sa s komunitou, jej históriou, náboženskými tradíciami, ako aj s jej problémami súvisiacimi s antisemitizmom;
- štátne orgány, predovšetkým ministerstvá vnútra a ministerstvá spravodlivosti, môžu vyhľadávať nezávislé poradenstvo a spätnú väzbu od židovských komunít pri riešení trestných činov z nenávisťi zo strany vlády a štátnych orgánov, a tiež diskusiu o národných osnovách pre oblasť školení vo veci trestných činov z nenávisťi;⁵⁶
- vlády môžu vytvoriť zvláštnu národnú operačnú jednotku pre riešenie trestných činov z nenávisťi, ktorá bude pozostávať so zástupcov občianskej spoločnosti, akademickej obce, styčných dôstojníkov zastupujúcich orgány činné v trestnom konaní a prokuratúry. Táto operačná jednotka by sa pravidelne stretávala a diskutovala o incidentoch motivovaných zaujatosťou, ku ktorým došlo v komunite. Takéto operačné jednotky by mohli byť zriadené aj na miestnej úrovni.

5. Poskytnutie ochrany židovským komunitám a miestam, vrátane ochrany počas výnimočných udalostí

Vlády môžu na ochranu synagóg, židovských škôl, cintorínov a iných miest, ako napríklad pamätníkov obetiam holokaustu prijať viacero praktických opatrení:

- poskytnúť policajnú ochranu miestam, ktoré môžu byť cieľom útokov motivovaných antisemitizmom; sem patria nie len židovské školy a synagógy, ale tiež menej zjavné ciele, ktorými môžu byť kóšer supermarkety alebo reštaurácie;
- využiť dostupné údaje o trestných činoch z nenávisťi s cieľom identifikovať „horúce miesta“, ktoré môžu vyžadovať intenzívnejšiu policajnú ochranu a prítomnosť hliadok – napríklad miesta, kde došlo k viacerým trestným činom z nenávisťi motivovaných antisemitizmom;
- nariadiť polícii, aby pravidelne hliadkovala na určených pamätných miestach, napr. pri pamätníkoch obetiam holokaustu alebo cintorínoch, ktoré môžu byť predmetom útoku;
- poskytnúť finančné zdroje, ktoré môžu pomôcť pri riešení potrieb židovských komunít, napríklad pri financovaní bezpečnostnej ochrany alebo inštalácii bezpečnostného zariadenia. Treba poznamenať, že mnohé židovské komunity investujú do bezpečnostných opatrení značné finančné prostriedky, ktoré by inak mohli využiť na kultúrne alebo vzdelávacie aktivity;
- zabezpečiť extra ochranu a iné bezpečnostné opatrenia (vrátane riadenia dopravy v prípade masových podujatí) v kľúčových momentoch, napríklad počas židovských sviatkov.

⁵⁶ TAHCLE/PAHCT, op. cit., poznámka 10.

Odporúčanie:

Vlády by mali zvážiť prijatie bezpečnostných opatrení zameraných na ochranu židovských inštitúcií v kľúčových momentoch, napríklad počas židovských sviatkov.

Príklad dobrej praxe:

V Českej republike prijala židovská obec v úzkej spolupráci, komunikácii a koordinácii s príslušnými orgánmi širokú škálu bezpečnostných opatrení pred a počas zhromaždenia, ktoré plánovali neonacisti s cieľom pripomenúť si pogrom na Židov počas tzv. krištáľovej noci (tzv. Kristallnacht) v roku 1938 organizovaný nacistickým Nemeckom v židovskej štvrti.

Židovská komunita zhromaždila ešte pred podujatím informácie, nastavila stratégie a mechanizmy potrebné na riešenie potenciálnych incidentov. Zároveň vypracovala plán pre núdzové situácie. Tieto stratégie a plány boli následne jasne komunikované policajným jednotkám v snahe zabezpečiť komplementaritu opatrení polície a komunity. Obe strany sa navzájom oboznámili o svojich postupoch. Vo svetle hrozby, ktorú dané zhromaždenie predstavovalo, poskytla česká polícia komunite zvláštnu policajnú ochranu a vyčlenila na túto príležitosť zvláštne zdroje.

Extenzívna spolupráca si takisto vyžadovala otestovať spoločnú kontrolnú miestnosť a jej prevádzku, spoločné brífingy, zdieľanie informácií pred a počas podujatia, umiestnenie bariér na komunikáciách resp. ich uzatvorenie, ako aj nastavenie spoločných miest kontroly. Spoločné úsilie vytvorilo príležitosť vybudovať medzi spolupracujúcimi stranami dôveru a tiež vyhnúť sa duplikácii krokov a úsilia.

6. Spolupracovať so židovskými komunitami pri vytváraní systému krízového manažmentu

Mnohé židovské komunity v regióne OBSE zriadili pozíciu bezpečnostného špecialistu, vypracovali bezpečnostné stratégie a plán krízového manažmentu. Špecializované inštitúcie v mnohých židovských komunitách, ktoré majú dôveru komunity, sa zameriavajú na zvyšovanie povedomia o bezpečnostných otázkach medzi jej členmi, organizujú školenia, vydávajú publikácie a precvičujú núdzové situácie. Príslušné opatrenia nie sú navrhnuté spôsobom, ktorý by duplikoval aktivity štátnych orgánov alebo by vláde odoberal zodpovednosť, ani ich nemožno interpretovať ako prejav nedôvery. Sú navrhnuté tak, aby dopĺňali aktivity vlády.

Na to, aby mohli židovské komunity riešiť svoje bezpečnostné potreby a adekvátne sa pripraviť na krízové situácie potrebujú silných partnerov na strane štátnych inštitúcií a verejnej správy – hlavne na miestnej úrovni. Ako už bolo uvedené, zapojenie, komunikácia a koordinácia tvoria kľúčový aspekt partnerstva. Opatrenia komunít a štátu by mali ísť ruka v ruku, nie proti sebe respektíve protichodným smerom.

Štátna a verejná správa je v ideálnej pozícii podporovať židovské komunity pri nastavovaní stratégií a mechanizmov zameraných na riešenie útokov, vypracovanie plánov pre núdzové situácie a systém krízového manažmentu:

- štátne orgány a inštitúcie môžu židovským komunitám pomôcť pri tvorbe plánov pre núdzové situácie tým, že ich na dobrovoľnej báze posúdia, zrealizujú prieskumy v otázkach bezpečnosti a dajú na ne komunitám spätnú väzbu;
- zástupcovia štátnych a verejných inštitúcií sa môžu aktívne zúčastňovať na seminároch a podujatiach zameraných na zvyšovanie povedomia a zvyšovanie kapacity židovských komunít reagovať na útoky;
- orgány štátnej a verejnej správy sa môžu podeliť o svoje skúsenosti a postrehy na postupy a zabehnuté riešenia. Zabezpečí sa tak, že núdzové opatrenia zavádzané komunitou dopĺňajú stratégie štátnej a verejnej správy;
- orgány štátnej a verejnej správy môžu zorganizovať spoločné cvičenia pre osoby na pozícii kontaktného bodu zo židovskej komunity a ľudí v prvej línii nasadenia s cieľom zaistiť čo najlepšiu možnú reakciu a riešenie rôznych núdzových situácií.

7. Identifikácia a zaznamenávanie antisemitského motívu v prípade trestných činov z nenávisťi

Ako už bolo objasnené v 1. časti tejto príručky, trestné činy z nenávisťi sú motivované zaujatosťou. Antisemitizmus je jednou z foriem zaujatosti, ktorá býva pri koreni trestných činov z nenávisťi. Identifikácia a zaznamenávanie špecifického motívu zaujatosti v prípade trestných činov z nenávisťi, vrátane antisemitského motívu, zabezpečí, že daný trestný čin bude klasifikovaný ako trestný čin z nenávisťi, ako aj všeobecný trestný čin. Zber presných údajov je pre efektívne riešenie trestných činov z nenávisťi kľúčový a umožní orgánom činným v trestnom konaní porozumieť rozsahu problému, rozpoznať vzorce, alokovať prostriedky a efektívnejšie vyšetrovať tieto prípady. Tvorcovia verejnej politiky môžu tieto údaje využiť pri prijímaní pragmatických riešení a na informovanie komunít.⁵⁷

Zbieranie údajov o trestných činoch z nenávisťi

Obete trestných činov z nenávisťi, bez ohľadu na ich pôvod a východiskovú situáciu, majú emočnú skúsenosť, ktorá ich poškodila, keďže boli cieľom útoku z dôvodu svojej príslušnosti k určitej skupine. Rôzne skupiny sú však vystavené rôznym vzorcom trestných činov, pričom sa líši aj miera istoty, s akou nahlasujú tieto trestné činy. Preto je užitočné údaje o rôznych motívoch zaujatosti zbierať a analyzovať ako samostatné kategórie, aby ich orgány činné v trestnom konaní mohli čo najefektívnejšie riešiť a tiež aby bolo možné alokovať zdroje na podporu obetí a prevenciu trestných činov. Účastnícke štáty OSCE majú identifikáciu škály motívov zaujatosti, ktoré môžu tvoriť základ trestných činov z nenávisťi, vrátane antisemitizmu.⁵⁸

Identifikovať a zaznamenať trestné činy na základe ich motivácie antisemitizmom je dôležitou formou uznania existencie a rozsahu tohto problému štátom a tiež validáciou skúseností obetí, proti ktorým sú tieto činy namierené z dôvodu ich skutočnej alebo

⁵⁷ *Hate Crime Data-Collection and Monitoring Mechanisms op. cit.*, note 5 (Mechanizmy monitorovania a zberu údajov o trestných činoch z nenávisťi), op. cit. poznámka 5

⁵⁸ *Ibid.*, str. 14. Ukazovatele zaujatosti sú uvedené v Prilohe č. 1.

domnej židovskej identity. Vo všeobecnosti zohráva polícia ako orgán prvého kontaktu v prípade tohto typu trestných činov najdôležitejšiu úlohu – keďže zabezpečuje ich klasifikáciu a zaznamenanie ako tento typ trestnej činnosti – keďže rozhoduje o spôsobe záznamu a tom, či bude antisemitizmus uvedený ako možný motív zaujatosti.

Odporúčanie:

V súlade so záväzkami OBSE by mali vlády zbierať údaje o trestných činoch z nenávisti, špecificky údaje o činoch motivovaných antisemitizmom. Údaje by mali byť verejne dostupné. Polícia ako orgán prvého kontaktu v prípade tejto trestnej činnosti by mala zabezpečiť, aby sa trestné činy z nenávisti motivované antisemitizmom týmto spôsobom klasifikovali a tiež zaznamenávali.

Príklad dobrej praxe:

V regióne OBSE, Dánsku, Francúzsku, Nemecku, Poľsku, Španielsku, Švédsku, Veľkej Británii a Spojených štátoch amerických existujú také mechanizmy zberu dát, ktoré umožňujú orgánom činným v trestnom konaní konzistentne zaznamenávať zaujatosť motivovanú antisemitizmom a disagregovať zozbierané údaje o trestných činoch z nenávisti podľa motívu zaujatosti.

Informácie, ktoré polícia zbiera, a spôsob, akým ich charakterizuje môže zohrať kľúčovú úlohu pri zabezpečení riadneho vyšetrenia a stíhania trestného činu z nenávisti motivovaného antisemitizmom. Spôsob, akým polícia konala a reagovala na mieste činu môže ovplyvniť to, ako sa obeť z toho činu zotaví, akým spôsobom bude komunita vnímať skutočné odhodlanie štátu riešiť trestné činy z nenávisti a aké budú výsledky vyšetrovania.⁵⁹ Kvalitné informácie, ktoré polícia zbiera, majú kľúčový význam pri tvorbe dlhodobých politík a vládnych preventívnych aktivít. Budovanie kapacít orgánov činných v trestnom konaní pri rozpoznávaní a zaznamenávaní trestných činov z nenávisti má preto kľúčový význam.

“...Absencia systematického zberu dát prispieva k zásadnému podhodnoteniu záznamov o povahe a charakteristike skutkov motivovaných antisemitizmom. Navyše, táto situácia bráni tvorcom verejnej politiky navrhovať fundované a ciele opatrenia zamerané na boj proti antisemitizmu.” – *Michael O’Flaherty, riaditeľ FRA*

⁵⁹ *Preventing and Responding to Hate Crimes, op. cit.*, note 11 (Predchádzanie a riešenie trestných činov z nenávisti, op. cit., poznámka 11.)

Nahlasovanie trestných činov z nenávisťi motivovaných antisemitizmom v OBSE ríše v rokoch 2009 až 2015

Od roku 2009 predkladali informácie o trestných činoch z nenávisťi motivovaných antisemitizmom nasledovné účastnícke štáty:

Rakúsko	Nemecko	Srbsko
Belgicko	Grécko	Španielsko
Kanada	Írsko	Švédsko
Chorvátsko	Taliansko	Ukrajina
Česká republika	Moldavsko	Veľká Británia
Dánsko	Holandsko	USA
Francúzsko	Poľsko	

Celkom: 20⁶⁰

Pri zaznamenávaní trestných činov z nenávisťi motivovaných antisemitizmom je možné prijať niekoľko praktických opatrení:⁶¹

- prijať a uplatňovať legislatívu, ktorá upravuje trestné činy z nenávisťi, zaviesť do praxe systémy, postupy a realizovať školenia s cieľom zabezpečiť, aby boli trestné činy z nenávisťi motivované antisemitizmom registrované ako tento typ trestnej činnosti;
- vytvoriť taký systém zberu údajov, ktorý umožňuje zaznamenávanie trestných činov z nenávisťi motivovaných antisemitizmom do formulárov na ich registráciu a ich desegregáciu pre každý typ trestného činu motivovaného antisemitizmom;
- preukázať jednoznačný zámer na najvyššej politickej úrovni venovať pozornosť tejto otázke cestou prijímania verejných politík, ktoré budú od orgánov činných v trestnom konaní vyžadovať identifikáciu a zaznamenanie motívu zaujatosti v prípade trestných činov z nenávisťi motivovaných antisemitizmom;
- poskytnúť orgánom činným v trestnom konaní súbor špecifických ukazovateľov (známych pod názvom *Ukazovatele zaujatosti*, pozri Prílohu č. 1), ktoré im môžu pomôcť identifikovať zaujatosť motivovanú antisemitizmom pri trestných činoch z nenávisťi s vedomím, že existencia týchto ukazovateľov sama o sebe nie je dôkazom, že išlo o trestný čin z nenávisťi;⁶²
- zvýšiť kapacitu orgánov činných v trestnom konaní porozumieť špecifickým charakteristikám trestných činov z nenávisťi motivovaných antisemitizmom prostredníctvom práce s relevantnými prípadovými štúdiami a scenármi;

60 Na zozname sú uvedené účastnícke štáty OBSE, ktoré poskytli informácie minimálne raz za uvedené obdobie.

61 *Hate Crime Data-Collection and Monitoring Mechanisms op. cit.*, note 5. (Mechanizmy zberu údajov a monitorovania trestných činov z nenávisťi op. cit., poznámka 5.)

62 *Preventing and Responding to Hate Crime op. cit.*, note 11 (Predchádzanie a riešenie trestných činov z nenávisťi op. cit., poznámka 11.)

Odporúčanie:

Vlády by mali školiť orgány činné v trestnom konaní so zámerom zvýšiť ich kapacitu porozumieť trestným činom z nenávisti motivovaných antisemitizmom; vedieť, ako ich zaznamenávať a ako na ne reagovať.

Príklad dobrej praxe:

V Bulharsku a Poľsku realizoval Úrad pre demokratické inštitúcie a ľudské práva školenie prokuratúry a súdov v oblasti trestných činov z nenávisti (*Prokuratúra a súdy a trestné činy z nenávisti – školenie – PAHCT*) a Školenie orgánov presadzovania práva o boji proti trestným činom z nenávisti (TAHCLE). Cieľom iniciatívy PAHCT je posilniť zručnosti prokurátorov pri identifikácii a stíhaní celej škály trestných činov z nenávisti vrátane tých, ktoré sú motivované antisemitizmom. Školenie umožňuje jeho účastníkom lepšie porozumieť konceptu, kontextu a vplyvu trestných činov z nenávisti s cieľom konsolidovať ich vedomosti o medzinárodných štandardoch a vnútroštátnej právnej úprave trestných činov z nenávisti a posilniť ich schopnosť v procese ich dokazovania pred súdom. Cieľom program TAHCLE je zlepšiť schopnosť polície identifikovať, porozumieť a vyšetrovať trestné činy z nenávisti.

Cieľom iniciatívy je zlepšiť aj zručnosti polície pri prevencii a riešení trestných činov z nenávisti, efektívne interagovať s komunitami, ktoré boli ich obeť a budovať dôveru verejnosti a spoluprácu s orgánmi činnými v trestnom konaní.

- organizovať stretnutia zamerané na zber dát, spájanie vládnych a mimovládnych partnerov s cieľom zlepšiť proces zberu údajov a zabezpečiť spoločné chápanie a kategorizáciu dostupných údajov;
- distribuovať a zdieľať správy o trestných činoch z nenávisti motivovaných antisemitizmom, ktoré vypracovali mimovládne organizácie s cieľom zvýšiť povedomie zástupcov vlády a štátnej správy o súčasných prejavoch antisemitizmu;
- na základe zhromaždených údajov zadávať štúdie, ktoré ponúknu náhľad na prejavy antisemitizmu;
- povzbudzovať orgány činné v trestnom konaní, aby pri zaznamenávaní a vyšetrovaní trestných činov z nenávisti zohľadňovali pohľad obeť, t. j. pokiaľ obeť vníma trestný čin ako čin motivovaný antisemitizmom, polícia ho má automaticky registrovať ako trestný čin z nenávisti;⁶³

63 *Hate Crime Data-Collection and Monitoring Mechanisms, op. cit.*, note 5, page 15 (Mechanizmy monitorovania a zberu dát o trestných činoch z nenávisti, op. cit., poznámka 5, str. 15.)

Odporúčanie:

Pri zaznamenávaní trestných činov by orgány činné v trestnom konaní mali zohľadniť vnímanie obeť a pokiaľ obeť uvádza, že trestný čin bol motivovaný antisemitizmom, tak tento vnímaný motív zaujatosti by mal byť zaznamenaný a mal by byť predmetom vyšetrovania.

Príklad dobrej praxe:

Veľká Británia zvolila komplexnejší prístup pre využívanie *vnímania* ako základu registrácie trestného činu ako činu z nenávisti. Pokiaľ obeť alebo iná osoba vníma akékoľvek protiprávne konanie ako trestný čin z nenávisti so špecifickým motívom zaujatosti, polícia ho má zaregistrovať ako potenciálny trestný čin z nenávisti a tak ho aj vyšetrovať.

- umožniť nahlasovanie trestných činov z nenávisti motivovaných antisemitizmom prostredníctvom dostupných mechanizmov nahlasovania, ktoré zachovávajú dôvernosť;
- zvýšiť povedomie židovskej komunity o tom, kde a ako incidenty nahlasovať.

Programy budovania kapacít Úradu pre demokratické inštitúcie a ľudské práva (ODIHR)

Účastnícke štáty OBSE poverili ODIHR vypracovaním programov, ktoré by im pomohli v boji proti trestným činom z nenávisti. Na tento účel vypracoval ODIHR program Školenie orgánov presadzovania práva o boji proti trestným činom z nenávisti (TAHCLE), realizovaný v mnohých štátoch a prispôsobený špecifickým podmienkam a potrebám danej krajiny. Program je na vyžiadanie dostupný pre všetky účastnícke štáty OBSE a jeho cieľom je polícii pomôcť:

- zabezpečiť účinné vyšetrenie a stíhanie trestných činov z nenávisti;
- porozumieť podstate, kontextu a špecifickým atribútom trestných činov z nenávisti;
- upevniť si vedomosti o vnútroštátnej legislatíve upravujúcej, respektíve súvisiacej s trestnými činmi z nenávisti;
- prispieť k prevencii trestných činov;
- povzbudiť spoluprácu a rešpekt verejnosti voči policajným zločkám;
- vybudovať konštruktívne prepojenia s marginalizovanými alebo ohrozenými skupinami v spoločnosti;
- zabezpečiť, aby policajné postupy slúžili na ochranu a presadzovanie ľudských práv a nediskriminácie.⁶⁴

64 TAHCLE, *op. cit.*, poznámka 10.

8. Poskytnúť dôkazy o bezpečnostných potrebách židovskej komunity formou spolupráce pri zbere údajov o trestných činoch z nenávisti

Verejné politiky založená na dôkazoch

Presné a spoľahlivé údaje majú pre účinné opatrenia proti trestným činom z nenávisti kľúčový význam. Dobre nastavené mechanizmy zaznamenávania a kompilácie údajov umožňujú orgánom činným v trestnom konaní zbierať informácie o schémach trestných činov z nenávisti na miestnej úrovni, pomôcť pri alokácii zdrojov a podporovať účinnejšie vyšetrovanie špecifických typov prípadov. Tvorcovia verejnej politiky sa potom na tieto informácie môžu spoľahnúť a na ich základe môžu prijímať uvážené rozhodnutia a komunikovať s dotknutými komunitami a širšou verejnosťou o rozsahu trestných činov z nenávisti a ich riešení.⁶⁵

Zhromažďovanie údajov o trestných činoch z nenávisti motivovaných antisemitizmom má pre štát pri posudzovaní existujúcich výziev súvisiacich s antisemitizmom kľúčový význam, rovnako ako pre zhromažďovanie dôkazov dokumentujúcich bezpečnostné potreby židovskej komunity. Ich nezhromažďovanie možno vnímať ako snahu problém minimalizovať, respektíve popierať jeho existenciu.

Odporúčanie:

Údaje o trestných činoch z nenávisti motivovaných antisemitizmom by sa mali zbierať, aby mohli vlády presnejšie posúdiť bezpečnostné potreby židovskej obce a efektívnejšie alokovať zdroje.

Príklad dobrej praxe:

Vo Švédsku sú údaje o trestných činoch najprv registrované v rámci štandardných policajných mechanizmov a systémov. Polícia vypracuje písomnú správu o všetkých incidentoch a skutkoch v digitálnom registračnom systéme trestných činov, pričom ich možno označiť ako „s podozrením na trestný čin z nenávisti.“ K zaznamenaným incidentom môžu patriť ohlásenie obete, online správy, anonymné telefonáty alebo policajný záznam z miesta činu.

Po tom, ako sú záznamy (správy) o trestnej činnosti zaznačené do systému, začne Švédská národná rada pre prevenciu trestnej činnosti vyhľadávanie cez kľúčové slová (napr. „synagóga“) v slovnej časti všetkých policajných záznamov týkajúcich sa špecifických kategórií trestnej činnosti s cieľom identifikovať možné prípady trestných činov z nenávisti, ktoré by mali byť zaradené do oficiálnych údajov. Týmto postupom sa môžu vygenerovať informácie, ktoré je následne možné analyzovať a zistiť, aký typ trestnej činnosti bol spáchaný a aké motívy zaujatosti s ním súvisia.

65 *Hate Crime Data- Collection and Monitoring Mechanisms op. cit.*, note 5. (Mechanizmus monitorovania a zbierania údajov o trestných činoch z nenávisti, op. cit., poznámka 5.)

V mnohých účastníckych krajinách OBSE mimovládne organizácie získali v zbieraní údajov o trestných činoch z nenávisťi rozsiahlu prax a odbornosť. Zatiaľ čo podľa oficiálnych údajov niektorých štátov sa môže javiť, že trestné činy z nenávisťi nie sú problémom, údaje občianskej spoločnosti naznačujú, že trestné činy z nenávisťi motivované antisemitizmom sú realitou, ktorú nemožno popierať.

V niektorých krajinách spolupracujú štátne orgány pri zdieľaní, kontrole a zbere údajov o trestných činoch z nenávisťi motivovaných antisemitizmom so židovskou komunitou na základe jasnej a spoločnej definície čo predstavuje trestný čin z nenávisťi. Pokiaľ si polícia a komunitné organizácie vymieňajú údaje, obvyčajne sú anonymizované, aby bola zaistená ochrana osobných údajov.

Zdieľanie údajov zo štátnych a mimovládnych zdrojov vedie k ich spresneniu a umožňuje skompletizovať obraz o situácii. Takýto prístup tiež pomáha riešiť otázku nedostatočného nahlasovania a nedostatočného zaznamenávania. Zdieľanie je ešte efektívnejšie, pokiaľ je spolupráca medzi vládnymi a mimovládnymi aktérmi formalizovaná napríklad formou protokolov alebo memoránd. Experti a expertky spomedzi štátnych inštitúcií a mimovládnych organizácií spolupracujú s cieľom maximalizovať efektívne využitie zhromaždených údajov pri analýze trendov a formulácii verejných politík. Zdieľanie údajov tiež pomáha zvýšiť mieru dôvery komunit v štátne a verejné orgány a inštitúcie.

Odporúčanie:

Štátne inštitúcie a orgány môžu pri zdieľaní, kontrole a zbere údajov o trestných činoch z nenávisťi motivovaných antisemitizmom spolupracovať s občianskou spoločnosťou s cieľom získať presnejšie štatistiky a vyhnúť sa nedostatočnému nahlasovaniu a vykazovaniu tohto typu trestných činov.

Príklad dobrej praxe:

Vo Francúzsku úzko spolupracuje Bezpečnostná služba židovskej obce (SPCJ) pri overovaní špecifických prípadov s oddelením pre obeť ministerstva vnútra. Táto spolupráca prebieha na mesačnej báze a jej cieľom je zabezpečiť podrobné a spoľahlivé monitorovanie prípadov.

Výročné správy tejto organizácie uvádzajú konanie motivované antisemitizmom, ktoré bolo nahlásené na políciu a SPCJ a ktoré je následne krížovo preverené so správami z rôznych policajných prefektúr a následne je „konsolidované” na ministerstve vnútra.

Spolupráca s organizáciami židovskej obce pri zbere údajov môže pomôcť:

- riešiť otázku nedostatočného nahlasovania, keďže predstavitelia židovských komunit môžu zohrať úlohu pri nabádaní svojich členov, aby využívali existujúce mechanizmy, napríklad nahlasovanie incidentov online, telefonicky alebo prostredníctvom tretej strany priamo na polícii. Takisto môžu pôsobiť ako prostredníci medzi obeťami a štátnymi či verejnými orgánmi;

- zástupcom a zástupkyniam štátnych a verejných orgánov lepšie porozumieť kontextu, v ktorom sa trestné činy z nenávisti odohrávajú, a ich vplyvu na židovské komunity. Príležitosť vypočuť si z prvej ruky rozprávanie o rôznych typoch incidentov, ktoré židovská obec zažíva, môže pomôcť zvýšiť mieru ich chápania o výskyte antisemitizmu, a tak prispieť k zlepšeniu riešenia tohto problému zo strany štátu.

9. Uistenie komunity v prípade útoku

Každý útok motivovaný antisemitizmom musia predstavitelia vlády, štátnych orgánov a občianskej spoločnosti identifikovať a odsúdiť, nech je povaha alebo závažnosť tohto konania či trestného činu akákoľvek. Dokonca aj konanie s nízkou mierou závažnosti môže rýchlo eskalovať, ak sa nerieši. Prejavy antisemitizmu vo verejnom diskurze, pokiaľ nie sú odsúdené a rýchlo sa neriešia, môžu v židovskej obci vyvolať napätie a úzkosť.

Vplyv útokov motivovaných antisemitizmom je väčší, pokiaľ reakcia vlády a štátnych orgánov na ne nie je adekvátna. Práve výroky verejných činiteľov môžu silne ovplyvniť mieru sebavedomia komunity. Adekvátnosť dlhodobej reakcie na tieto skutky možno zabezpečiť, ak budú predstavitelia vlády a štátnych organizácií koordinovať svoju prácu s vedúcimi predstaviteľmi obce/komunity a konzultovať ich.

V ďalšej časti uvádzame tipy pre zástupcov štátnej správy a politických predstaviteľov, ako ubezpečiť židovskú obec po útoku:

- vydať tlačovú správu alebo správu v sociálnych médiách, v ktorej odsúdia útok motivovaný antisemitizmom;
- po útoku navštívia židovskú komunitu a zúčastnia sa na spomienkových udalostiach, respektíve bohoslužbách;
- nariadia zvýšenú policajnú ochranu a hliadky, ktoré vyšlú komunite uisťujúcu správu po útoku;
- budú kontaktovať židovskú komunitu a informovať ju o type iniciatív a krokov, ktoré by sa dali podniknúť po útoku a zároveň ako prevencia ďalších útokov. Predstavitelia štátnych orgánov by mali komunikovať a konzultovať relevantné otázky nielen s vedúcimi predstaviteľmi komunity, ale aj s ďalšími jej členmi. Zároveň by opatrenia mali konzultovať aj so ženami a mládežou.

Pri manažovaní vplyvov veľkých incidentov zohráva svoju úlohu aj občianska spoločnosť – v rámci spolupráce so zástupcami parlamentu a vlády či štátnych orgánov. Verejné a otvorené prejavy občianskej solidárnosti so židovskou komunitou, priznanie vplyvu útoku motivovaného antisemitizmom na židovskú komunitu a vyslanie signálu o nulovej tolerancii voči prejavom antisemitizmu sa v niekoľkých krajinách ukázali ako efektívne stratégie.

Odporúčanie:

Občianska spoločnosť môže v zabezpečení židovskej komunity po útoku zohrávať dôležitú úlohu, a tiež môže spolupracovať so zástupcami parlamentu, vlády a inými komunitami verejne prejaviac solidaritu a vyšlúť signál o nulovej tolerancii voči prejavom antisemitizmu.

Príklady dobrej praxe

Po tom, ako hlavný francúzsky rabín vyzval Židov aby nosili tradičnú pokrývku hlavy – kipu (jarmulku) a ukázali tak jednotný postoj proti antisemitizmu, distribuovali talianske noviny jarmulku ako prílohu svojho výtlačku pri príležitosti Medzinárodného dňa pamiatky obetí holokaustu ako signál solidarity so židovskými komunitami v Európe tvárou tvár voči narastajúcemu antisemitizmu.

V marci 2017 zverejnila Konferencia lídrov o občianskych a ľudských právach a 155 občianskoprávných a ľudskoprávných skupín otvorený list vyzývajúci výkonné zložky k rýchlejšej a tvrdšej reakcii na alarmujúci nárast hlásení a informácií o násilných činoch z nenávisti a zastrašovaní v Spojených štátoch amerických. Tento dokument odkazoval na početné incidenty, napríklad zastrelenie hinduistického Američana indického pôvodu, požiare založené v štyroch mešitách, mnohonásobné bombové hrozby namierené proti židovským komunitným centrom, synagógam a predstaviteľom ADL po celej krajine; zastrelenie Američana vyznávajúceho sikhizmus pred jeho domom, útok na latinsko-amerického muža a hispánsku ženu kvôli ich etnicite a zavraždenie štyroch transrodových žien inej farby pleti ako bielej. V tomto vyjadrení sa uvádza, že nikto by nemal čeliť násilniu z dôvodu rasy, etnického pôvodu, náboženstva, sexuálnej orientácie, rodu, identity, znevýhodnenia alebo národnostného pôvodu.

Širšia verejnosť môže pomôcť uistiť židovské komunity po útoku tým, že uzná anti-semitský charakter incidentu a vyšle silný signál na podporu náboženskej a kultúrnej rozmanitosti. Verejnosť môže prejsť odhodlanie budovať spoločnosť, v ktorej sa ľudia židovského pôvodu cítia bezpečne, keď sa chcú verejne hlásiť k svojmu náboženstvu, identite a vzťahu k Izraelu.

10. Podpora obetiam útokov motivovaných antisemitizmom

Minimálne štandardy Európskej únie o právach, podpore a ochrane obetí trestných činov

K obetiam trestných činov by sa malo pristupovať s rešpektom, citlivo a profesionálne, bez akejkoľvek diskriminácie na akomkoľvek základe, napríklad rase, farbe pleti, etnickom alebo sociálnom pôvode, genetických charakteristikách, jazyku, náboženstva alebo vierovyznania, politických alebo iných názoroch či príslušnosti k národnostnej menšine, majetku, narodeniu, znevýhodneniu, veku, rodu, vyjadreniu rodu, sexuálnej orientácii, štatútu pobytu alebo zdravia. Pri každom kontakte kompetentných orgánov s obeťami, napríklad služieb zameraných na podporu obetí alebo mediačno-facilitačných justičných služieb, treba zohľadňovať osobnú situáciu a okamžité potreby obete, jej vek, rod, možné zdravotné znevýhodnenie a zrelosť obetí trestných činov pri plnom rešpekte ich fyzickej, duševnej a morálnej integrity. Obete trestných činov by mali byť chránené pred sekundárnou a opakovanou viktimizáciou, zastráňovaním a odvetou. V procese zotavovania by mali dostať náležitú podporu a adekvátny prístup k spravodlivosti.⁶⁶

Orgány verejnej a štátnej správy môžu pri minimalizácii škôd po traumatickej udalosti a návrate k bežnému životu po útoku poskytnúť židovskej komunite cennú podporu.

V snahe zlepšiť podporu obetiam útokov motivovaných antisemitizmom môžu vlády:

- spolupracovať s národnými ľudskoprávnymi organizáciami, akademickým sektorom, mimovládnyimi organizáciami a realizovať prieskumy, ktoré pomôžu identifikovať a objasniť potreby obetí útokov motivovaných antisemitizmom;
- konzultovať so židovskými komunitami a relevantnými organizáciami poskytujúcimi podporu obetiam pri vypracovávaní účinných stratégií pri podpore obetí;
- zabezpečiť, aby orgány činné v trestnom konaní chápali štruktúru židovských komunit a zodpovednosti ich členov;
- po každom incidente adaptovať používané prístupy (niekedy môžu stačiť služby psycho-sociálnej pomoci a netreba zapojiť orgány činné v trestnom konaní);
- zabezpečiť, aby tí, ktorí obetiam poskytujú podporu, mali vzdelanie/absolvovali školenie o špecifických aspektoch a atribútoch židovskej komunity.

Keďže orgány činné v trestnom konaní bývajú prvou inštitúciou, ktorá reaguje na trestné činy z nenávisti motivované antisemitizmom, ich zástupcovia a zástupkyne by mali zohľadniť a brať do úvahy náboženské rituály a potreby obete. Uvedomovať si a zohľadňovať židovské náboženské rituály, sviatky a tradície môže zohrať dôležitú úlohu pri vypočúvaní obetí a svedkov, nahrávaní dôkazov a dodržiavaní ďalších policajných postupov.

⁶⁶ Smernica Európskeho parlamentu, *op. cit.*, poznámka 47.

Praktické otázky pri práci polície počas Šabatu

Šabat, označovaný v hebrejčine ako Sabat alebo Shabbos (Šábes) v jazyku jidiš, je jedným z najdôležitejších aspektov židovskej viery. Od piatkového západu slnka do západu slnka v sobotu, t. j. počas Šabatu, nesmú Židia pracovať, aby si pripomenuli odpočinok Stvoriteľa v siedmy deň stvorenia. Počas Šabatu obyčajne navštevujú Židia s rodinami bohoslužby v synagóge a oslavujú tento deň v kruhu svojich rodín a priateľov pri sviatočnom jedle.

Trestné činy, ktoré nemajú naliehavý charakter, obyčajne nebudú nahlásené skôr, než po skončení Šabatu alebo osláv, pretože ortodoxní židia nebudú v tom čase ochotní písať vyhlásenia, podpisovať sa či používať telefón.⁶⁷

---

67 Pozri Prílohu č. 4

Prílohy

Príloha č. 1:

Prehľad ukazovateľov zaujatosti

Podstatou trestných činov z nenávisti motivovaných antisemitizmom je zaujatosť voči Židom. „Zaujatosť motivovaná antisemitizmom“ znamená, že páchateľ si zvolil cieľ trestnej činnosti na základe zaujatého vnímania, že tento jeho „cieľ/objekt“ je skutočného alebo domnelého židovského pôvodu, resp. je spájaný so židovskou komunitou. Obet nemusí nevyhnutne mať židovský pôvod na to, aby bola terčom trestného činu z nenávisti motivovaného antisemitizmom. K tomuto typu trestnej činnosti patria aj ciele spájané s Izraelom, židovskou históriou a holokaustom.

Ukazovatele zaujatosti sú jedným z faktorov, ktoré indikujú, že trestný čin mohol byť spáchaný s motívom zaujatosti. Tieto ukazovatele poskytujú objektívne kritériá, podľa ktorých je možné posúdiť pravdepodobný motív, ale nie sú nevyhnutne dôkazom, že páchateľovo konanie bolo motivované zaujatosťou.

Ukazovatele zaujatosti môžu polícii, prokuratúre a mimovládny organizáciám pomôcť pri analýze, či nahlásený trestný čin je potenciálne trestným činom z nenávisti. Ich účel je odštartovať proces zaisťovania dôkazov prostredníctvom dômyselne kladených otázok alebo dôkladného vyšetrovania. Ukazovateľ zaujatosti by potenciálne mohol byť použitý aj ako dôkaz na pojednávaní.

V nasledujúcej časti uvádzame niektoré z ukazovateľov zaujatosti pre trestné činy z nenávisti motivované antisemitizmom:

Vnímanie obete/svedka/znalca - odborníka

Ak je obeť alebo svedok toho názoru, že páchateľ bol motivovaný antisemitizmom, potom by daný trestný čin mal byť tak vyšetrovaný. Tretia strana, napríklad občianska spoločnosť alebo organizácie zo židovskej komunity, ktoré zaznamenávajú incidenty motivované antisemitizmom, alebo nezávislý expert/expertka by zároveň mohli identifikovať motív zaujatosti, ktorý nebol obeť alebo svedkovi zjavný.

Komentáre, písomné výroky, gestá alebo grafity

Páchatelia trestných činov z nenávisti často dajú svoje predsudky najavo pred, počas alebo po skutku. *Kľúčovými dôkazmi pri väčšine trestných činov z nenávisti bývajú slová alebo symboly použité samotným páchateľom/páchateľmi.* Tí, ktorí páchajú tento typ trestnej

činnosti, vo všeobecnosti chcú svojim obetiam, komunitám obetí či širokej spoločnosti vyslať posolstvo. Tieto posolstvá, od hlasného vykrikovania nadávok po grafity, sú silnými dôkazmi motívu zaujatosti. Nasledovné otázky môžu pomôcť pri určovaní, či pri danom trestnom čine bola prítomná aj zaujatosť motivovaná antisemitizmom:

- Mal podozrivý nejaké komentáre alebo dopustil sa písomných výrokov na adresu Židov, Izraela a holokaustu, resp. čo sa týka príslušnosti či domnejšej príslušnosti obeť k židovskej komunite alebo skutočnej či domnejšej príslušnosti obeť k izraelskému pôvodu? *V tomto ohľade treba myslieť na to, že antisemitské výroky alebo slogany môžu byť nesprávne prezentované ako púha kritika Izraela alebo antisionizmus. Navyše je dôležité poznamenať, že antisemitizmus môže byť vyjadrovaný prostredníctvom kódov a môže byť zamaskovaný.* Napríklad odkazy na „Kaibar“ evokujú príbeh Židov z Kaibaru, ktorí boli zmasakrovaní na Arabskom polostrove pred 1400 rokmi. Číslovka „88“ je numerický kód vyjadrujúci naderadenosť bielej rasy a je symbolom pre nacistický pozdrav „Heil Hitler“.
- Boli na mieste činu zanechané kresby, grafity, komiks alebo nejaký vizuálny odkaz, ktorý zobrazuje a demonizuje Židov? Boli na mieste činu nejaké symboly z nastickej éry, ktoré by v kontexte danej krajiny bolo možné považovať za symboly nenávisťi? *Treba myslieť na to, že nie každý incident, kde je namaľovaný hákový kríž, automaticky predstavuje incident motivovaný antisemitizmom. Hákový kríž je používaný aj v kontexte trestných činov z nenávisťi motivovaných inými typmi zaujatosti, ale často sú používané ako ukazovateľ antisemitizmu.*
- Ak bolo cieľom útoku miesto náboženského alebo kultúrneho významu, bol na mieste zanechaný predmet, ktorý je pre židovskú obec urážlivý? (napríklad prasacia hlava alebo krv).
- Bol na mieste činu zanechaný židovský symbol, napríklad Dávidova hviezda, resp. bol takýto symbol namaľovaný na stenu?

Kontext trestných činov

Náboženské alebo iné rozdiely medzi páchatelom a obeťou nie sú sami o sebe ukazovateľom zaujatosti. Doleuvedené otázky však môžu pomôcť objasniť kontext trestného činu a môžu pomôcť pri určovaní, či bol potenciálnym motívom antisemitizmus.

- Je páchatel' stúpencom skupiny, ktorá je známa svojou nevraživosťou voči Židom? Naznačujú dostupné dôkazy, že páchatel' zastáva názor, že konflikt medzi Izraelom a Palestínčanmi legitimizuje útoky na Židov?
- Sú Židia v oblasti, kde došlo k incidentu, vo výraznej menšine oproti inej skupine?
- Bolo možné obeť zjavne identifikovať ako osobu židovského pôvodu, napríklad lebo mala jarmulku alebo preto, že mala náhrdelník s Dávidovou hviezdou či športové tričko so židovským futbalovým tímom, ktorý aj široká verejnosť vníma ako židovský tím?

- Bol trestný čin namierený proti osobe, ktorá sa viditeľne zastávala práv židovskej komunity?
- Bola obeť v čase incidentu zapojená do aktivít organizovaných židovskou komunitou, resp. pracovala pre organizáciu s ňou spájanú alebo pre organizáciu, ktorá mohla byť vnímaná ako organizácia prepojená na Izrael alebo židovskú komunitu?

Organizované nenávistné skupiny⁶⁸

I keď nie všetky trestné činy z nenávisti spáchali organizované skupiny, ich členovia alebo osoby tieto skupiny podporujúce často participujú na „objednávkach“ takéhoto trestného činu. Kladné odpovede na nasledujúce otázky môžu predstavovať ukazovatele zaujatosti:

- Boli na mieste činu ponechané objekty alebo veci, ktoré by mohli naznačovať, že išlo o prácu neonacistov, iných extrémistických nacionalistických organizácií alebo medzinárodných teroristických organizácií?
- Preukázal páchateľ otvorenú alebo skrytú podporu krokom alebo misiám teroristických organizácií, ktoré boli namierené proti Židom?
- Odzrkadľujú aktivity páchateľa aktivity teroristov, ktorí útočia na židovské komunity?
- Vyjadroval páchateľ na sociálnych sieťach podporu antisemitským zoskupeniam/skupine?
- Existujú dôkazy, že takáto skupina je aktívna v danej oblasti (napr. nachádzajú sa tam antisemitské plagáty, grafity alebo letáky)?
- Správal sa páchateľ spôsobom, ktorý sa prisudzuje členom nenávistnej organizácie – napríklad nacistické salutovanie alebo iné gestá spájané s pravicovými antisemitskými hnutiami, alebo dopúšťal sa vyhlásení/výrokov, ktoré popierali alebo bagatelizovali holokaust?
- Mal páchateľ odev, tetovanie alebo iné znaky, ktoré ho/ju spájali s extrémistickou alebo nenávistnou skupinou?
- Vyhrážala sa v nedávnej dobe neonacistická alebo nenávistná skupina verejne židovskej komunite na sociálnych sieťach?

Miesto a načasovanie

Ukazovateľom zaujatosti proti židovskej komunite môže byť aj miesto a načasovanie trestného činu. Odpovede na nasledovné otázky môžu odhaliť zaujatosť motivovanú antisemitizmom:

- Došlo k tomuto incidentu v kontexte eskalovaného konfliktu na Strednom východe, do ktorého je zapojený Izrael?

68 „Hate on Display Hate Symbols Database”, adl.org, <<https://www.adl.org/education/references/hate-symbols>>. (Databáza nenávistných symbolov Ligy proti hanobeniu (ADL) ponúka prehľad mnohých symbolov používaných nenávistnými skupinami primárne v Spojených štátoch amerických)

- Došlo k incidentu v deň osobitého významu? Napríklad:
  - ♦ náboženských sviatkov (Jom kipur, Roš ha-šana, Pesach atď.);
  - ♦ dňoch pamiatky obetí holokaustu, napr. 27. januára, 19. apríla alebo 9. novembra, výročie pogromu alebo udalosti zvláštneho významu z pohľadu miestnej alebo národnej histórie holokaustu;
  - ♦ deň osobitého významu pre nacionalistov, kedy môžu pravicové a extrémistické skupiny organizovať pochody a zhromaždenia?
- Došlo k incidentu v deň osobitého významu pre neonacistov? K takýmto dňom môžu patriť:
  - ♦ 12. január: narodenie Alfreda Ernsta Rosenberga a Hermanna Göringa;
  - ♦ 30. január: Adolf Hitler bol menovaný za ríšskeho kancelára Nemecka;
  - ♦ 13. február: bombardovanie Drážďan;
  - ♦ 20. apríl: deň narodenia Adolfa Hitlera;
  - ♦ 30. apríl: smrť Adolfa Hitlera;
  - ♦ 6. jún: deň D: používajú ho niektoré neonacistické skupiny k opätovnému potvrdeniu svojej príslušnosti a lojality k nacizmu;
  - ♦ 21. jún: letný slnovrat, ktorý mnohé neonacistické skupiny oslavujú vatrami slnovratu;
  - ♦ 22. jún: zahájenie nacistickej invázie proti Sovietskemu zväzu počas druhej svetovej vojny;
  - ♦ 29. júl: Hitler bol vyhlásený za vodcu Národno-socialistickej nemeckej robotníckej strany;
  - ♦ 17. august: smrť Rudolfa Hessa
  - ♦ 15. október: smrť Hermanna Göringa
  - ♦ 9. november: „Pivný či pivnicový puč“ („Beer hall Putsch rebellion“) bol v nacistickom Nemecku vyhlásený za pamätný deň pripomínajúci 16 nacistov, ktorí neprežili neúspešný pokus Adolfa Hitlera o prevrat s cieľom získať moc v Mníchove 8. a 9. novembra 1923. 9. novembra je aj výročie novembrového pogromu v roku 1938 („Pogromnacht“).
- Došlo k incidentu vo významný deň v kontexte konfliktu na Strednom východe?
- Došlo k incidentu v kontexte prebiehajúcej verejnej debaty o otázkach súvisiacich so židovskou komunitou – napríklad vo veci obriezky alebo reštitúcií?
- Došlo k incidentu v predvečer Šabat, t. j. v piatok večer?
- Bola obeť počas incidentu v synagóge alebo blízko nej? Alebo bola v/pri židovskej škole, cintoríne alebo komunitnom centre?

- Bola napadnutá obeť v blízkosti miesta spájaného so Židmi, napríklad židovského múzea, reštaurácie, izraelského veľvyslanectva alebo miesta konania židovského kultúrneho festivalu?
- Bol poškodený majetok alebo objekt náboženského či kultúrneho významu pre Židov, ako napríklad menora?
- Zameral sa páchatel výlučne na Židov?

Schémy/frekvencia predchádzajúcich trestných činov alebo incidentov

Trestné činy z nenávisti niekedy nie sú izolované udalosti, ale tvoria súčasť väčšej schémy. Pri hľadaní ukazovateľov zaujatosti je preto na mieste sa opýtať:

- Došlo v tejto oblasti aj k iným incidentom motivovaným antisemitizmom?
- Došlo v nedávnej dobe k eskalácii incidentov motivovaných antisemitizmom, od obťažovania nižšieho stupňa závažnosti a činnosti, ktorá nemala povahu trestných činov, až po závažnejšie konanie, napríklad vandalizmus alebo napadnutie?
- Bola židovská komunita alebo organizácia, v ktorej obeť pôsobí, v poslednom období ohrozovaná alebo vystavená inej forme zastrasovania, napríklad telefonátom či emailom?

Povaha násilia

Keďže trestné činy z nenávisti sú často trestnými činmi s posolstvom, stupeň násilia, poškodenia a brutality je obvyčajne vysoký. Nasledovné otázky môžu odhaliť prítomnosť ukazovateľov zaujatosti:

- Poukázal útok na *modus operandi* typický pre organizovanú nenávistnú skupinu alebo teroristickú organizáciu?
- Mohla byť aktivita inšpirovaná mediálne sledovaným útokom motivovaným antisemitizmom alebo snahou ho napodobniť?
- Bolo súčasťou incidentu nevyprovokované a extrémne násilie alebo ponižujúce zaobchádzanie?
- Došlo k incidentu na verejnosti alebo spôsobom, aby bol zverejnený – napríklad bol nahrávaný a zverejnený na internete?

Príloha č. 2:

Prípadové štúdie

Pri budovaní kapacít a osvojovaní si práce s ukazovateľmi zaujatosti môžu byť užitočné nasledovné prípadové štúdie.

V rámci diskusie o prípadových štúdiách by bolo vhodné položiť nasledovné otázky:

- Čo by ste sa opýtali, keby ste vyšetrovali tento incident?
- Čo by ste zisťovali?

1. Vlámame a znásilnenie

Prípadová štúdia č. 1

10. decembra 2014 sa do príbytku mladej židovskej rodiny na predmestí hlavného mesta, v ktorom žije veľká židovská komunita, vlámali traja maskovaní muži. Mladého muža spútali, žena bola znásilnená a byt vykradli. Útočníci žiadali peniaze, kreditné karty a šperky, pričom robili poznámky typu: „Vy Židia, vy máte prachy“ a „Vy Židia si držíte prachy doma, nie v bankách.“

O dva dni neskôr boli útočníci zatknutí a obvinení. Krátko na to vydal minister vnútra verejné vyhlásenie, v ktorom útok odsúdil a vyhlásil, „že bola preukázaná motivácia útoku antisemitizmom“. Dodal, že z úvodného vyšetrovania vyplýva, že útočníci si zvolili cieľ útoku na „základe myšlienky, že byť Židom znamená mať peniaze“.

2. Incidentsy zamerané na aktivistov propagujúcich židovskú kultúru

Prípadová štúdia č. 2

Riaditeľ kultúrnej inštitúcie, ktorá sa zameriava na kultúrne dedičstvo a špeciálne na židovskú históriu daného mesta, bol dlhé roky terčom verbálnych útokov a násilia motivovaného antisemitizmom, i keď sám nemá židovský pôvod. Došlo k viacerým samostatným incidentom, keď mu do okien hádzali kamene s namaľovanými hákovými krížmi, musela byť privolaná protiteroristická jednotka s cieľom zneškodniť explozívne zariadenie zanechané pred jeho domom a dlhé roky boli po celom meste umiestňované plagáty so židovskými symbolmi a antisemitskými vyhrážkami.

Ani v jednej z týchto situácií nedošlo k identifikácii páchatel'ov, ani k ich trestnému stíhaniu a trestné konanie bolo zastavené.

3. Urážky motivované antisemitizmom

Prípadová štúdia č. 3

V roku 2012 došlo v hlavom meste k viacerým útokom motivovaným antisemitizmom a predsudkami voči židovskej komunite. Bývalého hlavného rabína na verejnosti urážal muž, ktorý mu povedal: „Nenávidím všetkých Židov.“ Počas druhého incidentu muž cez dvere židovskej modlitebne na juhu mesta opakovane vykrikoval antisemitské výroky. Dňa 5. októbra 2012 sa ten istý muž vrátil do židovskej modlitebne, kopol židovského muža do hrudníka a udel ho do hlavy s výkrikom: „Vy prehniti Židia, pomriete.“

Páchateľa zaistili, stíhali ho v skrátrenom konaní za špecifický trestný čin s osobitým motívom, násilné konanie voči členovi komunity, ako aj za spôsobenie ľahkého fyzického zranenia. Bol odsúdený na dva roky nepodmienečne.

4. Hanobenie židovského cintorína

Prípadová štúdia č. 4

V roku 2014 došlo k hanobeniu miesta posledného odpočinku – židovského cintorína, pri ktorom boli náhrobky pomalované protižidovskými nápismi typu: „špinaví Židia“, „holokaust sa nestal, ale sa stane“ a „holo-lži“. Cintorín sa nachádzal na kraji malého mesta, v ktorom nežila židovská komunita.

Páchatelia si zámerne zvolili opustený cintorín, ktorý nebol pod dohľadom. Nasprejované slogany sa bežne uvádzali na antisemitských internetových stránkach a stránkach popierajúcich holokaust.

Incident odsúdili miestne aj národné orgány. Polícia zaznamenala skutok ako trestný čin z nenávisti motivovaný antisemitizmom, ale páchatel'ov sa jej nepodarilo identifikovať ani stíhať.

5. Útoky na pamätník obetiam holokaustu

Prípadová štúdia č. 5

Pamätník obetiam holokaustu bol za uplynulé roky terčom mnohých útokov.

V roku 2015 pri príležitosti prvej noci Roš ha-šana (židovský Nový rok) upevnili neznámi páchatelia na pamätník pneumatiky, obľiali ich horľavou tekutinou a podpálili ich. Tento incident bol v roku 2015 šiestym v poradí.

Páchatelov sa nepodarilo identifikovať.

6. Strelba v židovskom komunitnom centre

Prípadová štúdia č. 6

V roku 2014 pri príležitosti večera sviatku Pesach sa bývalý líder už neexistujúcej organizácie hlásajúcej nadradenosť bielej rasy dopustil dvojnásobnej streľby na židovské komunitné centrum a komunitu židovských seniorov.

Pri streľbe zahynuli traja ľudia. Ani jeden z nich nebol židovského pôvodu.

Po útoku bol vrah zadržaný, obvinený a usvedčený z úkladnej vraždy, pokusu o vraždu a z ozbrojeného napadnutia a nepovolenej držby zbrane. Počas súdneho konania sa útočník vyjadril, že obeť zastrelil, lebo ešte pred svojou smrťou chcel zabiť nejakých Židov.

Príloha č. 3:

Zhrnutie

Som	Ako môžem pomôcť pri riešení problému? Čo môžem urobiť?	S kým môžem spolupracovať pri riešení problému?	Ako môžem využiť túto publikáciu?
Člen/členka parlamentu	<p>Prijať špecifickú legislatívu na riešenie trestných činov z nenávisti umožňujúcu ukládanie účinných trestov, ktoré zohľadňujú závažnosť trestných činov motivovaných zaujatosťou.</p> <p>Vyžiadať si právny názor ODIHR na legislatívu alebo zákony upravujúce/vzťahujúce sa na trestné činy z nenávisti.</p> <p>Iniciovať parlamentný prieskum a zisťovanie, či treba prijať ďalšie opatrenia a kroky na riešenie bezpečnostných potrieb židovskej komunity.</p> <p>Osloviť židovskú komunitu v príslušnom (mojom) volebnom obvode a zistiť, aké sú ich obavy.</p> <p>Využiť každú príležitosť na odsúdenie a odmietnutie prejavov antisemitizmu: online a tzv. offline, násilných a nenásilných, a vyhľadať radu expertov na identifikáciu kódovaných prejavov antisemitizmu.</p>	<p>Spojiť sily s ďalšími členmi/kami parlamentu z mojej vlastnej a iných politických strán.</p> <p>Dohľadať si viac informácií o práci medzinárodných parlamentných orgánov v otázkach antisemitizmu.</p> <p>Úzko spolupracovať s aktivistami/kami z občianskej spoločnosti a náboženskými vodcami v komunite a vytvárať koalície proti antisemitizmu.</p>	<p>Oboznámiť sa s medzinárodnými záväzkami, ktoré sa vzťahujú na riešenie tohto problému.</p> <p>Preveriť, či existuje spôsob, ako iniciovať, podporiť a zapojiť sa do jednej z konkrétnych praktických iniciatív, ktoré sú tu uvedené.</p> <p>Dozvedieť sa viac o špecifických charakteristikách trestných činov z nenávisti motivovaných antisemitizmom a tak posilniť vlastný postoj a spôsobilosť reagovať na antisemitizmus.</p>

Som	Ako môžem pomôcť pri riešení problému? Čo môžem urobiť?	S kým môžem spolupracovať pri riešení problému?	Ako môžem využiť túto publikáciu?
<p>Štátny zamestnanec/zamestnankyňa</p>	<p>Iniciovať školenia o trestných činoch z nenávisti motivovaných antisemitizmom pre štátnych zamestnancov, hlavne pre tých, ktorí dohliadajú na tvorbu školení pre orgány činné v trestnom konaní a justičné zložky, prípadne ich realizujú.</p> <p>V závislosti od úlohy a mandátu vyplývajúceho z vašej pozície, iniciovať kampaň na zvyšovanie povedomia o potrebe boja proti antisemitizmu.</p> <p>Vnútro/spravodlivosť: zistiť stav zberu dát o trestných činoch z nenávisti motivovaných antisemitizmom na vnútroštátnej úrovni a zamerať sa na riešenie nedostatkov zberu dát, pokiaľ existujú.</p> <p>Vnútro/spravodlivosť: vyhodnotiť a posúdiť, či existujú mechanizmy, politiky a opatrenia zamerané na riešenie bezpečnostných potrieb židovskej komunity a poskytujú židovským pamiatkam či objektom ochranu a či sú uplatňované.</p>	<p>Preskúmať možnosť spolupráce s akademickým sektorom alebo výskumnými inštitúciami a organizáciami občianskej spoločnosti, ktoré majú skúsenosti v tejto oblasti školení.</p> <p>Spolupracovať s orgánmi miestnej samosprávy, organizáciami občianskej spoločnosti a mediálnymi partnermi.</p> <p>Spojť sa so židovskými komunitami a organizáciami občianskej spoločnosti s cieľom zistiť viac o správach, ktoré sa týkajú o trestných činoch z nenávisti motivovaných antisemitizmom, ktoré vytvárajú.</p> <p>Spojť sa so židovskou komunitou a jej zložkou zodpovednou za dohľad nad bezpečnosťou.</p>	<p>Oboznámiť sa so spektrom útokov motivovaných antisemitizmom v regióne krajín OBSE a kľúčovými aspektmi kontextuálnych faktorov, ktoré zohrávajú úlohu pri týchto útokoch.</p> <p>Porozumieť, prečo je zvyšovanie povedomia o tejto otázke také dôležité.</p> <p>Zabezpečiť si prístup k relevantným zdrojom a myšlienkam o význame zberu dát o trestných činoch z nenávisti.</p> <p>Posúdiť praktické návrhy o tom, ako môžu a prečo by mali predstavitelia štátnych inštitúcií spolupracovať so židovskou komunitou v oblasti bezpečnostných otázok.</p>

Som	Ako môžem pomôcť pri riešení problému? Čo môžem urobiť?	S kým môžem spolupracovať pri riešení problému?	Ako môžem využiť túto publikáciu?
<p>Zástupca/ zástupkyňa orgánov čin- ných v trest- nom konaní</p>	<p>Posúdiť, či trestný čin, ktorý vyšetrujete a ste zaznamenali, môže byť motivovaný zaujatosťou.</p> <p>Dohodnúť si stretnutie so zástupcami miestnej židovskej obce a nadviazať s ňou kontakty, aby ste zistili, či a aké sú ich bezpečnostné obavy a ako táto komunita funguje.</p> <p>Posilňovať vašu kapacitu lepšie chápať a reagovať na trestné činy z nenávisti motivované antisemitizmom.</p> <p>Vyhodnotiť, ako môžete spolupracovať so židovskou komunitou pri zbere dát o trestných činoch z nenávisti motivovaných antisemitizmom.</p> <p>Koordinovať komunikačné postupy pre urgentné situácie so židovskou komunitou.</p>	<p>Opýtajte sa obeť a prípadných svedkov na ich vnímanie.</p> <p>Pri organizovaní týchto stretnutí spojte silu s niektorými z vašich kolegov.</p> <p>Požiadajte vášho nadriadeného, aby sa tiež zúčastnil/a na školení, napr. typu TAHCLE a PACT.</p> <p>Spojte sa s nadriadenými a zistite, či by takúto iniciatívu bolo možné posunúť na národnú úroveň.</p> <p>Opýtajte sa, kto by mohol byť kontaktnou osobou zastupujúcou bezpečnostnú službu, ktorá pôsobí v židovskej komunite.</p>	<p>Pozrite si prehľad ukazovateľov zaujatosti uvedený v Prílohe č. 1 a overte si, či vám pomôže určiť motív zaujatosti.</p> <p>Zistite si viac o tom, ako môžu orgány činné v trestnom konaní spolupracovať so židovskými komunitami na riešení bezpečnostných otázok.</p> <p>Skonzultujte ponúkaný zoznam zdrojov a programy školení, ako napríklad program školení ODIHR s názvom TAHCLE a <i>Ten Best Steps to Data Collection Guide</i> (Sprievodcu 10 najlepších krokov k zberu dát).</p> <p>Pozrite sa na príklady dobrej praxe z rôznych účastníckych krajín OBSE.</p>

Som	Ako môžem pomôcť pri riešení problému? Čo môžem urobiť?	S kým môžem spolupracovať pri riešení problému?	Ako môžem využiť túto publikáciu?
<p>Zástupca/ zástupkyňa židovskej komunity</p>	<p>Začnite monitorovať trestné činy z nenávisti motivované antisemitizmom a povzbudte členov komunity k ich nahlasovaniu.</p> <p>Vytvorte široké koalície ľudskoprávných organizácií s cieľom riešiť antisemitizmus a širšie otázky súvisiace s toleranciou a nediskrimináciou.</p> <p>Zorganizujte deň otvorených dverí v židovskej obci a pozvite relevantných zástupcov štátnych/vládnych inštitúcií a aktivistov občianskej spoločnosti, aby spoznali komunitu.</p> <p>Podniknite advokačné aktivity u orgánov štátnej správy a vlády, aby splnili a implementovali svoje záväzky vyplývajúce z medzinárodných dohôd.</p> <p>Oslovte kultúrne a vzdelávacie inštitúcie, ako aj médiá, a podel'te sa o správy, ktoré máte k dispozícii, či vaše obavy súvisiace s antisemitizmom. -</p>	<p>Oslovte relevantné medzinárodné siete občianskej spoločnosti.</p> <p>Kontaktujte iné náboženské komunity, kultúrne organizácie a skupiny zastupujúce občiansku spoločnosť, aby ste získali ich podporu pre túto myšlienku.</p> <p>Spojte sily s inými organizáciami občianskej spoločnosti pri organizácii takéhoto podujatia.</p> <p>Skontaktujte zástupcov širšej spoločnosti a organizácie občianskej spoločnosti so skúsenosťami v tejto oblasti.</p>	<p>Zistite si viac o ponúkaných školeniach a zdrojoch, ktoré ponúka občianska spoločnosť a medzivládne organizácie, ako napríklad školenie ODIHR o trestných činoch z nenávisti pre občiansku spoločnosť a príručku pre občiansku spoločnosť.</p> <p>Zistite viac o medzinárodných štandardoch a záväzkoch, ktoré sa vzťahujú na vašu vládu.</p>

Som	Ako môžem pomôcť pri riešení problému? Čo môžem urobiť?	S kým môžem spolupracovať pri riešení problému?	Ako môžem využiť túto publikáciu?
Aktivistka/aktivista občianskej spoločnosti	<p>Zistite, čo môže vaša organizácia urobiť, aby vo svetle útokov motivovaných antisemitizmom preukázala solidaritu so židovskou komunitou.</p> <p>Naplánujte spoločné kultúrne podujatie so židovskou komunitou, aby ste posilnili toleranciu a budovali koalície proti antisemitizmu.</p> <p>Identifikujte spoločné ciele so židovskými komunitami, aby ste sa spoločne zasadzovali za lepší zber údajov o trestných činoch z nenávisti, a tak budovali koalície.</p> <p>Zorganizujte pre vašu organizáciu školenie o antisemitizme.</p>	<p>Oslovte židovskú komunitu alebo organizáciu, ktorá ju zastupuje, aby ste sa dozvedeli viac o jej obavách.</p> <p>Spojte sa so židovskou komunitou a inými komunitnými alebo mimovládnyimi organizáciami pracujúcimi v oblasti trestných činov z nenávisti.</p> <p>Snažte sa zistiť ďalšie informácie u odborníkov z akademického sektora alebo výskumných inštitúcií, ako aj organizácií občianskej spoločnosti, ktoré majú skúsenosti s realizáciou tohto typu tréningov.</p>	<p>Snažte sa zistiť informácie o vplyve útokov motivovaných antisemitizmom na každodenný život židovských obyvateľov.</p> <p>Zistite si viac o medzinárodných štandardoch, ku ktorým sa zaviazala vaša vláda.</p> <p>Oboznámte sa s rôznymi typmi útokov motivovaných antisemitizmom v krajinách OBSE a s kľúčovými aspektmi kontextov, ktoré pri nich zohrávajú úlohu.</p>

Som	Ako môžem pomôcť pri riešení problému? Čo môžem urobiť?	S kým môžem spolupracovať pri riešení problému?	Ako môžem využiť túto publikáciu?
Náboženský vodca	<p>Iniciujte kroky, ktoré budú premostovať rôzne náboženstvá a spájať členov vašej a iných komunit, vrátane členov židovskej komunity.</p> <p>Zorganizujte podujatie zamerané na zvýšenie povedomia o antisemitizme vo vašej komunite a pozvite naň hosťa/ hostku, ktorý/á by prezentoval/a inšpiratívny projekt o budovaní koalícií v rámci občianskej spoločnosti.</p> <p>Začnite zbierať dáta o trestných činoch z nenávisti zameraných proti vašej komunite.</p>	<p>Vyhľadajte radu a podporu organizácií, ktoré majú skúsenosti s aktivitami premostujúcimi rôzne náboženstvá, a prizvite k spolupráci aj iných členov vašej komunity.</p> <p>Oslovte občiansku spoločnosť a zástupcov/zástupkyne akademickej obce.</p> <p>Kontaktujte profesionálov zo židovskej komunity, ktorí sa venujú bezpečnostným otázkam, aby ste zistili, či je nejaká možnosť spolupráce v oblasti zberu dát o trestných činoch z nenávisti.</p>	<p>Zistite si viac o aktivitách a iniciatívach zameraných na premostovanie rôznych náboženstiev, ktoré boli realizované v krajinách OBSE ako reakcia na útoky motivované antisemitizmom.</p> <p>Oboznámte sa so súčasnými prejavmi antisemitizmu a zamerajte sa na význam toho, prečo je také dôležité tieto prejavy prekonávať prostredníctvom spolupráce a prístupu založenom na ľudských právach.</p> <p>Zistite si viac o existujúcich príkladoch dobrej praxe.</p>

Som	Ako môžem pomôcť pri riešení problému? Čo môžem urobiť?	S kým môžem spolupracovať pri riešení problému?	Ako môžem využiť túto publikáciu?
Verejný ochranca ľudských práv	<p>Iniciujte prieskum o viktimizácii s cieľom dozvedieť sa viac o bezpečnostných potrebách židovských komunít a ich skúsenostiach s trestnými činmi z nenávisti motivovanými antisemitizmom.</p>	<p>Konzultujte organizácie poskytujúce podporu obetiam, židovskú komunitu a medzinárodné inštitúcie.</p>	<p>Zistite si viac o charakteristike súčasného antisemitizmu a jeho vplyve na židovské komunity.</p>
Učiteľ/učiteľka	<p>Zistite, či študenti židovského pôvodu vo vašej škole zažívajú akýkoľvek typ obťažovania, vyhrážania alebo násilia na ceste do/zo školy ako aj v škole.</p> <p>Vytvorte pre študentov príležitosti, aby sa dozvedeli o judaizme.</p> <p>Podporujte a zapojte sa do školenia o súčasných formách antisemitizmu.</p> <p>Zabezpečte, aby sa programy zamerané na vzdelávanie o holokauste na vašej škole adekvátne a efektívne venovali otázke antisemitizmu a holokaustu.</p>	<p>Konzultujte s kolegami, spojte sa so židovskou komunitou a jej organizáciami či mládežníckymi židovskými organizáciami.</p> <p>Získajte podporu vedenia školy.</p>	<p>Zistite si viac o niektorých formách súčasného antisemitizmu a jeho vplyvu na židovské komunity.</p>

Príloha č. 4:

Community Security Trust: Sprievodca judaizmom pre potreby polície⁶⁹

(skrátaná a upravená verzia ODIHR)

Nasledovný text predstavuje skrátenu a upravenú verziu príručky *Community Security Trust: A Police Officer's Guide to Judaism* (Sprievodca judaizmom pre potreby polície). Táto príručka je dobrým príkladom existujúcich zdrojov, po ktorých môžu zástupcovia a zástupkyne orgánov činných v trestnom konaní (ďalej „OČTK“) siahnuť, keď chcú lepšie porozumieť židovským tradíciám a zvykom, predovšetkým tým, ktoré môžu ovplyvňovať otázky praktickej bezpečnosti a/alebo spolupráce s OČTK. Treba poznamenať, že zvyky a tradície zhrnuté v príručke sú zovšeobecnené, pretože nie je jednoducho možné vyvážené a dôkladne popísať všetky rozmanité zvyky a tradície existujúce v židovskej komunite na celom svete. Zástupcovia/zástupkyne OČTK by preto mali úzko spolupracovať so židovskými komunitami a lepšie sa oboznámiť s ich históriou a náboženskými tradíciami, ako aj s výzvami, ktorým čelia vo svetle antisemitizmu.

ČO JE TO JUDAIZMUS?

Judaizmus je náboženstvo židovských ľudí staré takmer 4000 rokov, čím sa radí k najstarším stále praktizovaným náboženským tradíciám. Jeho hodnoty a história vo veľkej miere utvárajú základy kresťanstva a islamu. Na svete žije približne 12 miliónov Židov, z čoho 6 miliónov žije v Izraeli.

Smerovania v judaizme:

Ortodoxný judaizmus

Ortodoxní židia veria, že Mojžiš dostal Tóru od Boha (primárny zdroj židovského práva a etiky) na hore Sinaj takmer pred 4000 rokmi. Tóra je súčasťou Tanachu (Svätých písíem). Tóru kresťania označujú ako Starý zákon. Ortodoxní židia sa tiež riadia korpusom právnych textov, vrátane *Talmudu*. Je zdrojom, z ktorého je odvodené židovské náboženské právo – halacha.

69 *A Police Officer's Guide to Judaism* (Sprievodca judaizmom pre potreby polície), (Londýn: Community Security Trust, 2010), <<https://cst.org.uk/data/file/b/e/Police-Officers-guide-to-Judaism.1425054129.pdf>>

Zatiaľ čo všetci ortodoxní židia dodržiavajú Šabat a ďalšie náboženské zvyky, **ultraortodoxných židov (charedimov)** je možné ľahko identifikovať pre ich špecifický odev. **Moderní ortodoxní židia** sa zvyknú obliekať viac v duchu súčasnosti. Často sú viac integrovaní do bežnej spoločnosti a obyčajne ich nie je také jednoduché identifikovať ako špecifickú skupinu, i keď mnohí nosia na hlavách jarmulku (kipu).

Konzervatívny (masorti), reformovaný a liberálny judaizmus

Členovia týchto hnutí nepraktizujú vieru tak, ako ortodoxní židia. Napríklad ortodoxní židia obyčajne nosia pokrývku hlavy, pretože podľa nich tak dávajú najavo rešpekt Bohu. Konzervatívni, reformovaní a liberálni židia to nepovažujú za nevyhnutné za každých okolností a môžu tiež mať odlišnú interpretáciu dodržiavania zvyklostí Šabatu alebo pravidiel stravovania. Okrem toho môžu byť rabínkami aj ženy a muži a ženy môžu sedieť v synagóge spolu.

Tak isto je veľa ľudí, ktorí nie sú spájaní so žiadnym smerom judaizmu a nedodržiavajú žiadne tradičné zákony, ale ktorí sa stále identifikujú ako Židia.

1. Šabat

Šabat v hebrejčine alebo „Šábes“ v jazyku jidiš je jedným z najvýznamnejších častí židovskej viery. Mnoho Židov vtedy upúšťa od rôznych „pracovných“ aktivít, pripomínajúc si tak odpočinok Boha na siedmy deň stvorenia. Počas Šabatu Židia tradične navštevujú s rodinami bohoslužby v synagóge a tento deň slávia v spoločnosti svojich rodín a priateľov sviatočným jedlom.

Praktické informácie z pohľadu polície

Trestné činy, ktoré nemajú naliehavý charakter, budú obyčajne nahlásené až po Šabate alebo židovskom sviatku, pretože:

- ortodoxní židia nebudú ochotní počas sviatku/Šabatu písať vyhlásenia alebo sa podpísať;
- ortodoxní židia nebudú v tomto čase používať telefón.

Čo je považované za „prácu“?

Z moderného pohľadu sa ortodoxní židia počas Šabatu obyčajne nevenujú napríklad nasledovným činnostiam:

- všetkým typom obchodných transakcií (obchody a prevádzky sú zatvorené);
- šoférovaniu a cestovaniu;
- používaniu elektronických zariadení (vrátane telefónov, počítačov, rádia a televízie);
- narábaniu s peniazmi;
- písaniu;

- vynášaniu čohokoľvek mimo domu a mimo zón ohraničených v súlade s náboženskými zákonmi (eruv).

Pre zbožných Židov sú zákony platné pre Šabat záväzné za každých okolností s výnimkou ohrozenia života.

Načasovanie Šabatu

Šabat sa začína v piatok približne hodinu pred tým, ako nastane noc alebo 15 minút pred západom slnka. Ortodoxní židia preto musia odísť z práce alebo školy dostatočne vopred, aby prišli domov ešte pred zotmením.

Život ohrozujúce a naliehavé situácie

Pokiaľ sa vyskytne ohrozenie života, či už z lekárskeho hľadiska alebo v dôsledku iného typu naliehavej situácie, musia byť zákony Šabatu porušené, keďže cieľom je záchrana života. Treba zavolať na tiesňovú linku, resp. služby urgentnej pomoci tak, ako v hociktorý iný deň.

2. ŽIDOVSKÉ SVIATKY A SLÁVNOSTI

Praktické informácie z pohľadu polície

Zákony platné pre židovské sviatky sú takmer identické ako pre Šabat a z hľadiska policajnej práce treba mať na zreteli tie isté otázky:

- Počas sviatkov sa bohoslužieb zúčastnia aj mnohí ľudia, ktorí inak do synagóg nechodia. Preto budú synagógy plné a v príľahlých uliciach sa pravdepodobne bude pohybovať množstvo ľudí.
- Každý sviatok si môže vyžadovať iný typ policajnej aktivity. V židovskom kalendári je množstvo sviatkov a dní osobitného významu, ktoré buď pripomínajú veľké udalosti v židovskej histórii alebo slávia isté obdobie v roku.

Roš ha-šana (židovský Nový rok)

Roš ha-šana trvá dva dni v septembri alebo v októbri a tento sviatok je považovaný za jedno z najdôležitejších období v židovskom kalendári. Je príležitosťou zamyslieť sa nad predchádzajúcim rokom.

Praktické informácie z pohľadu polície počas sviatku Roš Ha-šana

- V mnohých synagógach, respektíve ich blízkosti, bude veľa ľudí, ktorí sa budú zúčastňovať na bohoslužbách.
- Členovia reformovaných a liberálnych komunít pôjdu na bohoslužby často autom, čo môže spôsobiť rozsiahle dopravné zápchy v okolí synagóg a problémy s parkovaním. Intenzívnejšia premávka sa môže vyskytnúť dokonca aj v ortodoxných komunitách.
- Poobede na prvý deň (alebo druhý deň pokiaľ prvý deň pripadne na Šabat), zájde mnoho ľudí židovského pôvodu k rieke, aby symbolicky „zmyli“ hriechy. Tento rituál sa nazýva *tašlich*.

Jom kipur (Deň zmierenia)

Jom kipur je najvyšší židovský sviatok v židovskom kalendári venovaný modlitbám za odpustenie hriechov spáchaných v minulom roku. Je časom pokánia a prejavov ľúlosti nad týmito hriechmi. Každý človek židovského pôvodu s výnimkou detí a chorých by sa mal postiť – nejesť a nepiť – po dobu 25 hodín – od západu slnka v predchádzajúci večer až do západu slnka v deň nadchádzajúci.

Praktické informácie z pohľadu polície počas sviatku Jom kipur

- Synagógy sú otvorené celý deň a je v nich veľa ľudí, predovšetkým počas večerných bohoslužieb.
- Mnohí ľudia si počas dňa odskočia domov na krátku prestávku medzi modlitbami. Počas celého dňa sa dajú očakávať veľké počty ľudí na uliciach.
- Keďže väčšina židovských rodín bude v synagóge na úvodnú a záverečnú bohoslužbu, o ich domovy sa môžu zaujímať zloději, ktorí sa do nich budú chcieť vlámať.

Sukot (Sviatok stánkov)

Tento sviatok začína päť dní po sviatku Jom kipur a pripomína dočasné stánky, ktoré izraeliti postavili na púšti po exode z Egypta. Počas tohto osemdňového sviatku niektorí zbožní Židia jedia a spia v podobných provizórnych príbytkoch nazývaných „suka“. Prechodné dni v rámci tohto sviatku sú bežné pracovné dni.

Praktické informácie z pohľadu polície počas sviatku Sukot

- Mnohí Židia budú v tieto dni nosiť z/do synagógy dlhé škatule s palmovými listami. Sú to rituálne predmety používané počas sviatku Sukot.
- Suky budú umiestnené aj v priestoroch synagóg.

Šmini aceret a Simchat Tóra (Slávenie Tóry)

Hneď po sviatku Sukot nasledujú sviatky Šmini aceret (Ôsmy deň slávnostného zhromaždenia) and Simchat Tóra (Slávenie Tóry), ktoré patria k najradostnejším sviatkom v židovskom kalendári. Po bohoslužbách sa v mnohých synagógach organizujú slávnosti.

Praktické informácie z pohľadu polície počas sviatku Simchat Tóra

- V tento deň navštívia bohoslužby v synagóge mnohé rodiny s deťmi a často sa budú v blízkosti synagóg organizovať rôzne oslavy.
- Denné bohoslužby budú trvať obyčajne dlhšie a mnohé komunity si usporiadajú aj spoločné komunitné pohostenie. Preto môžu synagógy ostať otvorené až do poobedňajších hodín.

Pesach (Sviatok nekvaseného chleba)

Osemdňový sviatok, ktorý často koliduje s víkendom Veľkej noci a pripomína oslobodenie židovského národa spod egyptského otroctva. Na pripomenutie chvatu, s akým

sa útek z Egypta konal, je zakázané počas tohto sviatku konzumovať akékoľvek kvasené jedlo, napr. kvasený chlieb, cereálie alebo pivo.

Šavuot (Sviatok týždňov)

Šavuot sa koná sedem týždňov po sviatku Pesach (obyčajne na konci mája/začiatkom júna) a je oslavou darovania Tóry židovskému národu. Sviatok trvá dva dni a obyčajne sa počas neho konzumujú mliečne produkty.

Praktické informácie z pohľadu polície počas sviatku Šavuot

- Býva zvykom, že počas prvej noci od prvého večera sa študuje a na uliciach a v synagógach môže byť veľa ľudí.

Chanuka (Sviatok svetiel)

Tento radostný sviatok sa oslavuje zažínaním svetiel na svietniku (označovaného ako *chanukija*) a to každý večer po dobu ôsmich nocí. K ďalším tradíciám spojeným s týmto sviatkom patrí jedenie jedla pripravovaného na oleji, napríklad šišíek a zemiakových placiek, obdarovávanie sa a organizovanie slávností/večierkov.

Praktické informácie z pohľadu polície počas sviatku Chanuky

- Počas tohto sviatku rodiny obyčajne vystavujú (niekedy drahé) svietniky v okne do ulice. Môže preto dôjsť k vlámaniam a požiarom, preto by komunitní lídri mali dostať potrebné usmernenie.
- Niektoré židovské komunity usporadúvajú chanukové obrady na verejných priestranstvách.

Purim (Sviatok losov)

Tento jednodňový sviatok pripomína príbeh Ester, židovskú kráľovnú v Perzii, ktorá prekazila sprisahanie zosnované jedným z kráľových poradcov zabiť všetkých Židov. Príbeh Ester sa číta v synagógach zo špeciálneho zvitku označovaného *megila*. Je to deň slávností a komunitných osláv.

Praktické informácie z pohľadu polície počas sviatku Purim

- Je to deň radosti a zábavy, obyčajne sa ľudia vyobliekajú do kostýmov a tradičných odevov, ktoré nosia aj na verejnosti.
- Pre mnohých ľudí býva zvykom prechádzať sa po svojom okolí, zbierať peniaze na charitu a priateľom doručovať balíčky s jedlom.
- Tento sviatok je jednou z mála príležitostí, keď sa nabáda ku konzumácii alkoholu, čo môže viesť k ojedinelému výskytu protispoločenského správania.

3. JEDLO

Existujú židovské náboženské predpisy, ktoré upravujú spracovanie, prípravu a podávanie kóšer jedla. Židia, ktorí dodržiavajú predpisy kašrutu jedia iba jedlo spracované,

pripravené a podávané týmto spôsobom a ktoré je spoľahlivo označené, že bolo schválené rabínskou autoritou. Týka sa to mäsových výrobkov, pečeného jedla a mliečnych výrobkov. Pre zbožného Žida musí byť všetko kuchynské náčinie, keramické a porcelánové nádoby, riady a príbory používané výlučne na prípravu a podávanie kóšer jedla. Mliečne produkty a mäso sa musí skladovať oddelene a musí byť pripravované a podávané v odlišných nádobách a riadoch. Zbožní Židia sa stravujú len v reštauráciách uznaných a kontrolovaných orgánom oprávneným dohliadať na dodržiavanie kašrutu.

4. ŽIDOVSKÉ ODEVY A PRÍBYTKY

Zbožní židovskí muži nosia vždy pokrývku hlavy, obvyčajne malú čiapočku označovanú ako *jarmulka* alebo *kipa*. Niektorí muži nosia pod košeľou náteľník (*talit*), na ktorého štyroch cípoch sú upevnené strapce označované ako *cicit* vytŕčajúce spod košele.

Vydaté ortodoxné židovky nosia vždy na znak skromnosti pokrývku hlavy alebo parochňu. Obliekajú sa striedom a mnohé z nich nenosia nohavice, krátke sukne alebo zvršky s krátkym rukávom.

Všetky tradičné židovské príbytky možno identifikovať podľa *mezuzy*. Ide o malú schránku obsahujúcu dva biblické texty, pripevnenú na pravý časť rámu dverí na väčšine miestností v židovskom dome, vrátane vstupných dverí.

5. SYNAGÓGA A MODLITBY

Praktické informácie z pohľadu polície

Nie je nevyhnutné, aby mali policajti – muži pri vstupe do synagógy pokrývku hlavy, ale pokrývka hlavy je gesto, ktoré bude ako prejav úcty isto ocenené.

- Fotografie treba robiť diskretné, rovnako ako video nahrávky alebo ako používanie nahrávacích zariadení v synagóge počas Šábesu a bohoslužieb počas sviatkov.

Tradične sa od všetkých dospelých mužov a chlapcov nad 13 rokov očakáva, že sa budú trikrát denne modliť, pričom tak môžu robiť v súkromí. Mnohí muži však radšej idú do synagógy a modlia sa tam, pokiaľ je prítomných najmenej desať mužov. Takáto modlitebná skupina, označovaná ako *minjan* má osobitý význam predovšetkým v čase smútku za zosnulým/zosnulou.

- Denné ranné modlitby sa obvyčajne konajú medzi 6:00 až 9:00 hodinou ráno, a trvajú 45 minút. Počas modlitieb sa nosí *tfilin* (malá kožená škatuľka obsahujúca biblické texty, niekedy označovaná aj ako fylaktéria) a modlitebné šály.
- Denné poobedňajšie a večerné modlitby obvyčajne trvajú okolo 15 minút. Modlia sa aj ženy, ale nevyžaduje sa od nich, aby mali počas modlitieb tfiliny alebo rituálne šály.

Predpisy v synagógach sa líšia v závislosti od smeru judaizmu, ktorý daná osoba vyznáva a ku ktorému patrí.

- V ortodoxných synagógach sedia ženy oddelene od mužov, a to buď na galérii, alebo po ich strane. Muži nosia tradičnú pokrývku hlavy. Vydaté ženy tiež majú pokrývku hlavy – klobúk, parochňu či šál a očakáva sa od nich striedne oblečenie.
- V konzervatívnych, reformovaných a liberálnych synagógach sedia muži a ženy počas bohoslužieb obyčajne spoločne.

Tradičným jazykom židovských modlitieb je hebrejčina, ktorá sa v rôznej miere využíva pri rôznych bohoslužbách a oslavách v rámci každého smeru judaizmu.

6. CYKLUS ŽIVOTA V ŽIDOVskej KOMUNITĚ

Narodenie

Židovskí chlapci podstupujú obriezku v rámci rituálu nazývaného *brit mila*. Tento rituál sa koná na ôsmy deň po narodení dieťaťa, alebo hneď ako je to možné, pokiaľ existujú medicínske dôvody pre jeho odklad. Obriezku vykonáva *mohel*, vyškolený odborník židovského pôvodu, ktorý môže byť aj licencovaným lekárom. Meno chlapca sa oznámi pri obriezke.

Dievčatá obyčajne dostávajú meno v synagóge, často v deň prvého Šabatu, ktorý nasleduje po ich narodení.

Bar micva/bat micva

Ďalším v rade mnohých náboženských rituálov je rituál, keď sú chlapci vo veku 13 rokov prijatí za plnoprávných členov náboženskej obce. V tomto veku sa slávi ich *bar micva* (doslova „syn prikázania“). Dievčatá dosiahnu tento štatút vo veku 12 rokov, keď oslavujú svoju *bat micva*. Pred samotným obradom sa chlapci i dievčatá po istú dobu venujú intenzívnemu štúdiu.

Svadby

Židovské svadby sa môžu konať ktorýkoľvek deň v týždni s výnimkou Šabatu, židovských sviatkov a obzvlášť nie počas obdobia trúchlenia v židovskom kalendári. Židovská svadba sa môže konať kdekoľvek, ale obyčajne sa koná vnútri alebo vonku pred synagógou. Je tradíciou, že priatelia a rodina mladomanželov zorganizujú slávnostné pohostenia v týždni nasledujúcom po svadbe.

Pohreb a obdobie smútku

Telo zosnulého nesmie nikdy ostať osamotené a je nesmierne dôležité, aby sa s ním čo najmenej manipulovalo:

- Oči a sánka by mali byť zatvorené a telo by malo byť prikryté bielou plachtou.
- Pohreb by sa mal konať čo najskôr po smrti, často v ten istý deň.
- V ortodoxných komunitách môžu byť na uliciach veľké davy oplakávajúce zosnulého.

Keď zomrie osoba židovského pôvodu, je mimoriadne dôležité, aby sa s telom vždy a za každých okolností zaobchádzalo šetrne a s maximálnou úctou. Existujú špeciálne pravidlá pre prípravu tela na pohreb a telo by nikdy nemalo ostať osamote. Židovské

predpisy nedovoľujú pitvu s výnimkou prípadov, keď si to vyžaduje občianske právo. V niektorých reformovaných a liberálnych komunitách sa telo zosnulého kremuje, no kremácia je striktne zakázaná v ortodoxných židovských komunitách. Po pohrebe drží najbližšia rodina zosnulého doma smútok po dobu siedmich dní. Toto obdobie je známe ako obdobie šiva.

Príloha č. 5:

Židovské sviatky 2017-2022

2017

Pesach	11. - 18. apríl
Šavuot	31. máj - 1. jún
Tiša be-av	1. august
Roš ha-šana	21. - 22. september
Jom kipur	30. september
Sukot	5. - 6. október
Simchat Tóra	13. október
Chanuka	13. - 20. december

2018

Roš ha-šana	10. - 11. september
Jom kipur	19. september
Sukot	24. - 30. september
Simchat Tóra	1. október
Chanuka	3. - 10. december
Tu bi-švat	31. január
Purim	1. marec
Pesach	31. marec - 7. apríl
Šavuot	20. - 21. máj
Tiša be-av	22. júl

2019

Roš ha-šana	30. september 1. október
Jom kipur	9. október
Sukot	14. - 20. október
Simchat Tóra	22. október
Chanuka	23. - 30. december
Tu bi-švat	21. január
Purim	21. marec
Pesach	20. - 27. apríl
Šavuot	9. - 10. jún
Tiša be-av	11. august

2020

Roš ha-šana	19. - 20. september
Jom kipur	28. september
Sukot	2. - 9. október
Simchat Tóra	11. október
Chanuka	11. - 18. december
Tu bi-švat	10. február
Purim	10. marec
Pesach	9. - 16. apríl
Šavuot	29. - 30. máj
Tiša be-av	30. júl

2021

Roš ha-šana	7. - 8. september
Jom kipur	16. september
Sukot	21. - 27. september
Simchat Tóra	29. september
Chanuka	29. november - 6. december
Tu bi-švat	28. január
Purim	26. február
Pesach	28. marec - 4. apríl
Šavuot	17. - 18. máj
Tiša be-av	18. júl

2022

Roš ha-šana	26 - 27. september
Jom kipur	5. október
Sukot	10. - 16. október
Simchat Tóra	18. október
Chanuka	19. - 26. december
Tu bi-švat	17. január
Purim	17. marec
Pesach	16. - 23. apríl
Šavuot	5. - 6. jún
Tiša be-av	7. august

Príloha č. 6: Pracovná definícia antisemitizmu prijatá Medzinárodnou alianciou na pamiatku obetí holokaustu (International Holocaust Remembrance Alliance - IHRA)

PRACOVNÁ DEFINÍCIA ANTISEMITIZMU PRIJATÁ MEDZINÁRODOU ALIANCIOU NA PAMIATKU OBETÍ HOLOKAUSTU (INTERNATIONAL HOLOKAUST REMEMBRANCE ALLIANCE - IHRA)

„26. mája 2016 rozhodlo plenárne zasadnutie IHRA:

prijatť nasledovnú, právne nezáväznú pracovnú definíciu antisemitizmu:

Antisemitizmus je určité vnímanie Židov, ktoré môže byť charakterizované ako nenávisť voči Židom. Slovné a fyzické prejavy antisemitizmu sú nasmerované voči židovským alebo nežidovským osobám a/alebo ich majetku, voči židovským komunitným inštitúciám a náboženským organizáciám.”

Definícia prejavov antisemitizmu, ktorú používa IHRA sa dá ilustrovať napríklad útokmi na štát Izrael ako subjekt predstavujúci židovský národ. Za antisemitizmus však nemožno považovať takú kritiku Izraela, ktorá sa podobá kritike iných štátov. Antisemitizmus často pripisuje Židom konšpirácie, ktoré by mali poškodiť ľudstvo, a často ich obviňuje zato, „prečo sa veci nepodarili“. Prejavuje sa verbálne, vizuálne a v činoch, využíva zhubné stereotypy a negatívne charakteristiky.

K súčasným prejavom antisemitizmu vo verejnom živote, médiách, školách, na pracoviskách a v náboženskej sfére môžu vzhľadom na aktuálny kontext diania patriť nasledovné prejavy:

- vyzývanie, napomáhanie alebo odôvodňovanie zabíjania alebo poškodzovania Židov v mene radikálnej ideológie alebo extrémistického náboženského vnímania;
- nepravdivé, dehumanizujúce, démonizujúce alebo stereotypné obvinenia Židov ako takých alebo židovskej kolektívnej sily ako takej, predovšetkým, ale nie výlučne, mýty o celosvetovom židovskom sprisahaní alebo o židovskej kontrole nad médiami, hospodárstvom, vládou alebo inými spoločenskými inštitúciami;
- obviňovanie Židov ako ľudí zo zodpovednosti za reálne či domnelé krivdy spáchané jednou osobou alebo skupinou židovského pôvodu, ba či dokonca za skutky spáchané osobami inej než židovskej národnosti;
- popieranie faktov, rozsahu a mechanizmov (napr. plynových komôr) alebo medzinárodného charakteru genocídy židovského národa pod taktovkou Národného socialistického Nemecka, jeho podporovateľov a komplicov počas II. svetovej vojny (holokaustu);
- obviňovanie Židov ako ľudí alebo Izrael ako štát z vyfabulovania alebo zveličovania holokaustu;
- obviňovanie židovských občanov z vyššej miery lojality s Izraelom, alebo údajnými spoločnými prioritami Židov na celom svete, ktoré sú pre nich dôležitejšie než záujmy ich vlastného národa;
- upieranie práva na sebaurčenie ľuďom židovského pôvodu napr. vyhláseniami, že existencia štátu Izrael je výsledkom rasistického úsilia;
- uplatňovanie dvojitych štandardov - keď sa od židovského národa vyžaduje správanie, ktoré nie je očakávané respektíve požadované od žiadneho iného demokratického národa. Používanie symbolov a zobrazení spájaných s „klasickým“ antisemitizmom (napr. výroky, že Židia zabilí Ježiša alebo *používali kresťanskú krv pri oslavách židovského Pesachu*) na charakterizovanie Izraela alebo Izraelčanov;
- prirovnávanie súčasnej izraelskej polície k polícii fašistického štátu;
- branie Židov na kolektívnu zodpovednosť za kroky štátu Izrael.

Antisemitické činy sú trestnými činmi pokiaľ sú tak definované zákonom (napríklad v niektorých krajinách je popieranie holokaustu alebo distribúcia antisemitických materiálov trestným činom).

Trestné činy sú motivované antisemitizmom keď je cieľ útokov, či už sú to ľudia alebo majetok – budovy, školy, miesta bohoslužieb a cintoríny – zvolený na základe skutočnej alebo domnalej príslušnosti k židovskej obci alebo k Židom.

Diskriminácia motivovaná antisemitizmom je upretím príležitostí alebo služieb dostupných iným osobám ľuďom židovského pôvodu; v mnohých krajinách je protizákonná.⁷⁰

---

70 *IHRA Plenary decision to adopt working definition of antisemitism, op. cit., note 15.* (IHRA Plenárne rozhodnutie o prijatí pracovnej definície antisemitizmu, *op. cit.*, poznámka 15)

